

დავითიანი
ამ წიგნთა გამლექსავის გვარისა და სახელის
გამოცხადება

1

დავითიანი ვსთქვი დავით გურამისშვილმან გვარადო,
ხილად ვსთქვი სიტყვა ღვთისა და მე კაცთა ნორჩის
მგვანადო:

ცხოვრების წყაროს უხსენე ხე ცხოვრებისა ღარადო,
ამად ვსთქვი ჯვარზედ ვნებული, ცრემლნი იდინოთ
ღვარადო.

2

ვენახის ღვინო დაძვირდა, ქართლს დაემტერა რა ჭარი,
ვიმცვრივე ჭალას ბაბილო ნაქაჯი და ნაჭაჭარი:
მოსახსენებლად ჩემდა ყრმათ უმზადე ტკბილი მაჭარი,
ავს სარგებელსა არა იქს ამ უსასყიდლოს ვაჭარი.

3

ამისთვის მე არ შევსძემვე რაც დავრგევ იგავთ ხე ველად,
უფრო ადვილად აღვლიან ზედ ყრმანი დასარხეველად.
სასმელად უძღვენ თერმონი, არ ცუდად დასანთხეველად,
ყრმათ შევავედრე ეს წიგნი, არ შექმნან დასახეველად.

4

ოდესაც ბრძენმან რიტორმან შოთამ რგო იგავთ ხეო და,
ფესვ ღრმა-ყო, შრტონი უჩინა, ზედ ხილი მოიწეოდა.
ორგზითვე ნაყოფს მისცემდა, ვისგანაც მოირხეოდა,
ლექსი რუსთველისებრ ნათქვამი მე სხვისა ვერ ვნახეო და.

5

ვით მხედარს-ყრმისა მცირისა წკეპლასა ზედან ჯდომანი,
მიემზგავსების ცხენოსანს ჯოხით რბენა და ხლდომანი,
ეგრეთვე შოთა რუსთველსა ეს ჩემი ლექსთ მიხდომანი,
ცუდად მომიხდა გვაჯითა ბაძით უმზგავსო ნდომანი.

6

მე ყრმათა მზგავსად მომიხდა ნამცვრევთ წალკოტთა
მცვრევანი,

ბზაკალითა და წიწკიტით მონადირეთში რევანი;
ვერც ხილი ვჰპოვე, ნადირთაც ძალა არ მაქვნდა რევანი,
ვა შემრჩა ცუდსა მეთევზეს უბრალოდ წყალთა მღვრევანი.

7

მე რუსთველსა ლექსს არ უდრი, ვით მარგალიტს - ჩალის
ძირსა;

მაგრამ მიმროთიც კეკლუცნი ტურფად მოიკაზმენ პირსა;

ოდეს მაშვრალს მოსწყურდების, მაშინ წყალი ღვინოდ ღირსა,
დრო მოვა, რომ გატკბილდების, ხილად სშჳამენ პანტის
ჩირსა.

8

ცხენი მარტო მორბენალი მუხლ მოკლედ იც გამაღდების,
სად მაღალი არცად იყოს, მუნ დაბალი გამაღდების,
თეალად ნასსა აღამაზებს, ვის ლამაზი არ ახლდების,
ამ წიგნს წიგნად მოიხმარებს, ვინც სხვას წიგნსა ვერ
მიხვდების.

9

მე საწუთრომ ბერწოვნება მომახვედრა თავში კობლად:
მე არ მომცა, არც ასული, შემეჩნა სახლ-კარ დასამხოზლად.
ამ ლექსთ თავი მოუყარე, საცა მეთქვა თვითო ოზლად,
აგების რომ ბრძანოს ვინმე სიტყვა ჩემთვის შესანდოზლად.

10

მე უშვილომ ეს ოზოლი ძლივ გავზარდე დიდის ჭირით;
რაც ვიცოდი საცოდნელი, მას ვასწავლე სიბრძნე-მცირით.
მოკვდი, დამრჩა უნათლავი, ვერ შევიძელ მე სიმწირით:
ვინც მონათლავს, მე მას ვლოცავ ცოდვილისა ჩემის პირით,

11

ბრძენსა კაცსა ვეხვეწები, ეს ოზოლი მამინათლოს;
თუ რამ იყოს სხვის სჯულისა, მომიქციოს, გამიქართლოს,
ან თუ იყოს მატყუვარა, ეცადოს რომ განმიმართლოს,
სხვასი ნურას მოინდომებს მაზედ მეტსა უსამართლოს.

12

ამად ვიხოტბე, შევკრიბე ცრუის საწუთროს ყბედობა,
მე მე არ დამრჩა ბედკრულსა, ეს არის ჩემი ბედობა.
ყრმაო, შენ ძმოზას გენუკვი, ასულო, მიყავ შენ დობა,
ვინც წაიკითხოთ ეს წიგნი, მიბრძანეთ ცოდვილს შენდობა.

13

ღმერთმან თქვენ, ძმანო ცოცხალნო, გიხსნასთ ყოვლისა
ჭირითა!

გარდაგიქციოსთ სიცილად, რასაც რომ ღმერთს შესტირითა;
თქვენ მე ცოდვილს მკვდარს მიბრძანეთ ცხოვნება კაის
პირითა,

აგების ღმერთმან დამიხსნას ჯოჯოხეთისა მწვირითა.

14

რაც დამრჩა, ვერ ვსთქვი, მეწადა მეთქვა გრძლად, თავი მეცადა;

ვერა ვსთქვი. მოცლას უცდიდი. ნეტამცა არა მეცადა!
მესწრაფა სევდის ლახვარი, საკვდავად გულსა მეცა და,
აწ ამას ვლონობ, არ ვიცი, ქვესკნად წავალ თუ მე ცადა!

15

ამისთვისა ვარ მოწყენით, ვსტირი და არ მემღერების,
პირს შემდეგი არს სიკვდილი, არავის დაეფერების;
არც ხვეწნით, არცა ქრთამითა, არც ხრმლითა მოიგერების,
მაშინვე ქვეშა მოიდეხს, ვისაც რომ დაეძგერების.

16

მამაო, თავსა მფარავი დაგედგა კარგი კარავი,
განიარი და მაღალი ხელთაგან მიუკარავი,
შიგ ვიყავ, სადღაც გამაგდე, პალური ამამკარ ავი,
მით ცრემლი ჩემი ზღვად გახდა თვალთაგან ნაწანწკარავი!

17

ფუ, შენ ცრუო საწუთროვო, რად არ მძულდი. რად მიყვარდი?!

შენ ყოფილხარ მწარე, შხნაკვი, მე მეგონე ტკბილი ყანდი.

აქ საკვდავად რად მოგყვანდი, თუ მუნ ცოცხალს წამიყვანდი?

რატომ აგრე უწყალო ხარ, სასიკვდილოდ არ შაგწყალდი?!

18

პაპის პაპა, ბებიაწი, მამის მამა, დედის დედა,
მამა, დედა, ძმანი, დანი, ცოლი, შვილნი, ზედი-ზედა
ღმერთმან ყველა მას უცხოვნოს, თვით აშოროს მას
წარწყმენდა,

ვინც ეს წიგნი განაწიგნა კითხვად შესაქცევლად ჩვენდა.

წიგნი ა

თავი შესავალი

ა. ქართველთ უდალთა მეგვარტომობის იგავი

1

ღმერთო, რომელსა გაქონან არსის საყდართა ჯდომანი,
რომელმან მოეც მიჯნურთა ტრფიალთ სურვილის ნდომანი,
რიტორთა ლექსი გულისა, სიღრმე სიბრძნისა ზომანი,
შენ მიმახვდინე წადილსა, არ მაქვნდეს ცუდად ცდომანი.

2

დავიწყო სიტყვა სიბრძნისა, პირველ ბრძენთაგან ბრძნობილი,
მის მგრძნობელისა დიდისა სულისა მიერ გრძნობილი,
შევამკო ერთი უფალი, ღვთივ ზეცით ქვეყნად მკობილი,
ქართველთ სპა-ჯართა, ყოველთა ერთა მსაჯულად ცნობილი.

3

ვსთქვა უფალთ მეგვარ-ტომობა არ შორად მისხი მისხისა,
ვინ მთქვის მე კაცი ხის დარად, დამრგის, ქვე წყალი
მისხისა,

ზედან გამომცის ნაყოფი, ფურცელი მკვიდრად მისხისა,
დარგულან ჩვენად საჩრდილად შრტოდ მონაბამნი მის ხისა.

4

ნერგად მას ვსახავ, იგ რაც ხე ისახა იესესითა:
ვინცა გამოსცა ნაყოფი თვისთა ნათქვამთა, ხეს ვითა;
შურდულ-ქვით სძლია მებრძოლთა დამბადებელის ესვითა.
შტო-მორჩად ქართველთ უფალთა, ვინც მაზე ბმულ ჩანს
ფესვითა.

5

თუმცა მიჯობდა შრტოდ თქმასა, სწორედ სახელი მეწოდა,
მეხარა, მე მით მეხარა, საჩრდილად იგ ქვე მეწოდა.
მით დამეშრიტა სახმილი, რისგანაც გული მეწოდა;
მაგრამ ვერ მივხვდი სალბუნთა, რომ წყლური მეხო, მეწო
და.

6

ეერა ვსთქვი, მე ვერ შევიძელ მის ხის სახელის წოდება,
სოფელს ერგო და სოფლელთ თქვეს: "მრუდია, არა
სწორდებან;

აღიდრენ ერნი, იზრახეს ცუდისა მიდებ-მოდება:
გაყიდეს, მოსჭრეს, გამსყიდველს მიხვდა მით ცეცხლის
მოდება.

7

სახით მისებრივ სხვა მორჩი ქვეყნად არ დაიბადება,
მე მისის ხილის ჭამითა პირი არ გამიმწარდება,
მაგრამ ჯერ ძირთა სახელთა მწადიან გამოცხადება;
წესია საშენთ აღმშენთა პირველ საფუძვლის დადება.

8

საფუძველი არს ყოველთა, დაუსაბამო პირველი,
მამა ყოვლისა მპყრობელი, ცათა და ქვეყნის მჭირველი;
მიუწდომელი, უზომო, გამოუთქმელი, მბრწყინველი,
ღმერთი, აბელის მსხვერპლისა კეთილად შემაწირველი.

9

არავინა ფლობს ხელმწიფედ ღვთის უდიდესი ძლიერი!
ღვთის გამო ქმნილ არს ყოველი, არს მყოფობს რაც
ნივთიერი.

მას მორჩილებენ სულნი და ურიცხვი სპა-ჯარი, ერი;
მან შეიწიროს მცირედი მსხვერპლი ეს ჩემაგიერი.

10

ერთი ვპოქვა ქგეყნად უფალი, ღვთისებრ მსაჯულად
მქცეველი

მასწავლებელი უსწავლელთ, უსჯულოთ მომაქცეველი,
აღმმართველი დაცემულთ, აღმართულთ გარდამქცეველი:
თვისთა სამწყსოსა ცხვართათვის სისხლისა დამაქცეველი.

11

თქმულა სიბრძნესთან სიგიჟე, ვითა ცოცხალთან მკვდარია;
ამა უფლისა საქებრად ბრძენიც ჭკუვაზედ მცდარია:
მე ვით შევმართო უცებმან, რადგან ის მიუმხვდარია?
მაგრამ დავით თქვა: "აქებდით გლახაკი და მდიდარია!ნ

12

მდიდარი ეგრეთ ძნელ ცხონდეს, ეგოდენ შესაწირითა,
ვით ერთი მწირი მხეველი ედემს ზის ორის მწვლილითა.
სარწმუნოება მცირედი მთას გარდასცვლისო ძირითა,
ამად არ ვდუმებ, ვრიტორობ გონება-სიბრძნე მცირითა.

13

მისი ქება და გამოთქმა ბრძენთაცა უძნელდებიან:
ჰქექენ, სჩხრეკენ და ეძებენ, და კვალსაც ვერ. მიხვდებიან:
რაზომცა აღვლენ მაღლამდე, კვლავ ისევ ქვე ბრუნდებიან.
მე რომ ვერ მივხვდე უცები, მაგაზე რად შემწრფებიან.

14

მე სიბრძნისაებრ ჩემთასა არ დავადუმებ ბრძნობასა,
რასაცა მომცემს მომცემი შეტყობასა და გრძნობასა,
დიდათ მიიჩნევს უფალი მწირთაგან მცირეს ძღვნობასა,
მით შევეცნევი უცნაურ, რასაც მივსწვდილვარ ცნობასა.

15

თუ ვისმე ჩემი ნათქვამი შაირი ენასებიან,
მეც უთხრა მისი პასუხი, თუ გული ენას ებმიან;
ყოველი წული მშობელთა მზგავსი მზგავსს ემზგავსებიან,
გინდ იყოს კოჭლ-ბრმა, ქაჩალი დედმამათ ეთავსებიან.

16

მომხსენებელი არ მრჩების, მაშფოთებს, ეს მაღონებსა:
ცოდვის მუხრუჭით შეკრულსა, ვამე, ვინ მამიფონებსა?

თუ არ შევკრებ და არ უძღვნი ყრმათ ია-ვარდის კონებსა,
ცოცხალიც არვის ვახსონვარ, მკვდარს ვინლა მამიგონებსა?!

17

ერთბამად ფრინველთ უწოდენ შავარდენსა და ძერასა:

არ სჩხრეკენ ყვავთა ჩხავილსა, ბულბულთა ტკბილად
მღერასა,

ფარშამაგისა შვენებას, ბუკიოტისა ბღვერასა:

აწ რომ არ მიხმონ მელექსედ, მემართლებიან მე რასა?

18

შოთა მღერს, მეფე თემურაზ, არჩილ მოსძახის ძმურება,
მეფე ვახტანგ და იაკობ დაბლა ზილს მიეტკბურება,
ბეგთაბეგ, ნოდარ, ოთარი, ონანა ბანს ეშურება,
დვრინვენ ყარან და მამუკა, მე მსურის მათი ყურება.

19

ბევრთა და ცოტას მწველელნი სწორეთ გავლიან ბერასა,

განაყენებენ მშრალს ცალკე, ამად მოიწველს ვერასა:

სჯობს ქვემო ბოლოს შინ დგომა შიგნით გარედამ მზერასა,
მღერენ და მეც ბანს შევაწყობ, დამგმობენ ამაზე რასა?

20

კარგს საქმეზედა მიბადვა არა რა დასადრახია!

სმენა, თქმა, სწავლის ძიება მოძებართაგან ახია.

ცუდის, ტყუილის მოზღაპრე სიცრუის კანანახია,

სწავლაზე ურჩი და მორცხვი თვალით არ დასანახია.

21

ეს სიტყვა მაშინ მოხსენდეს უწვრთელსა, უცოდინარსა,

გაჰგრძელებოდეს რა ღამე ძილგამერთალს, დაუძინარსა,

ემებდეს, ვერას პოებდეს საქმესა სამჯობინარსა,

თავს იწყევლიდეს, ამბობდეს დედმამის შესაგინარსა.

22

სადმართოს რომ ვერას გალობდეს, იმღერდეს "ხართა
ლალასან,

ჯავრობდეს, თავზედ იყრიდეს ქოქოლას და ვალალასა;

ძვირს უხსენებდეს მშობელთა, ლანძღევდეს თავის ლალასა.

რომ არ ვსწავლობდი, რად არა მცემდიან ტაჯგანალასა.

23

ნუ გენადვლების სწავლაზე ყრმის წკეპლის ცემით კივილი,

მალ გამთელდების უწამლოდ მისი წყლურების ტკივილი,

რა მოიზარდოს, მოყვინჩლდეს, მამლურებ შექნას ყივილი,

უფრთხილდი, მისგან წყენითა არაზე შექნა ჩივილი.

24

რაც არა ჰხამდეს ჩიორას, ნუ უყრი ასაკენკლადა,
დანაბი, თავს ნუ ანებებ ვარიათ დასაპეპლადა!
რადგან აბრამ ძე საკლავად გამოიმეტა მსხვერპლადა,
შენ გემეტების რად არა ძე წვრთაზე გასაწყეპლადა?

25

უწვრთელი ძალლი მიხვდების გარეთ სიცივით თრთოლასა,
საჭმლითაც არვინ განამდებს, პილწად დაიწყებს წრწოლასა;
გასწავლებული პატივით შტაქუნზე შეიქს წოლასა,
სჯობს ყოლა უწვრთის ძაღლისა უწვრთელის შვილის
ყოლასა.

26

ძალლი უწვრთელი პატრონსა ასეთს რას დაუშავებსა,
რომ შვილი ბრიყვი, უცები, დედმამას განათავებსა?
უცოდინრობით ასეთსა საქმეებსა იქს ავებსა,
გვარსა და ნათესავებსა სირცხვილი სჭრიდეს თავებსა.

27

პატრონსა ძალლი უწვრთელი მეტს ვერას ჰკადრებს წყენასა:
ან პურს მოსტაცებს, ან ხორცსა, ან წყალს ამოჰკრავს ენასა;
მშობელთა შვილი უწვრთელი აროდეს მისცემს ლხენასა,
სულთა წარწყმენდას და ხორცთა მიუთხრობს მით
შერცხვენასა.

28

უსწავლელი ძალლი კარში ყეფს და გარეშამოს ჰფარავს,
ნადირს აფრთხობს, ქურდს აშინებს, ძნელად რასმე მას
მოპარავს;

ბრიყვი კაცი წამოწვების, ღამით კარსაც არ მისჯარავს!
თვით იქნების გასაკმარი, ვინც ამ სწავლას გამიკმარავს.

29

ყრმა სწავლაში მომშვიდდების, რკინა ცეცხლში
გარბილდების,

უსწავლელი ვაჟიკაცი სიბერის დროს გაწბილდების;
რიკ-ფაინის დრო გარდუა, ველარ გაჰკრავს, ჩაჰბილდების,
სწავლის ძირი მწარე არის, კენწეროში გატკბილდების!

ბ. სწავლა მოსწავლეთა ათთა სახმართა საქმეთა ჩაგონება ყრმათათვის

30

ისმინე, სწავლის მძებნელო! მოყევ დავითის მცნებასა,

ჯერ მწარე ჭამე, კვლავ ტკბილი, თუ ეძებ გემოვნებასა;
თავს სინანული სჯობია ბოლოჟამ დანანებასა, -
ჭირს მყოფი, ლხინში შესული, შვებად მიითვლი ვნებასა.

31

დედამ რა შვას ძე, პირველთა ჭირთ აღარ მოიხსენვბსა,
მის სიხარულით დაჰკარგავს ილაოს მზგავსთა სენებსა:
მაშინ იხარებს მწიდნავი, ოდეს მოისთვლის მტევნებსა,
ეგრეთ მოსწავლე სწავლასა რა სრულყოფს, განისვენებსა.

32

სწავლა სიკვდიმდე შენია, მუდამ შენთანა მყოფელი;
მას გეცილების ვერავინ, არ არის გასაყოფელი.
სხვას ყველას მახე უგია, თავისა გასაყოფელი;
თუ კაცსა ცოდნა არა აქვს, გასტანჯავს წუთისოფელი.

33

ცოდნა თან დასდევს მცოდნელსა, რაზომსაც დაეტარების,
აქვს უხილავი საუნჯე, ხელი არ შეეკარების;
არც ცხადით ძალით წაერთმის, არც ძალვით მოიპარების;
ჭკუვა უხმარ არა ბრიყვთათვის, ჭკვა ცოდნით მოიხმარების!

34

ჩემის უცებით შევატყვე, ბრიყვთათვის რაც შემიტყვია:
ავი და კარგი გარჩევით, ვხედაე რომ ახლოს მიწყვია.
მინდა და სწავლის სიმოკლით ცალ-ცალკე ვერ გამიყვია.
ჰგავს უხორთუმოს სპილოსა ჭკვიანი კაცი ბრიყვია!

35

ვით უსაჭურლოდ მამაცი ომშიგან გულად ლომობდეს,
გაცოფებული გულ-ბრაზად ვეფსვი უკლანჭოდ ომობდეს,
ვერ აღასრულოს საწადი, რაც ნებას, მისთვის ღონობდეს,
ეგრეთ ჭკვიანი უწვრთელი ვერ მიხვდეს, რასაც ნდომობდეს.

36

ვსძებნე და ვერა ჰვპოე რა მჯობი ამ სწავლა-მცნებისა:
ბრძენსა აქვს თავის უფლება, სოფელში ყოფნა ნებისა;
ბრძენი სადაც არს, დარჩების, საუნჯე თან ექნებისა:
ბრძენი პურთათვის ჩემსავით მუხლთ არვის მოექნებისა!

37

ბრძენი სიტყვითა დარჩების, ოსტატი თავის ხელითა,
ხუცესი წირვით, ვაჭარი შორს წასვლით-მოსვლით ძნელითა;
მოლაშქრე სისხლის ქცევითა, მხვნელი ოფლითა ცხელითა,
გლაზა კარის-კარ თხოვნითა, შენა გწადს აწ რომელითა?

38

ზოგი ხომ ძოდან გაჩვენე შვიდიოდ სარჩოს ძირობა;

მერვე ხელმწიფე დარჩების, ვისაც აძვს ქვეყნის მჭირობა,
მეცხრეა - არჩენთ მწყემსობა, უქნიათ მენახირობა,
მეათე - მიჯნურთ სურვილი, ტრფიალთა შენამზირობა.

39

მიჯნური, მწყემსი, ხელმწიფე, გლახაკი, გინა მხვნელია,
მოლაშქრე, ვაჭარ, ხუცესი, ოსტატი, ბრძენ-მსიტყველია,
ათისავ თვითო მოგითხრა, რომელი რისაც მქნელია.
რომელიც გინდა იქონე, ერთ-ერთს მოჰკიდე ხელია!

ა

40

მიჯნურმან უნდა ტრფიალი გულ-მართლა შეიყვაროსა,
მუდამ გვერდთ ახლდეს სურვილით, არ ოდეს გაეყაროსა;
უმისოდ ქირად სახევედეს ყოველსა გასახაროსა,
ტკბილად სჩნდეს მისთვის სიკვდილი, სიცოცხლე გაიმწაროსა.

ბ

41

მწყემსობა უნდა სიფრთხილით, აქვნდეს მცირედი ძილია;
მუდამ მხნედ სამწყსოს უვლიდეს, დღე ყინული თუ თბილია;
"მწყემსმან კეთილმან ცხვართათვის დადვისო სული
ტკბილიან,
ვინც ბრძანა, მან მე მარიდოს უხილავთ მხეცთა კბილია!

გ

42

ხელმწიფე უნდა მართალი, ვით ბრძენთა დაუწერია,
ბრძენი, უხვი და მოწყალე, მრისხველი ზომიერია;
სჯულ მტკიცედ, სწორეს სამართლით იყოს და ყვანდეს ერია,
მწყსიდეს, მწყემსობის ნიშანი, - ხელთ სკიპტრა, - მას
უჭერია.

დ

43

გლახაკი უნდა მდაბალი. ტკბილისა ენაპირისა,
მლოცველი ყოვლის სულისა, სულ დიდისა და მცირისა:
უყვარს, ვით იობ, უფალსა გლახა მომთმენი ჭირისა;
სძულს ღმერთსა ამპარტავნობა მეტადრე გლახა მწირისა.

ე

44

უნდა მხვნელთა და მთესველთა, მწიდვნელთა, გინა
მზარავთა
მზის აღმოსვლითგან ჩასვლამდე შიგ არ შეხედონ კარავთა,

ცხელის ოფლითა დამწვართა ჩირდილთ ქვეშ მიუკარავთა,
რაც იმუშაკონ, ჭამონ და აჭამონ ქვეყნის მფარავთა.

3

45

მოლაშქრე უნდა ჭაბუკი, თამამი, თავმდაბლოვანი,
მეპატრონეთა ერთგული, მორჩილი, სამართლოვანი,
მხნე, ამხანაგთა მოყვარე, მამაცი, ძალგულოვანი,
გულ სრულად მეზრძოლთ მეზრძოლი, არ სუსტი, მაგარ
მკლოვანი.

ზ

46

ვაჭარი უნდა სარფისა, სამთვრალოს არას სვემდესა,
ყომარბაზობას ერიდოს, სიწმიდით თავსა სცევდესა,
მეტად უზომოდ არამსა ალაღში არა რევდესა, ,
სწორეს ადლსა და სასწორსა ხელში არ ამრუდებდესა.

თ

47

ხუცესი უნდა მამაცი, არ თუ ჯაბანი, მხრდალია.
ხუცესს არ ეთქმის: "ჭირშიგან ვერ შევალ, სარიდალია.ნ
ხუცესმან უნდა დამარხოს, თუ კაცმან სული დალია,
ხუცესიც ბევრს რიგს დანაკლებს, თუ მეტი ღვინო დალია.

ო

48

ოსტატი, უფლის მოშიში, დავითმან ქებით შამოსა:
ნეტარ არს. ვინცა ნაშრომი ნაყოფთა თვისთა ჭამოსა!
ცოლით არს ვით მსხმო ვენახი კიდესა სახლ-მიდამოსა,
შვილნი ხედ ზეთისხილადა ურგს ტაბლის გარეშამოსა.

49

აწ ბრძენი უნდა სოფელში ეგრეთ, ვით წმინდა ბერია,
ცხოვრებდეს, ერთ ასწავლიდეს, გახადოს მეცნიერია;
ბრძენმან არ უნდა იკადროს ურიგო რაც რამ ფერია,
ბრძენის ურიგოდ ქცევითა ბაძით წახდების ერია.

50

ათივ ეგ იყო, მოგითხარ სხვა არა მისგან კიდია.
რომელიც გინდა, ირჩიე, აილე, ხელი ჰკიდია:
გერჩიოს, გლახათ იარე, გერჩიოს, ყანას მკიდია,
მე შენთვის აღარ მცალიან, ყმაწვილის ვალი მკიდია.

51

ვით ძნიად წნორი ბერ-ფუყი დაიგრიხების წნელადა,
ეგრეთვე კაცი მხცოვანი განისწავლების ძნელადა,
ვით ახალ მორჩი ვაზისა ხელს მიყვეს საფურჩნელადა,
ეგრეთ ახალი მოზარდი ყრმა ოსტატს - გასაწვრთნელადა.

52

ერთს სიტყვას გეტყვი, მისმინე, ყმაწვილო, შენს მორჩენასა!
თვალს ნუ ახეხებ ბნელთათვის, ნუ ჰკარგავ ნათლით ჩენასა;
ნუ ეშურები ფეხითა უკეთურთაყე რბენასა,
ხმა მოუდაბლე ორღანოს, აშიყ-მაშიყად სტვენასა.

53

იქმოდე გულის თქმისასა გემოვნებისა თმენასა,
თავს თაფლი, ბოლოს ძირმწარე ნუ გეტკბილების ენასა;
გულით უფრთხოდე, ყურითა, სასაფრხოს სიტყვის სმენასა,
მით შეაყრები საყვარელს, შენს ლამაზს სულის ღხენასა.

54

ალაბულათი ნუ ავსებ წმინდად გარცხილსა მენასა,
გაგიჭირდების გარეცხა, შეიქ ოხვრას და ქშენასა;
იტყვი: "რა უყავ ჩემ თავსან, - დაიწყებ კბილთა ღრჭენასა,
"დავით რომ კარგათ მასწავლა, მე იგი რასთვის მენასა!ნ

55

ყმაწვილი უნდა სწავლობდეს საცნობლად თავისადაო:
ვინ არის, სიდამ მოსულა, სად არის, წავა სადაო?
ვინცა ქმნა თიხა ჭურჭელად, რას უძღვნის ხელფასადაო?
ვით რემა ხნარცვს არ ჩავარდეს ულაგმო და უსადაო!

56

უნდა ქალმან და ყმაწვილმან დაჰხუროს ბაგე კბილოსა,
ფეხი არ ახსნას საბლითა და ენა შებორკილოსა;
არ მისცეს ნება შემძვრისა წარბს, წამწამს, თვალის კილოსა:
არცავინ თვით სხვა გაკილოს, არც სხვისგან გაიკილოსა.

57

ნუ მეტყვით: ჩვენ რად გვასწავლე, რაც თვით არ გაქვნდა
ზრდილობა?

რად გვიქე კაცმან ჯაბანმა მამაცთა ხმალ მოწვდილობა?
უცოდინრობა ავია, მაქვს მისი გამოცდილობა,
ჩემსავით სიცხით ნუ იწვით, მონახეთ ნიაგ-ჩრდილობა.

58

სოლომან ბრძენი სიბრძნითა თავი არს ყოვლის ბრძნებისა;
ბევრი რამ კარგი დასწერა წიგნები ღვთის ბრძანებისა;
ერთი იმასაც მოუხდა გატეხა რამე მცნებისა,

თუ გიჯობთ, ნურცა მას უსმენთ, სიტყვა დამირთავს ნებისა...

59

მრუდი ხომ არა მითქვამს რა, ამასაც ვიტყვი სწორსაო,
საქმესა თვალით ნახულსა, არ მოგონილსა, ჭორსაო:
მინახავს ერთი პირუტყვი გორსა თუ ახალ-გორსაო,
თავისთვის მუტრუკს აკეთებს, სხვათ გაუკეთებს ჯორსაო.

60

რაგინდ ბრძენ იყოს მკურნალი, კარგათ ატყობდეს მაჯასა,
სხვისას შეიტყობს, თავისას ვერას გაიგებს ხვანჯასა:
თვით სხვას უწამლებს, თავისთვის სხვაზე მიჰყუდებს

ბარჯასა, -

მე ვერ ვირგე და თქვენ გარგე, ამად რად მიზამთ ჯაჯასა?

61

თუმცა ბრმა ვარ, კიდევ ვხედავ ქვეყნად ჩემგან უფრო
ბრმათა:

ბერს გამოცდილთ არა ვჰკადრებ, მოგახსენებ ახალ ყრმათა:
თუ ცურვასა არ ისწავლით, ვერ გაუხვალთ წყალთა ღრმათა,
წვეპლის ცემით დამუშავა სჯობს საუკუნოდ ცეცხლში
ბმათა!...

თ. ქართველთა და კახთაგან თავიანთ უფალთან შეორგულება

143

ორთა მათ ჩემთა უფალთა ერთად უხსენე გვარია.
თუმცა ძირთაგან შორს იყვნენ, შრტოდ ახლოს მონაგვარია;
ერთი დავითის ძედ თქმული, რომელმან ივნო ჯვარია,
მეორე ვახტანგ მეხუთე, ქართველთა მეფედ მჯდარია.

144

იყო ის ერთი უფალი გლაზაკთ ნუგეშის-მცემელი,
მეფსალმუნე და მეტყველი, ღვთის ქებით ბოზლნთა მცემელი,
შრტო ძირისაებრ თვისისა ნაყოფის გამომცემელი,
წყემსი ცხოვართა დამხსნელი და მგელთა არ მიმცემელი.

145

მას მორჩილებდენ ქართველნი, ვით წესი იყო მონისა,
უმისოდ პირად მიაჩნდათ ცხოვრება სიამოვნისა,
მაგრამ კვლავ შესცდენ მის გზითა, რა ცოდვის ბურმან

მონისა.

ჩაცვივდენ ცოდვის მორევთა, გზა ვერ სცნეს მადლთა
ფონისა.

146

გულ მანკიერად შეიქმნენ, ქმნეს სამსახურზედ კლებანი,
დაცაივიწყეს მათ მისი ურიცხვი მოწყალებანი.
ზოგიერთს ვისმე შეუხდა ეშმაკის მანქანებანი,
დავით მამისა მისისა დამუსრეს ფსალმუნთ ებანი.

147

გაუორგულდა სპა-ჯარი, ერი მიმცემი ხარკისა,
ბაგით პატივ-სცეს, აჩვენეს გული მტყუვარი ზაკვისა:
უარ-ყვეს მცნება უფლისა, ისმინეს თქმა ეშმაკისა,
რაც თესეს, ბოლოს მოიმკეს თავიანთ ნამუშაკისა.

148

ასწავლიდიან რჩეულნი თავიანთ ქვეყნის მეფისა,
წაუკითხიან ბრძანება გამოთარგმნილი კეფისა:
იქმენით ხარკის მიმცემნი, აღმსრულებელნი სეფისა.
მოვიდა დიდი ძვირობა, დრო წახდა სიიეფისა.

149

ღვთისმშობელმან ჰრქვა: იწამეთ, ვინ ცით გვიწვიმა მანანა.
ქვეყნად უმამოდ ქალწულსა ძე მარწებიანა, მანანა,
პაპად, ბეზიად ითნია იოკიმე და მან ანა,
შესანდობელად ყოველთა მით ცოდვა თქვენი მანანა.

150

არ დაიჯერეს, არა ქნეს სარწმუნო დასაჯერები;
დაყრუვდენ, ბრმანი შეიქმნენ, საქმე ქნეს გასასტერები!
თუმც იყვნენ ხუცეს-ბერები, მათაც კარგი ქნეს ვერები,
დამცირდენ მადლით მოყვრები, ცოდვით განმრავლდენ
მტერები.

151

დაჯაბნდენ გულად მამაცნი მძლეუთა მეზრძოლთა მძლეველნი,
ნებით შეიქნენ უზრძოლლად თავისა მტერთა მძლეველნი;
ციხე განულეს, შეუშვეს დამქცევი, დამამძლეველნი,
მტერი სამკვიდროთ მომშლელნი, ტრფიალთა წამართმეველნი.

152

განუცვდათ შმაგთა ხელობა, ტრფიალთა მიჯნურობაო,
ვერ სძლივეს მძლეუთა მეზრძოლთა, ვერა ქნეს გულ მაგრობაო,
შეშინდენ, ტრფიალთ გაექცნენ, შეჰკადრეს უარობაო,
წუთს მოყვარესა დამოყვრდნენ, მკვიდრსა დაუწყეს მტრობაო.

153

ვერ გაუმაგრდნენ, ოდესაც მტერთა დაუწყეს ბრძოლანი,
ნება ყვეს თვისთა მერჩოლთა, არვინ ინება რჩოლანი!
გვირგვინის ცოლი გაუშვეს, ხაჭასთან შექნეს რბოლანი,
ყმად წაუვიდნენ ისასა, იქმნენ მამადის ქოლანი!

154

შეიქნა დიდი მტერობა, თქმა ერთმანერთის ძვირისა,
ამპარტავნობა და შური, ურცხვად გატეხა პირისა;
ავაზაკობა, ქურდობა, გზებზე დასხდომა მზირისა,
ტყვეობა, მოკვლა, ტაცება - ქვრივთა, ობოლთა, მწირისა.

155

მან ბრძენთა ბრძენმან რა ეს სცნა, ბრძანა აღება ხელისა,
რისხვით გაშვება მის თემთა, გარდახდა საფარველისა.
მიუგო: რჯულთა გამრყენელნო ახალისა და ძველისა!
თქვენცა იხილოთ ამიერ მოსპოლვა საფუძველისა!

ი. საწყაულის მოწყვა ღვთისაგან

156

მათ ღმერთსა სცოდეს, ღმერთმან მათ პასუხი უყო ცოდვისა:
ცა რისხვით შუვა განიპის, ქვეყანა შეიძროდისა;
ვენახთ უწვიმის სეტყვანი, მზგავსი ნახეთქი ლოდისა.
მკალია დასცის ყანებსა, ქარი უქროდის ოდისა!

157

მოუგის დიდი სიყმილი, შემუსრის ძალი პურისა;
აღარვინ იყვის ღვინითა აღმავსებელი ჭურისა.
შემცირდის ხართა ნახნავი, მოსწყდის ნაწველი ფურისა,
ყვნის სასწყაული, არ იყვის კაცი მიმგდები ყურისან!

158

უეცრად მეხთა დაცემა, იყვის ელვა და ქუხილი;
ნამი არ გასტყვრის: გოლვამან მოწვის ბალახი, თუ ხილი.
ჭმუნვიდენ, არად შესწევდათ ცოდვის უნანლად წუხილი,
ასე ჰხედევდენ ნიშებსა, ვით ნათელს თვალ-დაწუხვილი.

159

გამოუვლინის ნადირნი, მჭამელნი კაცთა ხორცისა.
მოთხარის მკვდარნი საფლავით, ცოცხალიც ბევრი ხოცისა;
ხმალ-კაპარჭთ რიდი არ აქვნდის, არცა ხელმეხას ტყორცისა,
დედ-მამათ შვილი სალხინო წამზე საჭიროდ მოსცისა!

160

უცხო რამ აქვნდის მას მხეცსა ხერხი და მეცნიერობა,
საცხოვარს არას აწყენდის, ვერ ვსცნი, რა აქვნდის ფერობა.

საცა რომ კაცსა შემოხვდის, მედგრად იხმარის მტერობა,
ანაზღად ეცის, დაფლითის, მოკლის და შექნის სერობა.

161

არც მით მოიქცნენ შეჰყარა უცხო, უწყალო სენები;
ხოცა კაცნი და პირუტყვნი, ცხვარნი, ძროხა და ცხენები.
კვლავ შეაყენა, მახვილთა სისხლით აღივსო ხევნები,
სრულად აღსრულდა მათზედა დავითის მონახსენები.

162

ქორონიკონს ქრისტეს აქვთ ათას-შვიდას-ოც-და-ერთსა
ცოდვა მათი უმეტესად ესმა, მოეხსენა ღმერთსა;
აღმოსავლით მტერი აღძრა, მოუწოდა კვლავ სამხრეთსა,
ღმერთმან მტერსა მოუვლინოს, რაც ქართლს უყვეს, ან
კახეთსა!

163

ქართლის ჭირსა ვერვინ მოსთვლის, თუ არ ბრძენი, ენა-
მჭევრი!

იფქლი ღვარძლად გარდაიქცა, ზედ მობრუნდა ცეცხლის
კვერი.

ერთმან მტერმან ათს მათსა სცის, ორმან წარიქცივის ბევრი,
მცირედ დარჩა ცოდვისაგან კაცი ღვთისგან შენაწევრი.

164

თურქი, სპარსი, ლეკი, ოსი, ჩერქეზ, ლლიღვი, დიდო, ქისტი,
სრულად ქართლის მტერნი იყვნენ, ყველამ წაკრა თვითო
ქიშტი!

მერმე შინათ აიშალნენ, ძმამ მოუდვა ძმასა ყისტი:
თავის თავსა ხმალი იცეს, გულთა მოიხვედრეს ხიშტი!

165

ვით მამალი სხვის მამალსა დაჰმტერდეს და წაეკიდოს,
მას სცემოს და თვით იცემოს, დაქოჩროს და დაეკიდოს,
რა ორნივე დაღალულნი ძაღლმან ნახოს, პირი ჰკიდოს, -
ეგრეთ ქართლი და კახეთი დარჩა თურქთა, ლეკთა, დიდოს!

166

ამ ამბის თქმა გარჩევითა გულმან ამაღ არ მინება,
ბევრი ავი გამოჩნდების ჩვენი, მაზე მერცხვინება.
მტერს შეესმის, იამების, მოყვარეს კი ეწყინება.
რასაც ახლა ვამბობ, ვგონებ, ამაზედაც მხვდეს გინება.

167

ტყუილი ვჰთქვა, ჩემი თქმული შეიქნების რა სავარგი?

მართალი ვჭტევა, მეშინიან, ვა, თუ გავხდე დასაკარგი!
კაცს მის მეტი არა აქვს-რა სიკვდილს უკან თან საბარგი,
სულს მიუძღვის ხორცი ნაქნარი: ავსა ავი, კარგსა კარგი.

168

აწ რომ ავი არ ვაძაგო, კარგი როგორ უნდა ვაქო?
ავს თუ ავი არ უწოდო, კარგს სახელად რა დავარქო?
კარგს კაცს ვითარ დაუკარგო, რაც რამ სიკარკაცე აქო?
ავს კაცს კარგი ვით უძებნო, ორმოს ჩამსვა, თავს დამარქო?!

169

პირს-ფერობა, უკან ძრახვა არა თქმულა საფარსაგო.
სჯობს ტყუილით ქვე ყოფნასა ზე სიმართლით ავიბარგო;
ვაზის მრგველთან ის არ ვაქო, ვინც მის ნაცვლად მეძვი
დარგო,

მაზე სული არ წარვსწყმინდო, რა გინდ ხორციტ დავიკარგო.

170

მართალს ვიტყვი, შევიქნები ტყუილისა მოამბე რად?
ვერას უქებ საძაგელთა, უფერულთა პირ-საფერად.
მე, თუ გინდა, თავიც მომჭრან, ტანი გახდეს გასაბერად,
ვინც არა ჰგავს კახაბერსა, მე ვერ ვიტყვი კახაბერად.

171

ამისთანას მკურნალს ვაქებ, მილესევდეს ფაზარ-ხუთოს,
არ თუ მასა, უწამლობით პირში სული ამამხუთოს.
ამისთანას ბატონს ვაქებ, მან ერთი ყმა განახუთოს,
არ თუ ხუთი აღარც ერთ-ქმნას, ასე საქმე თავს მოურთოს.

172

მართალია, მძრახველს ძრახვა თვით კი ავად მოუხდების,
მაგრამ ფარვა სიავისა ქვეყანას არ მოუხდების!
წამხდენელთა და მზადველთა კიდეც სხვაც რამ წაუხდების;
ძრახვაც სჯობს სამძრახვთა, ძრახვას კაცი მოუფთხების.

173

ამად სძრახვენ ვინც ავს ჩადის, კულავ აღარ ჩაიდინოს;
სხვა გაფთხილდეს, მისებრ ცრემლი თვალთა არვინ
ჩაიდინოს.

კაცმან უნდა თავითგანვე საქმე კარგა მაიხდინოს,
თორემ ბოლოს ვით იქნების, ავზედ ძრახვა დაიცდინოს?

174

ვინც რომ ძრახვას თავილობდეს, ნურასა იქს სამძრახვსა:
თავისიცა განიმაგროს, ნუ აფოფნებს სხვის ნიფხავსა.
ქეშმარიტად ცოდვა უძღვის კაცსა კაცის განმკითხავსა,
მაგრამ ავზედ ავი ითქმის, კარგს არავინ გაჰკიცხავსა!

175

ამას ვსწყინობ: ავნი ავსა თვით იქმენ და სხვას კი სძრახვენ;
ბაძით მორცხვიც გაურცხვდების, უსირცხვილოს თუ არ
არცხვენ.

ვინ დაჰფარავს მათს ნათესსა, თვით უმიწოდ ქვიშას
ფარცხვენ,

ქვე საწუთროს ქვიტკირსა ზდგმენ, ზე სამკვიდროს ფიჩხით
ფაცხვენ.

176

რა გინდ რომე კაცმან მალოს, ჭირი თავსა არ დამალავს,
ვერ გაუძლებს, რაც კაცს სენი გულსა უკოდს, სჩხვლეტს და
მსჭვალავს.

სხვის არ მკრძალავს რად ემდურის, ვინც თავის თავს არა
ჰკრძალავს,

თვით ვერ ხედავს, სხვის საჭვრეტლად, თუ არ უნდა, პირს
რად

ჰკალავს?

177

მე კი ვჰფარავ, მაგრამ ჩემი სატკივარი არა ჰფარავს;
მეტად მწარედ გული მტკივა, მაჟრჟოლებს და ტანში
მზარავს!

ვერ მოვითმენ, რომ არ დავგმო, აღმა მხვნელსა. დაღმა
მზარავს,

ჩემი ცოდვამც მისცემია ჩემს ამამთხრელს, ამამზარავს!

178

ერთი კაცი უკუღმართად ვნახე ერქვანთ ასხამს ფთებსა:
კვლავ მეორე მისებრ მრუდსა მისთვის კაბდოს აკეთებსა.
მხვნელსა ვკითხე: რად ეგრეთ იქ? თქვა ძალა ხნავს
აღმართებსა;

მფარცხველმა თქვა: დაღმა ვფარცხავ, აღმა-ხნულსა ეს
მართებსა.

179

გინც რომ ისრე უკუღმართად, მრუდათ ხნას და თესოს,
ფარცხოს,

ას მე პურსა ნულარ მაპმევს, რაც იმ ფქვილით გამოაცხოს.
ეინც ძმის სისხლი გამოიცხოს, ან თვით ძმასა გამოაცხოს,
მისი სული სატანამა, თუ არ კუპრში, რაში გარცხოს?

180

რად გეშინის მართლის თქმისა, ფუ, შენ ჩემო უღვაშ-ბილო!
მინც არ გჯერა, ასრე უთხარ: მიბძანდი და ნახე თილო:
მე წილს ნულარას დამიდებ, რაც შენ მუნით წამოილო.
თუ გავმტყუვნდე ამაზედა, მე შენ შვიდეულად გიზლო.
181

აწ დავიწყო თქმა მართლისა, მომსმენელნო შემოკრებით,
ზოგნი შინა აქ ბძანდებით, ზოგნი გარეთ, შემო კრებით.
მოვიტიროთ ჩვენ სამკვიდრო თავში ხელის შემოკრებით,
ვით დავკარგეთ ჩვენ ქვეყანა ჩვენდა გარეშემო მტრებით.
182

კახელების აღმა ხნულნი ქართველებმა დაღმა ფარცხეს,
უწინდელი გათხუნვილი დარჩა კაბდო, აღარ გარცხეს;
ძმამ ძმას სახრე გარდუჭირა, მტერთ კოზალი თავში დასცხეს,
ორნივ ერთად შეხრინკულნი დასცეს ქვეყნად, დაანარცხეს.
183

უკუღმართად ხვნა და ფარცხვამ ეს ნაყოფი გამოილო:
მოგვითხარა ქართლ-კახეთი, ძირ-ფესვიან ამოილო!
თარჯ-თომრიან ჯიღოანნი გაგვიხადა, ქმნა უჯილო!
მხამს გიტყებდე მეფის ბილით, ვარსამისა სავსე მჯილო.

ია. რუსთ ხელმწიფისაგან ქართველი მეფის ვახტანგის თავისთან მიპატიჟება

184
აქ ცხადად ითქმის ყველაი დასაბამ-დასასრულისა,
მეფის ვახტანგის ამბავი, მოწყალის, სიბრძნით სრულისა,
მაზედან ქართლის არაკი, მტერთაგან გაბასრულისა,
მერმე თვით ჩემის თავისა, დაკარგულ, დაბაწრულისა.
185

იჯდა ყაენად შახ-თამაზ, ძე ძისა შააბაზისა.
მან შექნა ბილწად დრანჯობა, ბევრი ღვინო სვა ვაზისა.
აღარ ახსოვნდის სიმთვრალით ხელში მირთმევა არზისა,
მით სამართალი დაფასდის ცხრა ქანქრად ცხრა აბაზისა.
186

შეყვარებოდა ორივ მას - ლოთობა, მეძაობანი;
მით დაჰბნეოდა, წართმოდა თავისი ჭკვა და ცნობანი.
მუდამ შინ იჯდის განცხრომით, ვერ გასძლის გარეობანი,
მის გამო ველარ შეიძლო მან ქვეყნის პატრონობანი.
187

მისგან წამხდარი საქმენი სხვა მოგახსენო რადანი?
სამხრეთით აღძრა ოსმალთ, აღმოსავლეთით ავღანი;
ჩრდილეთის მხარეს რუსეთსა გილანით მისცა დავღანი,
დაღისტნით ქართლსა, კახეთსა წაართო ყუმაშ-ყავღანი.

188

მით გასახმილდა წინწკალი, გრიგლად გარდიქცა სიონი,
მისგან შეირყა მეტეხი, მისგან დაიქცა სიონი:

მან ვახტანგ, ძე ლევანისა, შეიპყრა ბაგრატიონი,
უპატიოდ ყვნა შვიდ წლამდის იგ დიდათ საპატიონი.

189

იყო ჩრდილეთის ხელმწიფე, თეთრის რუსეთის მჭირველი,
თვითმპყრობელობის მიმღები, პეტრე ცხეხული პირველი,
პირველ-ჟმურ ხრმალ რბილ, პირ-ბლაგვთა მწთობელი,
გამომპირველი,

ადიდოს ღმერთმან სულითა, ბევრი ყავს მლოცველ,
მწირველი!

190

ვირემდის იყო ცოცხალი, რუსეთზე გარდამწვდარია;
ბრძენ, უხვი, მართალ, მოწყალე, სამართალ დაუმცდარია;
მტერთა მეზრძოლთა ყოველთა მან ყველას ხელი დარია,
მოკვდა და თვისის ანდერძით აწ ისევ საქმოს მკვდარია.

191

პეტრეს აქეთნი მეფენი, რომელნიც ტახტზე ჯდებიან,
პეტრეს ბრძანებას მოწმობენ, მის მცნებაზედა დგებიან;
გინდ უჩნდესთ წინააღმდეგად, მას წინ არ აღუდგებიან,
არს პეტრეს თქმულნი უკვდავნი, მიდღეში არ მოკვდებიან.

192

პეტრეს ხელმწიფის ბძანებას სრულყოფად არა ზარობენ,
წინ უძესთ მისი ანდერძი, მით დგანან, მითვე მგზავრობენ,
მითვე ლაშქრობენ, ვაჭრობენ, მოდუქან-მოზაზარობენ,
მიტ ჰკვლენ და ჰკარგვენ, რომელნიც მათ წესზედ
აბეზარობენ.

193

არს მოსაწონი მნახველთა გაწყობა რუსის ჯარისა,
ათას-ხუთას კაცთ ვრთფერად ტანთა ცმა, სხმა აბჯარისა,
მწყობ-რიგად შესვლა-გამოსვლა, ქცევა ვით ბრუნვა ჯარისა,
დამუსრვა ციხის მოქლოთა, მაგროვნად დანაჯარისა.

194

კურთხეულმცა არს ღვთისაგან პეტრეს ხელმწიფის ხსენება!

რა საქმე ვახტანგ მეფისა სცნა, მისი შველა ენება;
ზღვა გავლო, დაჰკრა ავღანთა, სოლალს დაუწყო შენება,
დალისტანს მიხვდა ღვთის რისხვა, მრავალგზით განაწყენება.

195

ხრმლის სიფოლადეს სპარსთასა ჟამი რამ მიხვდა ლბობისა;
ხმა დაუმდაბლდათ, მოუღბათ სიტყვის თქმა ამაყობისა,
რა ნახეს ცეცხლი ნაწვიმი ყუმბარისა თუ ბომბისა.
ვაიმე, კარგთა სათქმელთა ძალი არ შემწევს მბობისა!

196

ხელმწიფემ ვახტანგს მისწერა: მოდი, მიგიჩნევ მამადო,
იესოს ქრისტეს მიენდე, ნუ მოგატყუებს მამადო;
გიჯობს. მე ზურგი მომყუდო, გულზედა გული მამადო,
მერმე შენს მტერზედ მიმიძღვე, ვით თიკას ცეცხლებრ
მამადო.

197

მდივანთ ხელმწიფის ბრძანება რა შეასრულებს წერითა,
დაბეჭდეს, შეკრეს, შეხვიეს ზარქაშის მონაჭერითა.
კვლავ ჩაფარ-ელჩითა უწოდეს სასწრაფოდ გულის ძგერითა,
უთხრეს: თუ ჩქარად არ ივლით, ვერ გასძლეთ მზისა
ცქერითა!

198

მათ ჰკადრეს "ტოჩას სუდარინ, - სიტყვის თქმა მათი
სწრაფისა,

ცხენთა შესხდენ და გაქუსლეს, სიტყვა თქვეს რა მუქაფისა.
მესამეს მწუხრზედ, ნობათთა რა ცემა იწყეს დაფისა,
შევლეს ციხე და ქალაქი, კარები სეიდაბისა.

199

სალამოს ჟამსა ხალვათად მეფე თვით იჯდა მარტოდა;
ქეეყნის არევის მიზეზით გულს სევდა მას მიმატოდა.
მაღლითგან ნახა, სირბილით კიბეზე კაცი ახტოდა,
რასაც ის კაცი იტყოდა, გულითაც მას ინატროდა.

200

ვით სითბოთ ვარდმან ყვავილი, სუნი გამოსცეს იამა,
დაბუხებულმან, ნაზამთრმა მხარი აღისხას ჭიამა,
დიდის სიცხითა მაშვრალსა აამოს სიო-ნიავმა, -
ეგრეთ ხელმწიფის ბძანება მეფეს რა ესმა, იამა.

201

რა მოეხსენა მეფესა ამბავი საამურია,
ჭმუნვა განაგდო, გარდუწმდა, გულს ეკრა რაც ჯანგ-მურია;
მალ-მალ იკითხის ამბავი, ბრძნად მას მიუპყრა ყურია,

კვლავ მოიტანეს ვახშამი, სუფრად გაშალეს პურია.

202

შეიქნა წვევა ჩუმ-ჩუმად ვაზირთა, თანგანმზრახისა,
გაგრძელდა სმა და პურობა, ხმა წინწილისა, ვახისა.
შაეტყობოდათ, განთიად ჩაცმა არ სწადდათ თალხისა,
ეგონათ სწორედ ტრიალი მრუდის საწუთროს ჩალხისა.

იბ. რჩევა ქართველის ბატონისა

203

შეკრბენ ქართველთ ბატონ-ყმანი, ერთად თავი მაიყარეს,
დასხდენ რიგით, ივეზირეს. წინ წიგნები დაიყარეს.
ვინც ხედევდა ბოლოს საქმეს, იმათ არად განიხარეს,
თქვეს, თუ: უფრო წავხდებითო: მაგრამ ზოგთ კი განიკმარეს.

204

გამკმარველთა უპასუხეს: გეტყვით, ძმანო, ვერ გეტნებით.
ვერა ბძანეთ ეგე რჩევა კაის ჭკუვით, კაის მცნებით,
ქრისტიანის ხელმწიფისა ხელ-დებულნი შევიქნებით,
ჩვენ მაგაზე რად წავხდებით, თუ არ უფრო გავკეთდებით!

205

მათ მიუთხრეს: თუ უჭკო ვართ, ნახავთ, ბოლოს
გამოჩნდების;

არც ჩვენ ვსწუნობთ, კარგი არის, თუ ეგ საქმე მალ
მოხდების.

მაგრამ მტერნი შეგვიტყობენ, ყველა ჩვენზე წამოდგების.
ვირემ რუსნი გვიშველიან, მანამ ჩვენი გარდაგვხდების.

206

ვითარ ირემსა მაშვრალსა წყაროსა წყალი სწყუროდა,
ეგრეთ მეფესა რუსეთის ხელმწიფის ნახვა სუროდა:
ამჯობინებდა წასვლასა, თუმცა არ მიეშუროდა.
ვინც არ ემოწმის, მაზედა ერთგულად არ უყუროდა.

207

რა მეფის ნდომა შეიტყვეს, ყმათ რჩევა შექნეს სხვაფრადა,
შეჰკადრეს: რადგან არ იშლით, სჯობს, რომ წაბძანდეთ
ჩაფრადა,

გარს მტერი გვადგას ამდენი, ასს მთას ეყოფის მკაფრადა,

ვინ იცის, ჩვენზედ მოვიდნენ, თქვენ მოგვეშველნეთ საფრადა.

208

თუ წაბრძანდებით, წაბრძანდით, ხანსა ნულარას დაზმითა:

თან ცოტა ყმანი იახელ, ნუ გაეწყობი რაზმითა,

ფარვით იარე გზაზედა, არ მეფეთ მოსაკმაზითა,

მტერთა არ გიგრძნან საწადი აშკარად ანუ აზრითა.

209

მან ბრძანა: ვითარ ვიკადრო მეფემან საქმე ქურდული,

დავფარო ქრისტეს კვართი და ქნარი დავითის, შურდული;

თან არ ვიახლო სპა-ჯარი, ჩაფრულებრ შევექნა ძუნძული,

ვითარ-ღა ვნახო ხელმწიფე, ან უცხო თემთა კუნძული!

210

სჯობს, შევიყარო ლაშქარი, ვქნა მისი ანგარიშები;

ჯერ ჩემთა წინააღმდეგომთა დავსცე ზარი და შიშები,

წავიდე, განჯის მომთხრელთა დავდვა მუქაფის ნიშები.

რა გამოვბრუნდე, კვლავ ვნახო რუსების შუბ-ფარ-შიმშები.

211

ყმათ ჰკადრეს: თუ ეგ ხდებოდეს, თქვენ რჩევას ვინ
დაგცილდესა?

კარგია, თუ კაცს საწუთრო გრძლად საქმეს დააცლიდესა,
წაუბორძიკოს არ ფეხი გზასა, რაზომსაც ვლიდესა.

მაგრამ რაღა ვქნათ, თუ ლხინსა სწრაფ ჭირად

შეგვიცვლიდესა!

212

მეფემ აღარა ბძანა რა, ინება თვისი წადილი;

გულში დაესკვნა საქნელად იგი პირველი ქადილი.

გათავდა რჩევა, გარდასწყდა, მან მართხოვა სადილი.

ბოლოს მხედველთა საცრემლედ გაშალეს ხელის მანდილი.

213

ტიროდენ. ამას იტყოდენ ახლა არს ჩვენი დავსება!

ვერ მოგვიხდების კარგათა ამდენი წყვეტა, ტმასება.

მესამე კიდევ მიოზა, ორი საბელი თავს ება.

სამი ვეშაპი ერთს ლომსა აწ ვითარ მოეთავსება?!

214

მეფეს სძრახევდენ, იტყოდენ ეგევითარსა გმოზასა:

სამს დიდს ხელმწიფეს პირს აძლევს, სამგან იკეთებს ყმოზასა!

ყეენის სპარსალარია, თავს ირჭვამს მის რაყმოზასა!

რუსთ ხელმწიფესთან მამაობს, ხვანთქართან ჩემობს მმოზასა!

215

ჩვენს ჭკვაში ესე საქმენი არ არის მოსაწონარი:

რა სამთავ ცემა შეექნასთ, ჩვენზე მათ შექნან ონარი,
გარს მოგგეჭიროს მუხრუჭი, არსით ჩნდეს მოსაფონარი,
ვიქნებით შვილთა ჩვენთაგან გინებით მოსაგონარი!

216

ბევრნი ბევრს რასმე იტყოდენ, მაგრამ ვინ მოუსმინებდა?
მეფე იყო და ბრძანებდა, იქმოდა, რასაც ინებდა!
შემოიყარა ლაშქარი, თვალს ვერვინ გარდაწვდინებდა,
წავიდა, განჯის მიდამოს სისხლის ღვართ მოადინებდა.

იგ. მტერთაგან მეფის ვახტანგის ყეენთან შესმენა და
ყე(ე)ნისაგან
ქართლის წართმევა და კახის ბატონის მიცემა

217

რაგინდ კაცი სნეულობდეს გვიან. მოკლავს ერთი ჭირი,
რა მეორეც ზედ დაერთვის, მით საქმე აქვს გასაჭირი.
წახდენის დროს მამა-შვილთაც არა ჰქონდათ ერთი პირი,
არჩევდიან, არ მოსწონდათ ერთმანერთის ნავეზირი.

218

ორთავ შუვა მტერს ეშმაკსა ჩამოეგდო რაღაც შური,
მისგან წახდა, დაგვიანდა საქმე კარგი, დასაშური;
ვერა ნახეს რუსთ ხელმწიფე, ვერ აჩვენეს სამსახური,
ყეენზედაც ავად დარჩნენ, მათ დაკარგეს ორგნივ პური.

219

ერთმანერთის ნავეზირი მათ მოსწონდათ ამაღ არა:
მამა რუსეთს იზიდევდა, შვილი ყეენისა კარა.
მათმან სვემა და სოფელმა სსვა რიგად რამ მოაგვარა.
ვერც მამამ და ვერცა შვილმან მოსახმარი ვერ იხმარა.

220

ყეენის კარს მეფე ვახტანგს ბევრნი მტერნი უდგნენ მზირსა:
რასაც ავსა უნახევდენ, ამახებდენ მისთვის გზირსა:
ყეენს ჰკადრეს. გაგიარმებს ვახტანგ ახშამს და აზირსა,
პირი მისცა საღალატოდ ეთმანდოლეს - თქვენს ვაზირსა.

221

ესმა ყეენს რა ღალატი, იქმნა გულში შენამკრთალი,
გამოდებნა და შეიტყო. ყოველივე სცნა მართალი:
დაიჭირა ეთმანდოლე, განუწესა სამართალი,
უსიკვდილოდ დანასაღა, აღმოსთხარა ორივ თვალი.

222

ხანი გამოჰხდა მცირედი, დღე წავიდა არ მრავალი;
კიდეჲ ჰკადრეს: მუხანათობს ვახტანგ გურჯისტანის ვალი,
თქვენ გიჭირს და არას გშველის, არის რუსეთს წამავალი.
თქვენცა გმართებს აწ გარდახდა, თქვენზუდ დადვა რაც მან
ვალი.

223

აწ მეორედ მეფე ვახტანგ რა რომ ყეენს შეასმინეს,
თითქმის ასე განარისხეს, ჰკუუვისაგან შეაცდინეს.
ვახტანგ ქართლში ზმანდებოდა, სხვაფრივ ხელი ვერ
აწვდინეს.

ჩამოართვეს ქართლი, მისცეს ერეკლეს-მეს კოსტანტინეს.

224

კოსტანტინეს თათრის ენით ერქო მამად-ყული-ხანი,
იყო სანახავად ვარგი, მკვეთელობით უჩნდა ფხანი.
ისპაანის ტარულადა მორქმით იჯდა კარგა ხანი,
ავის კაცის თავ-სავარცხლად აქვნდის კარგი მოსაფხანი.

225

ჯერ კახეთი, მერმე ქართლი, ორივ ერთად მას უბოძა;
ყაენს სახლი ექცეოდა, სვეტად-ბურჯად მას უბოძა;
მოსწერა, თუ: ვახტანგ ჩემთვის რკინის ხმალი დანადგონდა,
შენ გამოხსენ, განარჩიე, რაც რომ მაგან გამოკონდა!

იდ. რჩევა კახის ბატონისა

226

გაბრძანდა კახი-ბატონი, განიდგა კარავ-სევანი;
მიიხმო მდივან-ვეზირნი, ბრძანა დიდებულთ წვევანი.
შემოყორულეს ყაფიჩთა, იმგრგვლივ მოავლეს დევანი,
დასხდენ და შექნეს საქმისა სამჯობინარის რჩევანი.

227

უბრძანა კახმან-ბატონმა ძმასა, ყმათა და მონათა:
"სიბრძნით მიჰხედეთ უღელთა ჩემთა სასწორის წონათა,
მე ერთი ხმელი კაცი ვარ, მე არ მყავს, ვარ ბერწოვნათა,
რაც თქვენ გიჯობდესთ, არჩიეთ შვილთათვის მოსაწონათა.ნ

228

"მე ღმერთს წინაშე უცილოდ სიტყვის მთქმელი ვარ
მართლისა,

სწორედ გარჩევა საქმისა წესია მოსამართლისა;
თუმცა გიბოძა ყეენმა, არ მხამს მიღება ქართლისა,

ანად რომ მტერთგან დამდნარნი ვართ, ვით ნაღვენთი
სანთლისა.ნ

229

"მე ვახტანგს მეფეს შევრიგდი, პირობა მივეც მმოზისა,
შევფიცე, ვით-ღა ვიტვირთო ეს საქმე ფიცთა გმოზისა?
თუ მე არ დავსთმოზ, აწ მისგან უფრო არ დაითმოზისა.
ვარჩევ, სჯობს ფიცთა გატეხას გატეხა ამ რაყმოზისა!ნ
230

"ესეც ვიცი, შემიტყვია, ჭკუვა მიქრის, გული მიგნებს;
მეფე ვახტანგ ამ რაყამსა არც ისმენს და არც იწიგნებს.
თუ ქართლსა ვსთხოვ, ამემლეზის, ფიცხლავ იდეზს
ხრმალზედ
იგ ნებს,

უნდა, რომე ამ საქმითა ძალს აჭმევდეს ძმა ძმის შიგნებს!ნ
231

"მე კაცი ვარ ხორციელი, სულ ხომ ცას არ შავბერდები!
ვით ვყოფილვარ მიწა-მტვერი, ისრევ ისე გაჰვმტვერდები.
მე მტრად სხვანიც მეყოფიან, ძმასა რად-ღა დავმტერდები?
იმას ისევ ქართლი ჰქონდეს, მე ჩემს კახეთს დავსჯერდები!ნ
232

ნმოვისვენებ სანამდის ვერ, სანამ ლეკზე ჯავრს არ ვიყრი;
მე ჩემს ძმაზე სამტეროდა არაოდეს ჯარს არ ვიყრი!
კახეთს კარგა განვამაგრებ, შემოვზღუდავ, კარს შავიყრი...
თქვან, რას ბძანებთ ამისასა, ეს ასეა ჩემი ფიქრის!ნ
233

კახთ მიუგეს: "ვინც დაიკრას თვისის ხელით თავში ცული,
თავის ნებით წასაწყემნდლად ამოიძროს პირში სული;
რად გინდა, რომ გაიბრუნო ღვთის წყალობა კარს მოსული?
შენ რომ შვილი არა გყვანდეს, ჰა, ძმა შენი და ძმისწული!
234

ნრაც ღმერთს შენთვის მოუცია, რაღად ჰკარგავ შენის ნებით?
შენ რას გავნებს, რომ გასტეხო ფიცი ხელმწიფის ბრძანებით?
ჩვენ თუ იმის ბრძანებასა წინაღმდგომად შავეყნებით,
ვით თქვენ ბრძანეთ: "ვართ დამდნარნინ, მაგით უფრო
დაცავდნებით.ნ
235

"სჯობია, რომ აღასრულო ეგ ბრძანება. რაც წინ გიძე.
თეიმურაზ მიუგზავნო, თქვენი ძმაა, მისი სიძე,
მამი-შენის ერეკლესი მაზე დიდი ამაგი მე -
თუ გისმინოს, შეიძინე, თუ არა და, განიღვიძენ.

236

მან უბრძანა: "კახელებო! გამიგონეთ, ვიტყვი სწორად:
ყვენს შიშით თავითგანვე გაუხდივართ ერთი-ორად;
ახლა როდის შეგვაერთებს, საქმე გვიგდო მოსაღორად,
ქართლი მომცა ძმათ საჩხუბრად, ამხანაგთა მოსაშორადნ.

237

"ერთსა კაცსა ცოლი, შვილი ყვანდეს ტვირთად, ზურგთ
ეკიდოს,

არა ქონდეს სახლ-სამყოფი, ფეხი ვერცად მოეკიდოს,
უკანიდამ მტერი სცემდეს, წინ მოყვარეს წაეკიდოს, -
იმისთანას უგუნურსა უნდა ცეცხლი წაეკიდოს.ნ

238

"მართალს ვიტყვი, არ დავიშლი: მძულს ტყუილი, სიტყვა
მრუდი.

მე მას მამად მოვიკიდებ, ვეშვილები, თუმცა უნდი;
გარს გვარტყია ვით სარტყელი, სულ სხვა-და-სხვა მტერთა
გუნდი,

ჩვენ ერთმანერთს ხმალსა ვსცემდეთ, ეგ რჩევა არს დიად
ცუდი!ნ

იე. წიგნის მიწერა კახის ბატონისაგან ქართველთ ბატონთან. მეგობრობის თხოვნა

239

მოსთხოვა გურგენს მდივანსა ქალაღდი, საწერ-კალამი:
დახატა ცეცხლა გაღავნად, შუვა ერთ გორად წალამი,
ზედ ორის ქვეყნის იგავი, მაზე თავდახრით ალამი,
ერთზედ დასწერა "ფეშქაშ დურნ და მეორეზე "სალამინ.

240

მისწერა ვახტანგს: "შენ მამა, ჩვენ ვიყვნეთ შენი შვილები:
თუმცა მიბოძა ყვენმა, მე ქართლსა არ გეცილები.
გარს მტერთგან ცეცხლი გვედების, შუვა ჩვენ ვსდნებით
ცვილები,

სჯობს, რომ ჩვენ ერთნი შევიქნათ, აგებ გვეღირსოს ძილები.ნ

241

"აწ გვიწყალობეთ პასუხი, თქვენგნით რა გვებძანებაო.
თქვენი არ ჭვრეტა, შორს ყოფნა გონებით არ გვეთნებაო:
გვწადიან თქვენი გვერთხლება, თუმცა დაგვერთვის ნებაო,
მანდ გაეხლებით, მოგვმადლეთ მამაშვილური მცნებაო.ნ

242

რაღას ვაგრძელებ სიტყვასა და ვამბობ ყენებ-ყენებით...
მისცეს წიგნი და წაიღეს წამლებთა ცხენებ ჭენებით;
მიაართვეს მეფე ვახტანგსა მოციქულთ გამომჩვენებით.
აქ ნახეთ, საქმე კეთილი ვით გაბოროტდეს ენიბით!

243

მეფემ რა წიგნი გაშინჯა, სცნა ტკბილად მიწერილობა,
ბრძანა დიდებულთ მოყმეთა ერთბამად თავ-მოყრილობა:
აჩვენათ ქვეყნის იგავი, დროშისა თავდახრილობა.
იესე მეფემ რა ნახა, ჯავრით ხვდა წარბთ შეყრილობა.

244

სალამს, ალამს, ცეცხლსა, წალამს, ფეშქაშ დურს და ქვეყნის
იგავს

სთარგმნიდიან ვეზირები, იტყოდენ, თუ: ეს რას მიჰგავს?
მეფემ ბრძანა: რაც ხილია, ეგ სუყველა ჩვენს ბაღში რგავს;
ყველა კარგად შემიტყვია, ვერას ვხედავ მაგაშიგ ავს.

245

ზოგთ მტრობით ნარმა დაფარეს, ჭოთი აჩინეს ნუქარად,
ათარგმნეს ნაფეშქაშევი თხოვნადვე, არ ნაჩუქარად,
სიმდაბლით დროშის თავდახრა თავის დაქნევად, მუქარად.
შუვა წალმად თქვეს ქართველნი, გარს ცეცხლად კახნი
მშუქარად.

246

მეფე ბძანებდა: "მაგაში არა არის-რა ფლიდობა,
ფეშქაშ დურ ქართლის მოძღვნა არს: სალამ ალამი მშვიდობა:
გარს გაღავანი ცეცხლისა - გარეშე მტერთა დიდობა:
წალამნი ჩვენ ვართ ორნივე, გვხამს ერთმანერთის მინდობან.

247

"ამად გვისახავს ერთ გორად ორისავ ქვეყნის წალამსა,
მას ღვარი გელარ შესწვდების, ვერც დაშლის, ვერცა წალამსა.
მშვიდობას თხოვლობს სიმდაბლით, ამად თავს უხრის
ალამსა,

ქართლს ისევ ჩვენვე გვანებებს, კახეთით გვამღევს სალამსა.

248

"თუ ორად დადგას, იქნების ორივ პატარა გორები;
დაქროლვბს ქარი, გარდაქცევს, ზღვას შერთავს ნიაღვრები,
ტიალთ ვენახთა მოსჭამენ დათვნი, ძაღლნი და ღორები.
წარწყმენდილი არს, ვინც რა თქვას მმასთან ძმის
დასაშორები.ნ

249

მანვე ბრძანა: "სჯობს ვარჩიოთ, ჩვენ უბრალოდ არა ვბოდოთ:
მართალი ვსცნათ, რაც გვიჯობდეს, გულის ზღაპრით ღმერთს
არ

ვსცოდოთ,
მოუნახოთ წყლურთ წამალი, ზედ სალბუნი მას შემოვდოთ,
რადგან იმას მოსვლა უთქვამს, ჩვენცა გვმართებს
მოუწოდოთ.ნ

250

"აქ მობრძანდეს, ჩვენ გავშინჯოთ, ის მოიქცეს რასაც სჭრიოთ;
თუმცა გვმოყრობს, მდაბლად ბოძანებს; თუმცა გვმტერობს -
ყადავახით,
ხილთა ტკბილთა და მწარვთა შეეტყობის გემოს ნახვით,
თუ ვერა ვსჭამ ხილს სიმკვახით, დავარბილებ, დავბეჟ ქვა-
ხით.ნ

251

იგ რაც რჩევა მეფემ ბრძანა, დაემოწმნენ მას ვეზირნი;
ერთმანერთის შესაყრელად დანამტკიცეს, შეკრეს პირნი.
მაგრამ მაზედ წინაღმდგომნი, ვით ერქვანთა ხისა ძირნი,
მათ კეთილთა მოგზაურთა გამოუჩნდათ გზაზედ მზირნი.

ივ. ჩხუბის ჩამოგდება ქართველის ბატონისა კახს ბატონთან

252

ვახტანგს კოსტანტილეს წიგნი მოეწონა, რა გაშინჯა,
ბრძანა: კარგად გაუსაზღვრავს, თუ კი აღარ გარდაბიჯა.
მან მას კაცი გაუგზავნა, - მობძანდიო - დაპატიჯა.
ეს იესეს მეფის გულსა, ვით ლახეარი, ხვდა, დაღრიჯა.

253

იესემ თქვა გულსა შინა: "ჩემი ძმა არს ჩემი მტერი!
პატიმრობით დამაბერა, გამითეთრა თმა და წვერი;
აგრე როგორ დავბრმავდები, შევიქნები გიჟი-სტერი,
მე იგ ორნი შევათვისო, მე კი დავრჩე ვით ოხერი.ნ

254

"ჩემზე იგი რად ვაციწო, ჩემი დღენი მისგან ვსტერი!
სამს წელიწადს ბნელში დამსვა, არ მაჩვენა მზისა პირი;
ერთი იყო. ისრე მიყო. მან იხსენა ჩემზედ ძვირი,
ახლა ორად გამიკეთდეს, რაღად მინდა მე სხვა პირი?ნ

255

იხმო ბერი დოდოველი, ვით მოწაფე მოძღვრად ინდობს;
უბრძანა, თუ: ჩემო ბერო, ეს ჩემი ძმა ეშმაკ-ფლიდობს.
არას კაცსა არ კადრულობს, ამპარტავნობს და გულდიდობს,
მე ძმა ვიყავ, არ დამინდო, კახ-ბატონსა ვით დაინდობს!

256

კახეთშიაც დიდათ წყინობს იმის გაბატონებასა,
აქ თუ მოვა, ფიცხლავ მოკლავს, მოხვეჭს იმის ქონებასა.
რადგან მადლის მოღვაწე ხარ, სთმობ ამ სოფლის

ცხოვრებასა,

შენ ის სიკვდილს მოარჩინე, ღმერთი მოგცემს ცხოვრებასა...

257

რადას ვაგრძელებ. გაგზავნა მან ეპიფანე ბერია,
მისწერა კახსა ბატონსა: "ჭკვა თუ არ გარდაგერია,
რომ მოხვალ, როდის დაგინდობს, მოგკლავს, ეს შენი მტერია,
შენს სისხლსა ვინ-ღა მოჰკითხავს, კაცი ხარ ერთი ღერია.

258

თუ მაგას იტყვი, შენ რომ გყავს ძმა, შენი ნახევარია:
ეგ სიძე არის ამისი, ქალი ყავს, მით მოყვარია.
შენ სავარცხელი შემწედ გჩანს, და მაგას ქრისტეს ჯვარია..
ამისთვის ეგეც ამისი საწადლის მომდეგარია.

259

თუ ეგ ყეენმა შეგიტყო, წაგართმევს ბატონობასა;
შენს ძმას ხომ არას მიგიცემს, მტერობს ქრისტიანობასა,
თავად თვით ბრძანებთ, - "დავმდნარვართ, უფრო დავიწყებთ
დნოიასან,
აწ რომ ყეენი დაჰკარგო, ვინ გიზამს მის ოდნობასა!

260

მე დამიჯერე, ნუ მოხვალ, თორემ გაებმი ბადესო;
ნუ მიეცემი ნებითა შენის წახდენის მწადესო;
მე შემიტყვია მართალი, რაც ამათ მოგიმზადესო,
მკვახეს ხილსავით ქვა-ხითა დაბეჟა დაიქადესო.ნ

261

მიმავალსა წინ დაუხვდა კოსტანტილეს იგი ბერი,
გარდახდა და თაყვანი სცა, ხელში მისცა მინაწერი.
მან გაშალა, წაიკითხა, დაიქნივა თავ-კისერი,
ფიცხლავ უკან გამობრუნდა, განამჟღავნა არაფერი.

262

მისთა ლაშქართა რა ნახეს უკანვე გამობრუნება,

უკვირდათ "ნეტარ ბატონმა რაზედ იცვალა გუნება;
რად მოინდომა უწინვე, არ იყო მისი თუ ნება?
ჯერ კი თქვა, მერმე უკუ-თქვა, რისთვის იკადრა მტყუვნება?ნ
263

სძრახევდენ კახსა ბატონსა, საქმე ვერ მოყაეს გზიანად,
უჯობდა ქართველთ ბატონსა შეყროდა თავაზიანად.
ძმა ძმისა საზიანოსა თუ არ მიიჩნევს ზიანად,
ორივ მტერთაგან დაიწვის სახლ-საბძელ, კალო ზიანად.
264

მიმავალი მიუთხრობდა ამხანაგი ამხანაგსა:
დღეის იქით ამ საქმითა ნიშანს ვერა ვხედავ კარგსა;
ორს ეძიებს, მაგრამ ერთსაც ვხედავ მისთვის დანაკარგსა.
მის დროს ნახეს, ქართველები ხელს ატანდენ უკან ბარგსა.
265

დაუცარცვეს კახ-ბატონსა ჯორ-აქლემნი კიდებულნი,
დასჭრეს ზანდუკ-მაფრაშები, ამოიღეს შიგ დებულნი;
მიეშველნენ, ველარ მისწვდნენ უკან გამოკიდებულნი,
ჟამი შეხვდათ უჟამური, საღამო და ბინდებულნი.

266
კახ-ბატონსა კახთ აყვედრეს: "უღლით ტოლი გამოგეშო;
ვისიც გაქვნდა შენ იმედი, მისგან დარჩი უნუგეშო;
ტახტის ნაცვლად დორ-სუზანიც ქართულთ აგაცალეს ქვეშო,
თუ ამ საქმეს ვერ გაზრდიდი, გიჯობდა, რომ არც კი გეშო.ნ
267

მან უბრძანათ: "რას ნიშნს მიგებთ დიდის ვალის
გარდამხდელსა?

ვინავარდე, საქმე ვსჩხრიკე, ვსცან და მოველ სახადელსა,.
ახლა ყველას აღვასრულებ, მაგა თქვენსა საწადელსა!
ვიქ თქვენსა და მოგაგონებთ რჩევას ჩემსა აწინდელსა!ნ
268

"არ მინდოდა, გამარისხეთ, შემამყარეთ გულსა ჯავრნი;
მე მზასა ვარ, თქვენ მომზადდით, შეიყარეთ ახლავ ჯარნი.
მოირტყენით საომარნი საჭურველნი, ტანთ აბჯარნი,
წავიდეთ და დაუმტვრიოთ კარნი მაგრა დანაჯარნი!ნ

269
"მე მინდოდა ყოფილიყო ჩვენში სიყვარული ძმური,
ჩამომეგდო რიგი-წესი, სამართალი ბატონ-ყმური.

არ ინებეთ, არ მოჰშაღეთ ვრთმანერთში თქვენი შური,
ცოდვა-ბრალი ოქვენს კისერთა, თუ რამ მოჰხდეს უწესური!⁵

**იზ. კახის ბატონისაგან ბერების მოციქულად გაგზავნა
ქართველთ ბატონთან და ქართლის თხოვნა**

270

პირველად ჯერ ეს მისწერა: "მე თქვენი ნახვა მსუროდა,
კიდევ წამოველ, მოგმართე, სასწრაფოდ მამეშუროდა;
მაგრამ მომესმა, სასმელთა მასმევდი, რაც არ მწყუროდა,
ველარ გიახელ, ამაზედ ნუთუ შენ დამემდურო და?"

271

ღმერთმან იცის, ვაპირებდი საქმეს კარგა მონაგვარსა;
არ მიმინდევ, სახე უცან მახეს, შენგნით მონაგარსა;
განგერიდე, რად მომხვიე გასაცრცველად მონა გარსა?
არას გთხოვდი, თუ დამხსნოდი სიყრმით ჩემით მონაგარსა.

272

ეგე ჩემი საქონელი გამოგზავნე, არ დამხუთო.
მორიელის ნაკბენარსა, სჯობს, მომასწრა ფაზარ-ხუთო.
შენ ოთხ-რიგად გული დამწვი, არამც მე კი განვახუთო,
მერმე დამგმოზ, დასაწვავად წამისვაო გაძრახ უთო.^ნ

273

მათ მოეწერა პასუხი ადვილად მოსაშორები;
"ვინ დაგიცარცვათ, არ ვიცათ, ლარ-კიდებულნი ჯორები;
ეგ ჩვენს კაცს არვის უქნია, გსმენიათ მრუდი ჭორები.
რაც თქვენში მგლებმან დაჰამოს, ჩვენ ვითარ გიზღოთ

ღორები.^ნ

274

კახ-ბატონს ესმა რა მათგან გულს ლახვრად დასაძგერები,
კვლავ მოციქულად გაგზავნა ჩინით რჩეულნი ბერები;
მისწერა წიგნი მართალი და ფიცი დასაჯერები;
ნჩვენ ერთმანერთსა ნუ ვახდენთ, თორემ წაგვახდენს

მტერები.^ნ

275

"ორგულთა სიტყვას ნუ ისმენ, გაფთხილდი, ნუ
მოსტყუვდები,
გასწყერ, დასჭერ და დახივე მტყუვანთ ტყუილის გუდები:
თუ არ ღვითთ, ვერას დააკლებს მკალიას ტარბის გუნდები,
თუმცა ლომი ხარ, ვეშაპთა ვერ სძლევ, გრძელი აქვთ

კუდები.ნ

276

ნგირჩევ, ნუ აქცევ ზღუდებსა, შენს ზურგის მისაყუდებსა,
ერიდე, ნუ შლი, ნუ ფუტკნი სახით არწივთა ბუდებსა,
იყავ. ვით ტრედი, უმანკო, უფთხილდი შენსა ხუნდებსა,
თორემ კლანჭს გიკვრენ არწივნი, ჭირნახულს გაგიცუდებსა!ნ

277

ნნუ ჰგონებ, კაცი თვით იყოს მდიდარი განაკეთია,
ანუ ღარიბი წამხდარი, ვის ჩოხა ტანთ გასცვეთია;
ერთის ათასად გამხდელი, ბევრის მიმცემი ღმერთია,
ვისაც წაართმევს, ექნების ათასით აღარც ერთიან

278

"კაცს მართებს დაბლაც დახედვა, რაგინდ მაღლამდის
აროსა,

სიამპარტავნით ხარისხსა ძირი არ განებძაროსა.

ბატონის უპატიურ ყმას არა შერჩების აროსა,
არც ღმერთი ბატონს შეარჩენს ყმაზე საუდიაროსა.ნ

279

ნბატონს აწყინე, გაგიწყრა, აბრალე შენსა წყენასა,
აწ ღმერთიც გიწყენს, იცოდე, არა იქ თუ მოთმენასა;
დამორჩილება უფალთა უთქვამს დავითის ენასა,
შენ თუ შენს უფალს არ უსმენ, ნურც შენს მონას ეჭვ

სმენასა.ნ

280

ნყეენს უმტყუვნე, გაგიწყრა, - აქ ზიხარ შემამწყრალია;
ქართლი წაგართვა, მე მომცა, ჩემი ხომ არა ბრალია.
თუ არ უსმინე, ვიქნები შენებრ ურჩების მთვრალია,
სულ მომყრალდების ქვეყანა, თავად მტერთაგან მყრალია!ნ

281

ნმე თქვენა ქართლსა არ გთხოვდი, თუ ეს არ მაქვნდეს
რიდადო,

თუ არ უსმინე, ყენი მე გამიწყრების დიდადო;
შენ ხომ, ეგ არის, გიწყრება, არც ჩემზედ იყოს მშვიდადო.
რა ერთსაც ჩვენ მას მიუწყავთ, ის ჩვენ მოგვიწყავს

შვიდადო.ნ

282

ნხელმწიფე ღალატს მოსძებნის, ღმერთი არ დასთმობს
გმობასა;

თუ გინდა, წიგნში გაჩვენებ, რაც მითქვამს, მის მოწმობასა:
იუდა ქრისტეს მონებდა, ჩემობდა კაის ყმობასა,

სიხარბით ცეცხლში ჩავარდა, მიხვდა სატანას მმოზასა.ნ

283

იუდამ ქრისტე გაყიდა, ვერცხლი აიღო ფასადო,

კვლავ შეინანა, დაფანტა, დანაშაული თავს ადო:

"აწ სისხლი მიგეც მართალი, ახლა წავიდე, თქვა, სადო?ნ

წავიდა, თავი დაირჩო, ეს მოუვიდა ნასადო.ნ

284

იიტყვიან, სარწმუნოვებით პეტრეს იუდა სჯობდაო,

თუ თავი მას არ დაერჩო, სხვას ღმერთი შეუნდობდაო,

ამად რომ, - "სისხლი მართალი მივეცო-, მაღლა ხმოვდაო.

პეტრეს ჰკითხევდენ - "ქრისტესან - ვერ ვიცნობნ, ფიცით
გმოვდაო.

285

ნაწ თქვენის სჯულის ამბავი თქვენ უმჯობესად იცითა,

მსმენია, ქრისტე შესულა ელუსარემში კვიცითა;

მუნ პეტრეს უვარს უყვია, - ვერ ვიცნობ, - უთქვამს ფიცითა,

მერმე კი შეუნანია, აწ მკვიდრობს კლდე სიმტკიცითან.

286

"ვინც შეინანებს, შეუნდობს უფალი თავის ცოდვასა;

წადი და მასვე ევედრე, დაეხსენ ცუდსა ბორგვასა!

ნებით სჯობს გაცლა მძლავრთაგან ქვა-კრებით გამოლოდვასა.

გერა გთნევ, თუ ტახტს არ დასცლით, მიხვდებით ჭრა და
კოდვასა.ნ

287

"მე მოგახსენებ მართალსა, ტყუილად არა ვსჩმახაო;

გული მტკივა და შეგკადრებ, ამაზე ნუ დამძრახაო;

გაქვს ნართი ავად დასთული მრუდის ტარებით მძახაო,

თუ ისევ შენ არ დასცერავ, სარგებელს ვერას ნახაო.ნ

288

"იტყვიან ერთსა ანდაზას: ნემს-მახათს ნუ სცემ მჯიღებსა,

შეგერჰმის, ხელთა დანახევ, წაგიხდენს მკლავთა ჭიღვებსა!

ნუ ეშულლები ყვენსა, თორემ მოგიშლის ჯიღებსა;

რუსეთისაკე გაგზავნის, იმოკლებ გრძელთა ბიღებსა!ნ

289

"მირჩევია ჭემმარიტი: შენი საქმე დანაშურე,

თავსა ცოდვით შებღალულსა წმინდა წყალი შენ ასხურე

ვის უვარ-ჰყავ სამსახური, წადი, მასვე ემსახურე;

ვინც მოგხადა თარჯ-თომარი, იმისგანვე დაიხურე!

290

"ნუ მრუდ მრიცხლობ, სწორედ გაქვანდეს შენ ეგ შენი
ანგარიში,
ავს ნუ იქ და ავისაგან. თქმულა, ნულა-რა გაქვს შიში:
თავს თავიდგან გაუფთხილდი, არცად უკუ-აგდო ჭირში,
თორემ ბოლოს არას გარგებს სიმწუხარით კვნესა-ვიში.ნ

იქ. კახის ბატონის მოციქულების დაჭერა ქართველის ბატონისაგან

291

მიუხაროდათ დიაკვნებს საქართლოდ გაჩაფრულებსა;
"გვაწირვინებენ ქართველნი, ვიშოვნით მრავალს ფრულებსა;
საქონლით სავსეს მოვასხამთ ჯორ-აქლემთ დაყათრულებსა!
ეს არ ეგონათ, საკანში ჩაყრიდენ ხელ-შეკრულებსა!

292

ერთმან იხუმრა: ვიბანებ თიფლის აბანოს ნურიტა,
მეორემ - თევზით გავძღები ზურგიელ გელაქნურიტა,
მესამემ - მივიბრუჭები ღვინითა ატენურიტა,
მვოთხემ - კიდეც ღაგვოკვენ საბლიტა მაზმანურიტა!

293

ვით მდინარე ღვარ-შერთული ზვირთს ისვრიდეს, სჩქერდეს
დიდად,

მას ქვეითმან ვერ შებედოს, გადოს რამე მაზე ხიდად;
გატყდეს ხიდი, ზედ მავალნი გახდეს ხავსთა მოსაჭიდად,
ეგრეთ ბერებს მოუვიდათ, რაც მოგითხარ, მაგალითად.

294

მეფე დახვდათ ჯავრიანად, შესაზარი შესახედლად,
მისგან ბერებს გაუძნელდათ პირად სიტყვა შესაბედლად:
გამოიღეს წიგნი წინა, მიიმძღვარეს საფარ-კედლად,
მიართვეს და ზოზღნად რასმე სიტყვას მოყვნენ ერთობ
დედლად.

295

მეფე წიგნის კითხვას მოყვა, ბერებს აღარ უგდო ყური,
წაიკითხა, რაღაც ნახა სიტყვა ყიფურ-ამაყური;
პირსა ოფლი მოედინა, თავს დაადგა სიცხის ბური,
თივა ცეცხლს ხვდა, ქარმან ჰქროლა, აღმან შექმნა აწ
გურგური!

296

გახდა ვითა ნაკვერცხალი, მეტის წყენით ექცა ფერი.
ბერებს უთხრა: "რად მოგქონდათ თქვენ ასეთი დანაწერი;
რასთვის იმას არ ურჩივთ, ზედ თუ გესხათ ულვაშ-წვერი?
თუ არა და, წყალს არ სცვივდით, თუმცა გაღონებდათ მწერი!"

297

"რად არა ხართ მონასტერში, არ ილოცავო, ღმერთს არ
ესავეთ?"

გამოსულხართ და დასდიხართ, ენაობთ და ჩხუბსა სთესავთ;
ჩვენთა ხრმალთა გამახულთა მაგით უფრო თქვენ აღლესავთ.
ღმერთი როგორ დაიდუმებს, არა გკითხავსთ მაგდენს თქვენს
ავთ!ნ

298

გაწყრა, ბრძანა: "ჰხედავთ ბუში სიტყვებს მკადრებს როგორ
მქისებს!"

არ ვიცი, თუ რით მაშინებს, რა ხაზინა უძეს ქისებს!
მე, ვით ორბსა, მდევს კირკიტა, დამტრიალებს, დამკისკისებს,
ჩემგან იგი რას წაიღებს, მე მოვიტან თუ არ მისებს!ნ

299

უბრძანა თავის მოყმეთა: მე ცეცხლსა ეს მაკიდებსა,
თვით გიჟი ჭკუვაც მასწავლის: უსჯულო მე სჯულს მიდებსა;
უყურეთ ცალ-გვერდ ჭიანსა, რა სიტყვებს ისვრის დიდებსა!
აწ ხელი ჰკიდეთ ციქვებსა, მაგ მატყუარა ფლიდებსა!

300

"დაიჭირეთ და წაასხით, ჩაყარეთ ღრმასა ხაროსა;
თავს დააყენეთ დარაჯა! არავინ გამოთხაროსა.
მომზადენ ჩემნი სპასპეტნი, ლაშქარი შეიყაროსა,
წავიდეს, მოსპოს კახეთი, მტრის ჯავრი ამამყაროსა!"

301

აწ გაუმჟღავნდათ რჩევანი, რაც ქართველთ ივეზირესო;
მოხსენდა კახსა ბატონსა, ბერები დაიჭირესო.
მათ თქვენი მიწერილობა დიალ შორს დაიჭირესო,
ემზადებიან სალაშქროდ, ნაღარა დანაყვირესო.

302

კახს-ბატონსა წინა დღითვე მზასა ყვანდა თვისი ჯარი:
იგ რა ესმა, წამოვიდა, დაიჭირა ავლაბარი;
ნარიყალა მიმბაშს ეპყრა, შაის-ტახტი, ციხის კარი.
რა მივიდა, ფიცხლავ მოსცა, გაიკეთა მუნ საფარი.

303

შემოებნენ, დაამარცხეს, მან მიმართა მუხრახ-ჭარსა;

უთხრა: ქართველთ გამაწბილეს, არც მე შავჭამ იმათ ჯავრსა;
შეიპირა ჭარელები, სასყიდელი მისცა ჯარსა,
წაუძღვა და ხელმეორედ მიაყენა ჯარი კარსა.

304

ქართლს, კახეთსა გარდებდა მაშინ ღვთისა საფარველნი,
ოდეს გარსა შემოადგნენ თიფლის კახნი და ჭარელნი!
გაუთენდათ სომეხებსა დღე შაბათი საზარელნი,
ზოგი მოკლეს, ზოგი დასჭრეს, ზოგს წაგვარეს საყვარელნი!

305

სალხინოს დღეს მოქალაქე დიად ავად შეაქცივეს,
წამოუხვნეს საქონელნი, სახლ-დუქნები დააქცივეს,
დანამარცხეს ქართველთ ჯარი, ვახტანგ მეფე გააქცივეს.
თეთრსა მტკვარსა წითლად ღებდა, რაც მათ სისხლი
დააქცივეს!

ით. ოსმალოსაგან ქართლის დაჭერა და ქართველის ბატონის რუსეთს წაბმანება

306

კახთ ნაჩინჩხლთ წინწკალთ დაერთო ქართველთა ქარი
ალზედა;

რა იგი ორნი შემუღლდენ, ვით ქორნი გარიალზედა,
გამოელვიდა არწივსა ჩხუბსა და მათს ყრიალზედა,
გარიელს კლანჭი მან უკრა, სხდენ ქორნივ ცარიალზედა.

307

სჯობდა იდუმალ ენუკათ ქორთ თვისი სანუკარია,
წილად ერთს მხარი ეწიწვნა, მეორეს საწიწკარია:
სრულ არ მიეცათ მტრისათვის თავიანთ საკენკარია.
თუ ამას ავად ვამბობდე, პალური ამომკარია.

308

ვახტანგს დიმიწარის უმწარე ეტკბილა ვითა შაქარი.
ძილ-გაკრთობილმან საზღაპროდ მძინარე შეძრა ხვანთქარი,
აღსაშენებლად სრა-ვანთა გაგზავნა ორი სარქარი,
წინ მოუმძღვარა ხუროთა იესე ძმა, ძე-ბაქარი.

309

მოტყუვდენ ხუროთმოდვარნი, იხმარეს ავნი ხურონი:
ძველთაგან მკვიდრად ნაშენნი საქართლო-საკახურონი
მოშალეს, ვედარ იშენეს სრა-ვანი საკვეხურონი.
ყმა და მამულნი მტრებს მისცეს, თვით დარჩნენ
უმსახურონი.

310

მეტად უზომოდ გაჯავრდენ, ვერ გასძლეს გულის ჯავრნია;
აჩქარდენ, ველარ გაშინჯეს მათ საქმე საშინჯარნია,
მტერთ ნებით კარნი განუღეს მაგროვნად დანაჯარნია,
კახთ იხმეს ლეკნი საშველად, ქართველთ - ოსმალოს ჯარნია!

311

ოდეს სცნა კახმა ბატონმა, ლაშქარი სარასკარისა
საქართველოსა მოადგა, ვით გოლსა ბრბო ფუტკარისა;
წინაღმდეგობა არ ეძლო, ქმნა მათის სანუკარისა,
წინ მიეგება, მიაართვა კლიტენი ციხის კარისა.

312

ოსმალო თიფლის შევიდა, კარები დახვდათ ღია რა,
იესე მეფე მათ შერჩა, მათს მოძღვარს მან აღიარა.
ვახტანგ რუსეთსა წაბძანდა, რაჭაზედ გარდაიარა.
სხვას იმის ამბავს კვლავ გეტყვი, ჯერ არა გამიგია რა.

313

კახმა ბატონმა მიმართა ფშავ-ხევსურეთის კიდესა,
კახთა ცოლ-შვილით თვალივსა მძლივ ფეხი მოიკიდესა;
რაც ხანი იყვნენ, სარჩოსა ვერც სთესდეს, ვერცა მკიდესა;
რაც აქვნდათ თვისი საუნჯე, სულ პურ-ღვინოზე ყიდესა.

314

შეწუხდენ კახნი-ქართველნი, მიადგათ რა ეს ჭირები.
შეინთქვნენ, შექნეს ფიცებით, ერთმანერთს მისცეს პირები,
არჩივეს. "გორის ციხესა გამოუთხაროთ ძირები.
კახმა ბატონმა მომართა დაბდაბნი და საყვირები.

315

იესეს მეფეს მოხსენდა, გორს ადგას ქართველთ ჯარები.
მან შეიყარა ოსმალო, იქმნა თიფლისით მარები.
მოხვდენ ერთმანერთს: დაიქცა რაც მაშინ სისხლის ღვარები,
აღაბრუნებდა ბევრს წისქვილს, თუმცა სდებოდა ღარები!

316

ვაიმე, ამის სათქმელად პირი გამიხდა მწკალტევით,
არ იმართოდა ლაშქარი ზედაველაზე დატევით:
მათ ჩვენმან ჯარმან აჯობა პირველ მისვლაზე შატევით,
მაგრამ ბოლოს კი დამარცხდა შინათვე ნალალატევით.

317

ვაი იმ დღეს! ოსმალონი ბევრს უბრალოს სისხლსა ღვრიდენ.
საცა შეხვდისთ მუშა-კაცი, გლახა, მწირსა თავსა სჭრიდენ;
გოდორს თავი აკლიაო, ცხრის ურმისა ზარში ჰყრიდენ,

ტანთ მარხველი არა ყვანდა, მელა-ტურა გამოხვრიდენ.

პ. დავით გურამისშვილის ლექთაგან დატყოება

318

ვაი იმ დღისა დამსწრებსა! აწ სათქმელათაც ძნელია,
კაცთაგან თვისი აუგი საზარლად საუბნელია!
ცოდვამ მოგვიცვა ნათელსა, გარს მოეხვია ბნელია,
ხელში ნაჭერი კეთილი შეგვექნა სამეზნელია.

319

ქართველთ მადლს ცოდვამ დასძლია, რა აღმწონელმან აწონა;
წუნებულ იქმნენ ღვაწლითა, თავი ვეღარვინ აწონა;
მის გამო მტერთა მათზედა დანაცემინა ა წონა,
აღარ სცა მტვერი მარილი, არც ლუკმა პური აწონა.

320

წაღმა მბრუნავმა დრო-ჟამმა უკუღმა შექნა ტრიალი,
ფრთა მოჰკრა ქართლსა, კახეთსა, შეაქნევინა ხრტიალი:
მამლები ტურამ დაჭამა, დედლები დარჩა ტიალი,
მიდგა ყოვი და ყორანი, დანაწყებინა წკრტიალი.

321

მოისრა ხშირი ქვეყანა, გახდა ვერანად, ტრამლადა!
სულ წარიტაცეს, თუ ვინმე შამბში მოურჩა წამლადა;
დადედლებულნი შიშთაგან აღარ ვარგოდენ მამლადა,
აღარვინ დარჩა ფარსაგი პატრონად, ქვეყნის მამლადა.

322

კახს-ბატონს კოსტანტილესა საქმე მოუხდა ყალათი,
ტანთ ხვანთქრის ქურქი ჩაიცვა, დასთმო ყეენის ხალათი:
მტერს დამორჩილდა ნებიტა, ვეღარა ქნა რა ძალათი.
მიენდო, თავის თავზედა ახმარებინა ჯალათი.

323

რაც მოგახსენე, მოგვგვარა ჩვენ ერთმანერთის ბრძოლამა
ქართლი ოსმალომ დაიპყრა, კახეთი ლეკთა მოლამა;
მით ჩვენმან სისხლმან ნადვარმან ხევნები სულ ამოლამა,
სუნით მოიცვა მთა-ბარი ჩვენის მკვდრის მძორთა ყროლამა!

324

მე ვიყავ ერთი თავადი, მოსახლე გორის-უბანსა:
ჯვარობას ჩვენი ქალ-რძალნი იცვემდენ არ ავს ჯუბანსა;
მუნით გამტყორცნა საწფთრომ, გარდამაცილვა ყუბანსა.

ვაი, რა კარგა მოვსთქვემდი, მეტყოდეს ვინმე თუ ბანსა!

325

მო, ყური მიგდე, მოგითხოვ ტყვედ ჩემსა წამოყვანასა,
ქვეყნის წახდენის მიზეზით ვსცხოვრებდი სხვის ქვეყანასა,
სადაც უხმობენ სახელად, ქსნის ხევზე, ლამის-ყანასა,
მუნ მოყვრის მუშას თავს ვადექ, მკას უპირებდით ყანასა.

326

დილაზე ავდექ, წინაწინ წაველ კაციტა ორითა,
ვსთქვი, მუშას სადილს უმზადებთ ძროხით, ცხვრითა და
ღორითა;

არ შეყრილიყო ჯერ მუშა, იყვნენ მოსასვლელ შორითა,
ჩვენ თურმე გვნახეს, მოგვმართეს ლეკთა ირტოზის გორითა.

327

მუნ ახლოს წყარო დიოდა, მასთან ტყე იყო ხშირადო,
იქ მოგვეპარნენ, დაგვისხდენ თხუთმეტა კაცი მზირადო!
ავიხსენ თოფი და ხმალი, მივყუდე მუხის ძირადო,
იმ წყალზე პირის საბანად მე მიველ თავის ჭირადო..

328

შემიპყრეს, წამომიყვანეს, ხელ-ფეხს მომიდევს გენია,
გარდმომატარეს ასი მთა, მინდორი ცხრა იმდენია;
მუდამად თვალთა ნაკადი მღუღარე ცრემლი მდენია.
მაჭამეს დუმა და ხალი, მახვრიტეს ხინკლის წვენია.

329

მე დუმის ჭამას არ ვჩივი, ნეტავი მამდრივ მქონოდა;
არ ვინაღვლიდი, ცხიმითა რომ ტუჩი გარდამქონოდა;
მე ეს მიმძიმდა, მხარ შეკვრით მოვყვანდი ოსოქოლოდა.
ვაი, რად დარჩი ცოცხალი, შენ, თაო, ჩასაქოლოდა!

330

მიმიყვანეს, არა ღირსთა ღირსეულად მიმსახურეს,
არც მასვეს და არც მაჭამეს, არც ჩამაცვეს, არც დამხურეს.
უსასყიდლოდ მიღებული გასასყიდლად დამაშურეს.
გავეპარე, დამიჭირეს, რად წახველო, დამჰაღურეს.

331

მარტო ვიყავ, არვინ მყვანდა მე ღვთის მეტი სხვა პატრონი,
არცა მაქვნდა საიმედოდ საჭურველი სამხედრონი;
ღმერთს მივენდე, მან ისმინა იგი ჩემი სავედრონი,
ხელმეორვდ გავიპარე, რაკი ჰვპოე ჟამი, დრონი.

კა. ოდეს დატყობულმან ურჯულოს ქვეყანას
საყვარლის სახე და სურათი ველარა ნახა,
იმისი მოთქმა დავითისაგან

332

სახით სიტყვა შევნიერო, სხიო, მზეთა-მზის სახეო,
ვეძებე და შენი მზგავსი მე აქ ვერცადა გნახეო;
გეაჯები. ნუ გამწირავ, მოვკვდე, შენ კერძ დამმარხო,
ჯოჯოხეთში ნუ ჩამაგდებ, მიწყალობე სამოთხეო!

333

ვამე ჩემო საესავო, ტკბილო ცხოვრებისა წყარო,
გავყვარე შენს სახესა, ვა, თუ ველარ შავყვარო!
აწ შენვე გთხოვ, შენ შემყარო, ვინც გარდასთენ ცა-სამყარო,
მასაც გვედრებ, ვინც გამყარა, მისი ჯავრიც ამამყარო!

334

საყვარელო, სახით თქმულო უსასყიდლო მარგალიტო!
ვის გადარო, ჩემთვის მკვდარო, მზევ, მზეთა-მზის
მაგალითო!

გვედრები, შემიბრალო, თავს მომჭრიან მანგალითო,
ოდეს სული ამომგლიჯონ, შენვე მისწი მანგანითო!

335

მტანჯვენ, სომეო: აწ ვით დაგთმო, ვით უმანკოვ ტრედო-
გვრიტო?

შენ, შარბათი, ვით დაგღვარო და მიმწარის წენი ვხვრიტო;:
ბნელსა ვზივარ, გეაჯები სასინათლო ამიხვრიტო.
ამოვსძვრე და გამოვიქცე, მოვიდე და შენა გჰვრიტო.

336

შენ იესო, წყემსო ჩვენო, ჩვენთვის სისხლის დამანთხეო!
ვით ცხოვარი ვარ წყმენდილი, ნუ დამკარგავ, მომნახეო`
ჩემზედ მხეცთა უხილავთა ნუ მოუშვებ, შერისხეო,
მარცხნივ თიკანთ განმარიდე, მარჯვნივ კრავთან შემრაცხეო!

337

სამკურნალოს ცვარ-ცხებულო, სნეულთ წყლურების შემხვეო!
სნეულება განმიკურნე, მო, სალბუნი მომაცხეო;
გამაგონე ხმა საყვირთა, ამოიდე ხმა მჭახეო,
ვით ლაზარეს დამარხულსა "აღდექნ - თავსა დამძახეო!

338

ჩვენ, ცხოვართა, წყემსის კვერთხო, ძელო ცხოვრებისა ხეო,

შენზედ ბმულით შეიმუსვრის ჩემი წარწყმენდის მჭხეო;
შენს ჩირდილთ ქვეშ დავჯდომილვარ, ჩემო სამოთ ხის
დამრხეო,
განმაშორე მავნეთაგან, ავსა ნურას შემამთხვეო.

ლბ. ტყვეობითგან გაპარვა დავითისა

405

გულზედ მქონდა მოხაზული ცხოვრებისა წყაროს ღარი,
ვიტირე და გარდვადინე მე იმაზე ცრემლთა ღვარი.
ღმერთსა ვსთხოვე: მიწყალობე შენ ასეთი წინამძღვარი,
უვნებელად გარდმატარო ქრისტიანთა მტერთ სამძღვარი.

406

ვახსენე ღმერთი, წამოველ სითაც ხსნა მეგულებოდა.
გული ტიროდა, ცრემლითა თვალები მეგულებოდა,
აღარ მეგონა, მე თუ-და გული-და მეგულებოდა,
ვიტყოდი, ვაი, მოყვასნო ჩემთვის დაკარგულებო, და!

407

დღისით წინამძღვრად მზე მყვანდის, ღამით უჭვრეტდი
მთვარესა,

მივენდევე შვიდთა ვარსკვლავთა მას ჩრდილოეთის მხარესა:
ღამით შიშველს მთას მოვადექე შუვა დაღისტნის არესა,
მუნ ჟამსა რასმე შევესწარ სიცოცხლის დასამწარესა.

408

ასტყდა ქარი და დაიწყო სეტყვა, ელვა და ქუხილი;
წამ-და-წუთ ელვის ზარითა თვალებმა შექნეს წუხილი;
არცად ჩნდა თავის საფარი, მაზედ შემექნა წუხილი,
თავს დავიხვივე სარტყელი, წავსწევ, ტანს არას უფთხილი.

409

სეტყვისა თავში დაცემის შიშითა პირქვე მხობილსა,
გულმან მთქვა: ადექ, იელვებს, იპოვნი გამოქობილსა
ავდექ: იელა, მივადეგ კარს მთა-ხვრელს ლოდ-გამრობილსა,
მიველ და მაშიგ უკუუსძვერ, ვმადლობდი მხოლოდ-შობილსა.

410

დამედვა დიდი იმედი, ვთქვი, თურმე ღმერთი მფარავსა:
თუ ჩემთვის კარგი არ სწადდეს, არ დამადგემდა კარავსა;

დამიხსნა წვიმა-სეტყვასა, ქარსა სასტიკად მზარავსა,
რაც კაცი ღმერთსა ენდობის, ღმერთი კარგს უზამს, არ ავსა.

411

ვსთქვი, თუ: ეჰ, ღმერთო, შენა ხარ ჩემებრ ცთომილთა
მხსნელია,

თუ არ შენგნითა, წინასწარ საქმის შეტყობა ძნელია;
თვალე-დახუჭვილს მწოლარეს გარს მერტყა ღამე ბნელია,
გულით მაცნობე წინა-გზა და ვპოე საძებნელია.

412

სეტყვამ გარდილო, გამოველ, უფალსა მსხვერპლი შევსწირე;
არ მყვანდა სამღთოდ ზვარაკი, მხურვალეს გულით
შევსტირე:

არც მაქვნდა სამღთო წერილი, ცოდნაცა მაქვნდა მე მცირე,
"ღმერთო, დამიხსენ მტერთაგან!ნ ეს ლოცვა გაეიზებირე.

**ღმ. ოდეს ზეით ხსენებულის გამოქობილ კლდიდამ
წამოსულს**

**დამით გურამისშვილს უცხონი შეხვდენ და მათის შიშით
მუხლი მოეჭრა**

435

რომელმანც მთამან დამფარა, მას მთაზედ იმ სეტყვებითა,
მეც იმ მთას მსხვერპლი შევსწირე, რაც გითხარ იმ
სიტყვებითა;

მერმე ავდექ და წამოველ ტირილითა და ტყეებითა,
სულ გავანედლე გამხმარნი შამხნარნი ცრემლთა რწყებითა.

436

კოჭამდის სეტყვას ვაპობდი, ფეხები მაქვნდა შიშველი:
ყველაზედ გული მაგრობდა, არაზედ ვიყავ მშიშველი.
ვსთქვი თუ, რას მიზამს მაცდური, ან მგელი, ან დათვი,
შველი?

შავეპოვები არავის, თუ, ღმერთო, შენ კი მიშველი.

437

აწ ყველას წვრილად ვერ მოვსთვლი, რაც მაშინ
გარდამხედია,

სამი დღე შამბში ვსწოლილვარ, მაღლა არ ამიხედია,
წინ გზისა შეკვრის შიშითა წასვლა ვერ გამიბედია,
შიმშილისაგან მუცელი მიმკვრია ფეთდზედ ფერდია.

438

ჩემს უკან მდევართ გარდურჩი იმ წოლით დღითა სამითა,
ხუთი დღე-ღამე ვიცხოვრე შვიდის ტყემალის ჭამითა!

დღისით ჯაგნარში ვსძვრებოდი, მინდვრად ვიდოდი ღამითა,
დღე თერთმეტამდის ვიარე ყოფა-ქცევითა ამითა.

439

თუმც არ მეჭამა მე პური თბილ-თაჯა ჯავახურია,
არც მესვა ღვინო კახური, არ ვიყავ ნაბახურია;
ათის დღის მშიერს მომერთვა სადილი საკვებურია,
მოუწევარი კვინჩხი და მკვახე მე კოწახურია.

440

პერანგი მეცვა ახალი, არ ძველი, მე ტანზე ნარმა,
მუხლთ ქვეით გაეხდი შაშველი. შემომაცვითა ზე ნარმა;
დიდთა ჭირთაგან ვნებული ოდეს მცნა მამამ ზენარმა,
მან გამომირწყო წყლული და მიშვა მგრგენმა და
მზრზენალმა.

441

მეთორმეტეს დღეს მოვადექ წყლის პირსა მე უჭალოსა,
შამბში ვსძვერ, ვითა ნიბლია, ვსთქვი, არვინ არ ამბჭალოსა.
შავხედე, გაღმა ლეწევდენ მათრახ-ს ცემით კალოსა;
ვსთქვი თუ, აგების უფალმან აქ მიხსნას საკანკალოსა.

442

ცოტას ხანს უკან მომადგა მე ორი კაცი ნავითო;
მეგონა, ამას მკითხევდენ: "მანდ რას აკეთებ, დავითო?ნ
ისევ გაბრუნდენ, შეშინდენ ჩემის უქოჩროს თავითო,
მე მუნვე დავრჩი, დავღონდი, ვსთქვი თუ, წავიდე საითო?

443

რა მნახეს, მათის შიშითა მეც ამეშალა ბალანი,
მუხლი მომეპრა, წამერთო ტანში ღონე და ძალანი,
შორს ვედარ წაველ, უკუვსწევ, მუნ ახლოს იყო ჩალანი.
გარდავიხადე იქიცა, რაც ღვთისა მედვა ყალანი.

ლვ. უცხოთ ნახვის შიშით მუხლთმოჭრის დროს დავითის ლოცვა და გალობა

444

ღმერთო, მომხედე, ვედრება მისმინე, გამიგონეო!
მუსლ-მოღებულვარ, არ ძალმიცს აქედამ დაძვრის ღონეო;
ცოდვის მუხრუჭით შეკრულსა მომიშვი, მომიფონეო,
მერმე შენ გზაზე მიმიძედვ, სად გინდეს, წამიყონეო!

445

იესო წყემსო კეთილო, ჩემებრ წარწყმენდილთ მპოველონ
ჩავარდი ცოდვის ხნარცვშია, ვსცადე და ვერ ამოველო.
ბრძანე: "ძის თხოვნით მამასა სთხოვე, რაც გინდეს,

მთხოველოდ

ვითხოვ, შემინდეც ცოდვანი, რომ მკვდარი განმაცხოველო.

446

აწ ნება შენი ჩემზედა აღსრულდეს აღსასრულითა.
მინდა და ვეღარ დავძრულვარ ძალთაგან განასულითა;
თუ მიხსნი, ისევ გმსახურო ქრისტიანისა სჯულითა,
თუ არა, მომკალ ხორცითა, ოღონდ ნუ წამწყმენდ სულითა!

გალობა

447

მამავ, შენი ძეო, ვითხოვ, მიბოძეო!
ვიქცევი, ქვესკნეთს ვარდები, მისვეტ-მიბოძეო!
რად გძინავს, აღდეგ, უფალო, აწ განიღვიძეო,
მოდო, გამმართე წელ-გულში, სულ დავიბღუნძეო,
ღმერთო, დავითის მთნეველო, მამაო და ძეო,
ის მტერნი ჩემი მდევნელნი დევნე, განაძეო,
შენ გამირკვიე დავითსა, რაც წინ გზა მიძეო!

448

მჭმეო, მსმეო, ჩემო ტანთა მცმეო!
ვერ მოგეშვები ცოცხალი, თუნდა მაწამეო,
მიბოძე საზდო სულისა, მშიან, მაჭამეო,
კიდევ შემმოსე, სიცივით სულ ვკრკი ამ ღამეო,
ბალა-ჩალაში დავსძვრები, ვითა ღალღა, მეო;
მივხვდი, ვით მწყერი ალალთა, დღეს მტერთ აღარ მეო,
დავითის ძეო, დავით მიხსენ მე აქადამეო!

ლზ. შველა ღვთისაგან დავითისა. ტყვეობიდან გამოსვლა სარუსეთოში

449

დაღამდა, სხვა დღე გათენდა, არვინ ჩნდა ჩემი მდევარი,
დილაზე ადრე წამოვსდევ უძილო, ღამის მთევარი;
წამოველ, გზაზედ უფალმა მიბოძა საზდო მდღევარი,
ორი კიტრი და საზამთროს ნაჭერი მე ნახევარი.

450

საზამთრო სიცხით დამჭკნარი ხელში მეჩვენა მე ცხლადა,
წყალი ახლოს მხვდა მდინარე, ვიკაკვე გასარეცხლადა;
კიტრი უბიდან გამცვივდა, გულზე მამედვა ცეცხლადა,
რომ მომეყიდა, მიღირდა ას ოქროდ, ათას ვერცხლადა.

451

წყალმან წაიღო, მივდივე, ვეცადე, ვერ დავიჭირე;
ბეწვი მწყდა მისის დევნიტა, მეც წყალში არ დავიძირე,
ღვთისაგან გულსა შემაკლდა, ვაყვედრე, ასე ვიტყვი:
თუ მომეც, რაღათ წამართვი, აწ ასე რად გავიწირე?
452

შენის წყალობათ იზდების ყოველი დაბდებული,
აწ მე შევქნილვარ რასათვის მე შენგნით გარდაგებული?
თუ არ გინდოდა ჩემთვისა, რად დამხვდაა განმზადებული;
თუ არა, რასთვის წამართვი საზღო უბეში დებული?
453

მერმე რა მოველ გონებას, მასვე დაუწყე ვედრება.
შემინდეც ესევეთარი უმეცრებითა ყვედრება;
რაც ავი მიყო, დაგითმო, აწ იმას რა შეედრება,
მაგრამე ასე მშიერსა არ ძალმიც გრძლად გზაზედ რება.
454

თავს დავგმე, უთხარ: შიმშილით რა გული დაგიყმედია?
მარხულობა და სასჯელი გონების გასაწმენდია:
მემთვრალეთათვის მაცდურნი მახეთა დაარწყმენდია,
ნებიერობა ხორცისა სულისა წარსაწყმენდია.
455

მოვიდოდი და ვსტიროდი, მოვსთქვემდი ჩემსა ზიანსა,
ღვთის საბოდიშოს სიტყვებსა ვიტყოდი თავაზიანსა:
უეცრად ალაგს მოვადექ ტურფასა, ლამაზიანსა,
მსხმოვარიესა ბაღნარსა, ატმინს და ვაზიანსა.
456

დავღუნე თავი, უკუვსძვერ ვაზნარსა შინა ბურვილსა,
აღმოვირეხვე ყურძნითა, მოვრჩი შიმშილსა, მწყურვილსა;
მაგრამ ღვთისა კი მრცხვენოდა მე ცოდვით პირ-შემპურვილსა,
ვეტყოდი, რად არ მივენდეც შენის საყვარლის სურვილსა?
457

კიტრი მომეც და წამართვი, ვერ მოვითმინე თმენითა;
შევსწუხდი, მაზე გაყვედრე, გცოდე პირითა, ენითა.
შენ, ღმერთმან, იგი დამითმე სულგრძელებითა შენითა,
აწ უმჯობესიც მომაგე პილპილად სავსე ტენითა.
458

რით გარდვიხადო მე, ღმერთო, ეგევეთარი ვალობა,
რაც შენ მომაგე სავსებით ურაცხვი შენი წყალობა?
უწვრთელ ვარ, არა ვიცი რა დავითის ფსალმუნთ გალობა.
გთხოვ უმეცარსა შემინდო ჩემი ცოდვა და ბრალობა!
459

თურმე წინასწარ ხედვედი შენ ჩემსა გზასა, კვალებსა:
შვების წყალობას უზემდი ჩემსა ხორცსა და ძვალებსა;
მე ვერ ვხედვედი, გცოდევდი, ლიბრი დამკროდა თვალებსა,
აწ ხორცმან გცოდა, ხორცს ჰკითხე, სულს ნურასა სთხოვ
ვალებსა.

460

ხორცსა აქვს დანაშაული, სულისა არა ბრალია;
სულია ღვინო კეთილი, ხორცი ჭურჭელი მყრალია;
ხორცი ამ სოფლის გემოთი ნებიერობით მთვრალია,
სული იმ სოფელს დასჯისთვის შიშითა სულ გამქრალია.

461

ეს სიტყვა ჩემთვის სხვას უთქვამს, ახლა მიუთხრობ მეც
სხოსა:

უნდა მეღვინემ საღვინე კარგვარად გამორეცხოსა,
განაყრევინოს, გაწმინდოს, რაც შიგნით მწიკვლი ეცხოსა,
თუ მისგან წახდეს ღვინო-ღა, მე თავში კეტი მეცხოსა.

462

ეჰ, ღმერთო, შენა ამღერე ეს ჩემი სატყებ-სატირი,
ჭურსა ზნოვანსა მახმარე სამელ-მაწაწურ-ხაპირი;
აღმომიწმინდე მწიკვლთაგან გული, გონება და პირი,
ცოდვით ნამტვრევთა ნაბმარნი მადლით გახიზი, შაკირი.

463

აწ შეისმინა უფალმან ხმა ვედრებისა ჩემისა,
დაღონებულსა მომაგო ჟამი ნუგეშის ცემისა;
ხმა სამღერალთა მასმინა, არა თუ ზართ დაცემისა.
საყდარს დარეკეს, გამოხდა ზრიალი ზართა ცემისა.

464

რა შემომესმა ზარის ხმა, გულმან დამიწყო ძგერანი,
ზეზედ წამოვდეგ. დავიწყე ბურვილით გამომზერანი;
შევხედე, საყდრის კარზედა პირჯვარს დაიწყეს წერანი.
ვთქვი, თუ: უცილოდ აქ არის ჩემი ბედი და წერანი.

465

გარდაიხადა უფალმან, ჩემი ემართა რაც ვალი,
მკრა სიხარული გულისა, ანაზდათ ჰკვაზედ შამცვალი,
ასე მიამა, პირიდამ გავყარე ყურძნის მარცვალი;
საჩქაროდ წასვლა მომინდა, არ ვიყავ ხანის დამცვალი.

466

კიდევ შევხედე, გავშინჯე, გარჩევით დავინახეო;
თავთ იალქანნი ქალთანი დევთა რქად გამოვსახეო;
ვთქვი, თუ: ვაი, თუ მაცდურმან დამირწყო რამე მახეო,

მუნ მისვლა ველარ გავბედე, შორს წასვლა განვიძრახეო.

467

მას ბაღში ხილი დავკრიფე, საგრძალი მოვიმზადეო;

ზოგი უბეში ჩავიწყვე, ზოგი კალთაში ჩავდეო.

კვლავ სვინიდისმან მამხილა: ბინდამდის მოიცადეო,

დღისით ნუ წახვალ, არამცა მოგიდგას ვინმე ბადეო.

468

წაველ, უკუვსწევ ჩალასა, სად უფრო იყო ხშირია,

ღმერთმან თქვენს მტერთა შეყაროს, რაც მე ამიტყდა ჭირია;

წამოდგა კოლოს ლაშქარი, რა შევსძარ ჩალის ძირია,

მე დამარჩობდენ უცილოდ, თუ არ დამეცო პირია.

469

რა შემაწუხეს მეტადრე, ვიტყოდი გაჯავრებული:

ვინც უნდა იყოს, მივიდე სიცოცხლე გამწარებული.

აღარ დავდივე, წამოვხტი, წამოველ გაჩმარებული,

მუნ ახლოს კალოს ლეწევდენ, მიველ ვით დაბარებული.

470

მიუცხოეს და შემოკრბენ მუნ ჩემი ჩემი გამშინჯვარები,

შემომეხვივნენ გარშამო კაცთა და ქალთა ჯარები;

მარტო პერანგით მოსილთა ყელზედ ეკიდათ ჯვარები;

მიველ და ჯვარსა ვემთხვივე, ვიწერე ზედ პირჯვარები.

471

ერთმან მიუთხრა მეორეს: "დაი ხლებაო, ლაზარი!ნ

"ხლებნ რა მესმა, დამეცა მე სიხარულით თავზარი;

მუხლებმა რყევა დამიწყეს, ზე ტანმა შექნა ზანზარი,

ველარ დაიგნეს სვეტებმა და გარდაიქცა ტაზარი.

472

რუსულად "ხლებან პურს ერქვა, უწინვე გამეგონაო;

სანამდის ის არ ახსენეს, მე რუსი არ მეგონაო,

რა რომ თქვეს პურის სახელი, მე იმან მომიფონაო;

ამ სიხარულმან დამშალა ჯავრით შეკრული კონაო.

473

როგორც რომ ერთმან ყაზახმან მე მაშინ მამიარაო,

როცა რომ მყვანდა, მივლიდა მეტს მამა-ჩემი არაო;

შევბრალდი, გულზედ მიმიქვა, მკოცნა და ცრემლი ღვარაო,

სწრაფად მოენედ მომგვარა ფხოვლელი იანვარაო.

474

წყალს გამიყვანეს ნავითა, საყდარში შემიყვანესო,

დამაწერინეს პირჯვარი. ხატებსა მათაყვანესო;

კვლავ მიხმეს სამდივნოშია, მაყვირეს, მაყაყანესო,
მკითხეს: "ვინა ხარ, სად მიხვალ, რად იყავ ლამის-ყანესო?"
475

შევამოკლო, აწ რა მერგო, რაც ვიუბენ ამდენს ხანსა?
თერგიდამე სოლალს წაველ, სოლალიდამ აშტარხანსა:
მუნით მოსკოს მეფე ვახტანგს, ბაქარს - შანაოზსა ხანსა -
ვეახელ და თაყვანსა ვეც: ბრძანეს: "სჭვრიტე ჯაბახანსან
476

მიწყალობეს მათ სახელო, მომცეს ჯაბადარბაშობა,
ღმერთმან ბევრჯელ გაგიტენოსთ ხარებობა, ქრისტეს შობა!
კარგი იყვის აღდგომასა მეფეთაგან მეჯლიშობა,
ზმა, შაირი, გალობანი, ჩანგთ კვრა, მღერა, თამაშობა.
477

ჯავახიშვილს გამალექსეს, მოშაირეს ჩემებრ ცუდსა;
პირად მჭლესა, ტანად ხმელსა, ვით ნუჟრიანს ხესა მრუდსა;
რაც მე უთხრი, მას მიაჩნდის ვით ნარცეცხლა უკან კუდსა.
ბევრჯელ ასე იმწვიტინის, კოტვით ძირს დასცემდის ქუდსა.

ლწ. მეფის ვახტანგისა და ძისა მისისა ბაქარისა დარუბანდს წაბრძანება

478
ექვსის წლით წინათ ჩემს უწინ ქართლიდამ წაბრძანებულნი,
რა მიველ მოსკოს, ვიხილე მეფე და ქართველთ კრებულნი;
რომლისაც ხელმწიფისაგან მუნ იყვნენ დაბარებულნი,
იმისთვის ველარ მიესწრათ, მით იყვნენ გამწარებულნი.

479

ერთს - დიდს პეტრეს - და ორს სხვასა მოშლოდათ წუთი-
სოფელ:

წართმოდათ მოკლედ სამყოფი, ეშოვნად გრძლად
სამყოფელი;

მით სევდა ვახტანგ მეფესა, გონების დასაყოფელი,
სცემოდა გულსა, განეჭრა გრძლად ფილთის შასაყოფელი.

480

ამაზედ იყო მგლოვარე, ცრემლი ამისთვის ზდიოდა:
სამი ხელმწიფე ზედი-ზედ მოკვდენო - გული სტკიოდა;
თავისას, თავის ქვეყნისას უბედურობას ჩიოდა:
გაგრძელდა საქმე, გამნელდა, რაღა ვსთქვა, რა ვარჩიო, და?

481

ოდესაც ანნა ხელმწიფე რუსეთზე გარდამწდომარე,

ბრძენ, უხვი, მართალ, მოწყალე, სამართალ დაუცდომარე,
გეირგვინოსანი ტახტზედა მეფემ იხილა მჯდომარე,
მაშინ შეიქნა საქმისა მოხსენებისა მდომარე.

482

მეფე წადგა ხელმწიფესთან, ცრვმლით ღაწვნი დანასველა,
მოახსენა: - თქვენგნით ვარო არც მშიერი, არც შიშველა.
ამასა გთხოვ, შემიწყნარო, ბრძანო ჩემის ქვეყნის შველა!
შეისმინა ხელმწიფემა, რაც მან სთხოვა, მოსცა ყველა.

483

მან უბრძანა: მე მიჭირავს ზღვის მიდამო გაღმა მხარი,
სოღალსა და დარუბანდსა, ბაქოსა დგას ჩემი ჯარი;
მუნ მიბრძანდი: საჭურჭლისა მუდამ მზა არს ღია კარი,
ლაშქარი და ხაზინანი, ვით გენებობ, მაიხმარი!

484

მივსცემ ყველას ბრძანებასა ჩემთა სპათა, სპის მართავთა,
ამირთა და ამილბართა, ათასის-თავთ, ასის-თავთა;
თქვენს ბრძანებას მორჩილებდენ, კარგთ იქმოდე, გინა ავთა;
თავს საკვდავად არ ზოგვიდენ, საცა მოიქნევდენ ხმალთა!

485

მეფემ მდაბლად ხელმწიფესა თაყვანი-სცა, ჰკადრა პირად:
ღვთაებრ უხვი მოწყალება ჰქენით ჩემზე, არა ძვირად;
ვმადლობ თქვენსა წყალობასა, მე-ღა მინდა სხვა განძი რად?
დღეის იქით ენა ჩემმან ქება თქვენი წართქვას ხშირად.

486

წინ წადგა და ტახტზე მჯდომსა ხელმწიფესა ხელს აკოცა;
ხელმწიფეცა წამოუდგა, გზა მეფესა დაულოცა:
"ღმერთმან ასე გაგიმარჯოს, რომ არ იყოს ბევრი ხოცა.ნ
სადღეგრძელო დაუღივა, თვით ბრძანა და მასაც მოსცა.

487

წამოვიდა პეტრეზუხით, მეფე მოსკოს ჩამოვიდა.
მოემზადნენ მამა-შვილნი, ქართველნი ყვა ვინცა ვინ და,
წასვლა წყლითა დაამტკიცეს, ბრძანეს: ნექესი ნავი გვინდან...
შექნეს ნავის შენებანი, მით ერთი თვე გამოვიდა.

488

ნავში ჩავსხდით და წავედით თოკებისა ხელის წევით:
ხან ჩქარა და ხან წყნარადა, ხან ვერც დაძვრით, ხან კი

რყევით,

ხინ ეტიკი მიგვიძლოდა, ედილისა წყალს დავყევით,
ჩვენი ავად სიარული სამს თვეს უკან შევიტყევით!

489

ვირემდის ზღვათა ბაგემდის ჩვენ ჩავიდოდით ნავითა,
გარდატრიალდა საწუთრო მრუდისა საბრუნავითა:
წინ სვიმონ აბრამის-შვილი დაგვხვდა ამბითა ავითა,
აღავსო გული მეფისა მრავლითა საქმუნავითა!

490

მოახსენა: "შამახია თამაზ-ხანმა დაიჭირა!ნ
მეფეს ესმა, თავში ხელი შემოიკრა და იტირა;
ასრეთ მოთქვა: "ჩემი ბედი ასრე როგორ გაიწირა,
გზა არცაით წარმემართა, წინ ერთი რამ ამეხირა!

491

ახლა რა ვქნა, სად წავიდე? გზა შემექნა დახლათული,
ქარი ქრის და აფრა გაშლით ვარ ხომალდით ზღვას
შერთული.

ბრძანებანი წინ წასულა ხელმწიფისა ხელ-ჩართული;
ღმერთმან თქვენს მტერს წარუმართოს, ვით მე გზა მაქვს
წარმართული.

492

დღეს რაც საზარელი სიტყვა მაისმინა ჩემმა ყურმა,
ეს სულ წყალში ჯდომამ მიყო, სიარულმა ბაყაყურმა
პირში ლუკმა გამამადრო თარაქამამ ნადი-ყულმა,
რაღა ვქნა და რა ვივარგო სევდით გულ-ღვიძლ დანაყულმა?

492

დღეს რაც საზარელი სიტყვა მაისმინა ჩემმა ყურმა,
ეს სულ წყალში ჯდომამ მიყო, სიარულმა ბაყაყურმა!
პირში ლუკმა გამამადრო თარაქამამ ნადი-ყულმა,
რაღა ვქნა და რა ვივარგო სევდით გულ-ღვიძლ დანაყულმა?

493

- თუ დავბრუნდე უბრძანებლად, მკითხონ, რა მაქვს მე
სათქმელი?

თუ წავიდე დარუბანდსა, მე ვიქნები რიდას მქნელი?
ღმერთო ჩემო, ეს რა მიყავ? მომივლინი საქმე ძნელი,
სულ სიცოფედ შემირაცხე, რაც ვისიბრძნე მე საბრძნელი!ნ

494

კვლავ ბრძანა: ნგავალ დარუბანდს, იქივ სჯობს სხვაგან
დგომასა,

იქ მოუყურო, თუ საქმე რა მოხდეს შამადგომასა;
რაც უწინ საქმე წამხდარა, წუხილით რა ვარგო მასა,
სჯობს მომავლისას უფთხილდე საქმისა არ წახდომასა!ნ

495

გაბრძანდა მეფე ხომალდით დარუბანდისა კიდესა,

მდღელნი სამდღელოდ მოსილნი მოვიდნენ, ხელი ჰკიდესა,
ციხიდამ თეთრი ალამი გაშალეს, გარდმოჰკიდესა,
რუსთა ზარბაზნის შილინგით გარს ცეცხლი მოუკიდესა.

496

ლაშქარნი თოფთა ისროდენ, ხუცები რეკდენ ზარებსა,
ასე გვეგონა, ხმისაგან ცა იძვრის, მთა ზანზარებსა:
არ ვგვანდით აბუქს სტუმართა, არცა უბრალოს მგზავრებსა,
ცოტად მით გვეცა ნუგეში მუნ მისვლად დანაზარებსა.

**ლთ. თამაზ-ხანისაგან შამახიისა და განჯის აღება
და ოსმალისაგან თიფლისის დაცლა**

497

აწ მოგიტხრა, ნადი-ყული ან ვინ იყო, რისა მქნელი;
იყო ერთი თარაქამა, ელთა თავი ხვარასნელი,
იმის გამო შაზ-თამაზმა მიიყენა საქმე მნელი,
თვისის ნებით, მისის ხელით გარდაიცვა ყელზე წნელი.

498

ასე რომე შაზ-თამაზმა საქმე ასე მოიგვარა,
ლოთობა და მეძაობა მეტად დიდათ შეიყვარა,
მისად წამლად ნადი-ყული, ვით ბრმამ, წინა აღიმძღვარა.
ბეჭედი და სახელმწიფო, ჯარი სულ მას მიაბარა.

499

თვით იმ საქმით ნებიერად ჯდა განცხრომით, ამო შვევით,-
მოიფონა ხრმალ-კაპარჭი, მშვილდთ საბელი ქმნა მოშვევით,
მისგან ხნარცვში უკუ-ვარდა, აღარ იქმნა ამოშვევით.

მაშინდელნო სისხლთა ტბანო, აწ როდის-ღა აღმოშრებით?1

500

ეს გაუშვათ, იგივე ვსთქვათ, რაც გაეწყოს ბოლო თავსა,
კარგი წვითგან დავანელოთ, ცეცხლი მიუბოლოთ ავსა.
ღმერთი კარგსა რად უზემდა მას ბილწს, მეძავს და
მლოთავსა?

ავის მქნელსა ავის საქმით ღმერთი საქმეს მოურთავსა.

501

რა ნადი-ყულ შაზ-თამაზსა საქმის თავი ვერ უნახა,
დაიქირა, დაპატიმრა, დარაჯას ქვეშ შეინახა;
გათამამდა ნადი-ყული, თოფი მართა, ხმალი ჩალხა,
მოუქნივა წინაღმდგომთა, განადინა თავში ჩახა.

502

ნადი-ყულობა განაგდო, მან დაირქო თამაზ-ხანი:

დაიმონა ყიზილბაშნი, ვითა მგელმან ცხვარნი, თხანი;
განიმრავლნა ბეგლარ-ბეგნი, ყულ-ნოქარნი, უზბაშ-ხანი,
გაიკეთა მეტად კარგი მან თოფხანა, ჯაბახანი.

503

რა თამაზ-ხან შაზ-თამაზსა ამისთანა საქმე უყო,
იმისთანას დალატითა ყელზე გარდააცვა გულყო;
ორმო ბნელში ჩაგდებულსა თავი აღარ ამოუყო,
ყოვლს ხელმწიფეს აცოდინა, თავი თვისი საცნაურ-ყო.

504

რუსეთს გაგზავნა დესპანი, სიტყვა მისწერა ასეთი:

"ჩვენ თქვენის ტახტზედ დაჯდომით თვისის წყალობით

გვცავს

ღმერთი,

მოკვდა შაჰ-თამაზ ყეენი, მას შვილი დარჩა არც ერთი,
სახელად ვირქვი თამაზ-ხან, მე დავიჭირე სპარსეთი.ნ

505

მას თამაზ-ხანის დესპანსა, სახელად ერქო ხულუფა,
მისცეს მას დიდი პატივი პეტრებუხს, კარგი ულუფა;
იმან სცნა ვახტანგ მეფისა საქმე და განძრახულობა,
ვინც უთხრა, კარგად ვერა ქნა იდუმალთ დამარხულობა.

506

ხულუფას უთხრეს: - ვახტანგ თქვა - "მე წავახდინო სუხავი,
ის არის ჩემი ქვეყნისა დამწველი, ცეცხლით მხუხავი;

შამახიაში ყუმბარა ვყარო მეხისებრ მქუხავი,

თუ ღმერთმან ეგ კი მაღირსა, სხვა რა მაქვს შესაწუხავი!ნ

507

მეფე რომ გაღმით წაბრძანდაა, ხულუფამ გზავნა ჩაფარი;
მისწერა წიგნი თამაზ-ხანს, გაიმაგრეო საფარი,
აწ ვახტანგ მეფემ საომრად აიღო ხმალი და ფარი.

განძრახულობა არს მისი შამახიაზე ფარფარი.

508

თამაზ-ხანს ესმა, ეოცა, იქმნა მკბენელი ნეკისა,

სუხავის ჯარი მან შექმნა, ვით ისომ ამაღეკისა,

ჯერ შამახია დალაშქრა, ქვეყანა მოსპო ლეკისა.

კვლავ ხმა ასმინა განჯასა ოსმალოს კართა რეკისა.

509

ერთს დღეს თამაზ-ხან თავის ჯარს მიუძღვა ესე ხერხითა,

ათი-ათასი ათასთა განასრესინა ფეხითა;

განჯის კარები დამუსრა ზალაყინისა ჯეხითა,

თიფლისი ნებით დაცალეს, გავლეს ბეცებით, ხეხითა.

**მ. თამაზ-ხანისაგან რუსთ ხელმწიფის ფერთმაშალთან
წიზნის მოწერა და თავისის ქვეყნების თხოვნა**

510

თამაზ-ხან სოლალს მისწერა, ვის აქენდა ამილბარობა:
ნთუ მეგობარი ბრძანდებით, ჩემზე არ გმართებსთ ძალობა;
გარდმახდევენეთ სხვა რიგად, თუ რამ მემართოს გალობა,
თუ არა, ჩემის ქვეყნისა ხელმწიფემ მიყოს წყალობა.

511

სოლალს, დარუბანდს, არმოანს, თქვენ რა ხელი გაქვსთ
ბაქოსა?

დასაბაქველი მბაქველმან არც აგრე უნდა ბაქოსა;
რადა ხნავთ, ანუ რად სთესავთ თქვენ ჩემსა სათამბაქოსა,
ანუ ბაჟს, დავლას, რად იღებთ სადუქნეს, საქულბაქოსა!

512

თუ არ დაუთმობთ ერთმანერთს, ის ჩამოაგდებს მტრობასა:
დასცალოთ, თქვენთვის მიბძანდეთ, ისი სჯობს მანდ
მაგრობასა.

მე რომე ვსინჯავ თქვენგნითა მაგ ჩემის ქვეყნის პყრობასა,
მაგდენი ბოლო არა აქვს ჩემსა და თქვენს მოყვრობასა.ნ

513

მას ამილბარმა მისწერა: "თქვენ ჩემგნით ნუ გეწყინება,
ვინემდის კარზე მივსწერდე, თქვენ ქენით ეს მოთმინება.
რაც მე იქიდამ მომესმის, თქვენ ჩემგნით მოგესმინება;
მე სიხარულით დაგიცლი, თუმცა ხელმწიფემ ინებან.

514

მალე მოვიდა კარიდამ ხელმწიფის გვამანსარია:
"სოლალის ციხე მოშალეთ, დასცალებთ გაღმა მხარიან.
სანამდის თვითან ამილბარ ციხეს არ დასცა ბარია,
მანამდის დასაქცეველად ხელი ვერავინ გარია.

515

თამაზ-ხან თამაზ-ხანობა გარდირქო, მან ინაჯიშა,
თამაზ-ხანისებრ სეფური შაზ-თამაზ ვერ ივარჯიშა;
ნადი-ყულობის ძალითა სახელად ირქო ნადი-შა.
ჯერ არცადა ჩანს სპარსეთში ნადი-შასთანა ფადიშა!

516

მან, ნადი-შამან ყეენმან, შაზ-თამაზს ხნარცვი უთხარა;

ხლმით შეაშინა თურქეთი, დაღისტანი და ბუხარა;
რუსთ ხელმწიფესაც მოსწერა: - "გამეცა, ბაქოს ნუ ხარან..
ინდოეთისა ხელმწიფე დადრკა, მას თავი უხარა!

517

ვახტანგს მეფეს მოუვიდა ამ ნადი-მას ჩაფარ-ელჩი,
ებძანა, თუ: მობძანდიო, შენს ქვეყანას არას ვერჩი;
მე გიჩვენო შენის მტრისა თავი შუვა განაჩეხი,
დამიჯერე, არ დაკარგო. რაც მე ხელში ჩაგაჩეჩი.

518

არ წავიდა, არ მიენდო, მისი ყმობაც ითაკილა,
სიტყვა მისა მას გულს ეცა, თვალთა ქაცვი, ვით ასკილა;
ვითა სმოდა პირველითგან, მით იხსენა, მითა კილა,
თქვა: "მეც უნდა დამბორკილოს. ვით შაზ-თამაზ

დაბორკილა.ნ

მა. რუსთაგან გაღმა მხრის დაცლა და მეფის ვახტანგის აშტარხანს გაბძანება

519

რუსთ დარუბანდი დასცალეს, ყიზლარისაკე არესა:
მეფე ვახტანგცა მიბრძანდა აშტარხნის არე-მარესა,
იქ უვარესად შეესწრა ამბავსა საწყინარესა,
მაშინ თქვა: წუთო სოფელო. ფუ შენ და შენს მოყვარესა!

520

წყეულო, ცრუო, მაცდურო, ასე რად დამემტერეო?
ცხრა რიგი პირი შემყარე, ერთსა არ დამაჯერეო;
გულს მქონდა ხმალი გაჩრილი, აწ შუბიც დამაძგერეო.
არც მამკალ, არც დამარჩინე, მატარე ზერე-ქვერეო.

521

მეფემ უბრძანა თავის შვილს: "შენ, შვილო ჩემო ბაქარო,
ისმინე ჩემი ნათქვამი, ტკბილო, ვით თაფლო, შაქარო;
ვეღარცად წავალ აქიდამ, ვიქნები, რადგან აქ ვარო,
ჩვენს დაქცეულსა ოჯახზედ უნდა, რომ შენ ისარქარო.

522

არ ვიცი რაღაც ეტლზედა შევიქენ, დავიზადეო:
მე ბევრს ვეცადე, არ იქნა, აწ ახლა შენა სცადეო,
ვეღარ შევიძელ მოწევა, დავბერდი, მშვილდი დავდეო,
რაც უნდა წახდეს, გაკეთდეს, მე მას აღარას დავდეო.

523

რომელიც კახნი ქართველნი ქართლიდამ გარდმოგყოლია,

ზოგს ქართლშივე ყავთ ცოლ-შვილი, ზოგს.აქ შეურთავს ცოლია;

ქართლურად მიეც ნება და რუსულად "დაი ოლიან,
როგორც უჯობდესთ, ისე ქნან, მითამ არც ერთი მყოლია.

524

მთხოენ და მივსცემ ვერავის, მე ვერ ვიტვირთავ ამასა:

მე წაუხდინე ქვეყანა, შვილიც გაუცე მამასა?

მე ღმერთი მიზამს რას კაის, ორმო უთხარო, ჭა მასა.

სჯობს უჭმელობით სიკვდილი საყვედურითა ჭამასა!

525

მე ყველას დავსცემ დასტურსა, შევიქ თავიანთ ნებასა;

ამას კი ვიტყვი რჩევითა, დაუგდებ ერთსა მცნებასა;

კაცი ხომ ვერცად წაუა სიკვდილსა, ღვთის ბრძანებასა,

მაგრამ ნურავინ შეიყრის თავისის ნებით სნებასან.

526

შვილმან შეკადრა მამასა: "შენ რა გაქვს აწ საჭმუნავი,

რაზედ შექმნილხარ, არ ვიცი, შენის ცხოვრების მწუნავი?

რა ახლა იცან საწუთრო დასაბამიათგან მბრუნავი,

მიბრძანე, მისი შემხები ვინ დარჩა გაუთხუნავი?!

527

კაცი თავს ვერას გაუვა ცრუის საწუთროს მდურვასა,

უნდა, რომ კაცმან გაუძლოს, ჭირს შეყრის ცხრასა, თუ რვასა

სჯობია ისევ მოლხენა წუხილსა, ჭმუნვა-ურვასა,

გირჩევ, დაეხსენ მაგდენსა ცრემლსა და ოფლში ცურვასა.

528

ერთს მოგახსენებ რჩევასა, მაზე ნუ გამიწყრებითა:

ისი სჯობს, მოსკოს წავიდეთ წკნარად, ნებივრად რებითა;

იქივ ვიცხოვროთ, ვით უწინ ვსცხოვრებდით ჩვენის კრებითა.

ჯავრს დაივიწყებთ, ოდესაც ხელმწიფეს შეაყრებითან-

529

უბრძანა: "აღარ ვიქნებით როგორც ვიყავით ჩვენაო.

მისთვის ვიმაღვი სირცხვილით, არ მინდა გამოჩენაო,

მრავალის ცრემლის დენითა დავჰკარგე თვალთა ჩენაო.

ასეთი სენი შემყრია, ძნელია გარდარჩენაო!ნ

530

წამაიჩოქეს ქართველთა, თავს წაიშინეს ხელია.

იტირეს ბევრი მეფის წინ და ღვარეს ცრემლი ცხელია;

შეკადრეს: რასთვის შექნილხარ ვით ველად მრბოლი ხელია.

ბრძანებთ: "ვემაღვი სოფელსან - ეგე რა გასამხელია?

531

ჩვენ გაგვიშვია ქვეყანა თვრამეტ-ცხრამეტი წელია.
სამსახურითა თქვენითა გვტკივა ზურგ და წელია,
ნამსახურობის ჩვენისა ეგე რა სასყიდელია!
თქვენ მანდ დაბრძანდით და ჩვენზედ ასე აიღე ხელია!
532

მეფემ უბრძანა ტირილით: .თქვენ მართალს ამბობთ ყველასა:
გიმსახურიათ თქვენ ბევრი მშვიერსა და შიშველასა,
მაგრამ რას მიზამთ, ვეცადე მე ჩემის ქვეყნის შველასა,
არ იქნა, რით-ღა გარდვიხდი მე თქვენსა სასყიდელასა?
533

მითხოვ, შემინდოთ, ჩემზედა თქვენ ჰქენით რაც საქნელია,
ენით დაგლოცავ, მის მეტი სხვა რა მაქვს საქონელია?
ღმერთმან მოგაგოსთ მუქაფა, ჩემგნით გარდახდა ძნელია,
სადაც კრულ იყვნეთ მტერთაგან, მუნ ღმერთიმც თქვენი
მხსნელია!

534
ერთი ამბავი მომესმა, მე გასაგონლად მენასა;
დიდათ მერჩივნა სიკვდილი მე ცოცხალს იმის სმენასა.
ამაზე ვსტირი, ცრემლითა ვავსებ ქვევრსა და მენასა.
მე თქვენი სხვათა მიცემა ვერ ვათქმევინე ენასა!
535

რაცა ვსთქვი, ჯავრით ეგე მკლავს. მაჩვილებს, ეგ მატირებსა,
წყეული წუთი-სოფელი, რაც არ მწადს, მას აპირებსა.
არ ვიცი, როგორ გარდურჩე მჭვალს გულზე დანაჭირებსა,
თუ არ მდომოდით, გაგცემდით, არ შევიყრიდით ჭირებსა!ნ
536

რა ეს ისმინეს ქართველთა, კვლავ უფრო შემოსძახესა,
თავს იქით-აქეთ აწყვეტდენ, ახლიდენ ქვასა და ხესა;
ჰკვირობდენ ჩვენი მჭვრეტელნი, მგონია, კიდეც გვძრახესა!
მათ არ იცოდენ, თუ ჩვენა გავვებით რა გვარს მახესა!
537

მეფემ გვიბრძანა: "ქართველნო, კაია, ნუღარ სტირითა.
თქვენ გაიგონეთ ყურითა, რაც მე მოგიტხრა პირითა;
რაც საიდუმლო გსმენოდესთ, ხმა-მაღლა მას ნუ ჰყვირითა,
ნურც თქვენ სწუხთ, ნურც მე მაწუხებთ, გული მაქვს სავსე
ჭირითა.

538
გულს ნუ იჩვილებთ, იყავით გულისა გამაგრებითა,
ჩემს შვილს ბაქართან მიბძანდით ხელი-ერთ-პირად კრებითა;
თქვენ ის წაგიძღვესთ საითაც, უკან მიყევით რებითა,

მის უკითხავად წინა-წინ თქვენ ნურცად წაეჩრებითა!

539

ასრე მოგვითხრობს თარგმანსა ამ იგავის ხის მრგველია.

არს მორჩილება საქები, ურჩება სამაგელია.

მწყემსი უფთხილი სამწყსოსი ადვილად დამკარგველია,
სამწყსოს უმწყემსოდ მავალთა შემჰამს ტურა და მელიან.

540

გამოესალმნენ მეფესა ქართველნი მუხლზედ ხვევითა,

მდაბლა თაყვანის-ცემითა, ხელსა და ფერხზე მთხვევითა;

წინ დაუყენეს ტბორენი ცხელის ცრემლისა ნთხვევითა.

იმათი თავის რახუნი ისმოდა ქვა და ხე ვითა.

541

წავიდნენ, ბაქარს შესჩივლეს: მეფემ რაღაც ქნა იჭვია,

ნამსახურობის სანაცლოდ მოგვაგო ესე იჭია;

აწ თქვენა ხედავთ თვალითა, რაც ჯილა თავთა გვირჭვია,

სულ გამოგვყარა ქართველნი, დარჩა ათი-ლა ბიჭია.

542

აწ მამა-თქვენი თუმცა რომ ღრმად საქმის გამჩხრეკელია,

წერილთა თარგმნით ვით როგორც იონე დამასკელია,

მაგრამ ეს ავად იფიქრა, აქ გაიკეთა კელია.

თვითან აქ დგების მარტოკა, ჩვენი შორს გამრეკელია.

543

ბაქარ თქვა: ეგ შემიტყვია მე თქვენგან უფრო ადრეო;

ნუ მომიკვდების შვილები ლევან და ალექსანდრეო,

ბევრი მიუთხარ მამა-ჩემს, ეგ საქმე რად იკადრეო?

არ დამიჯერა, ავად ქნა აქ დგომა მან მეტადრეო!

544

ვერა ვნახე რა მაგისი ღრმად საქმე მინაწდომარე,

რაზედაც მიდგა, არ დარჩა ის საქმე წაუხდომარე!

მე შვილი ვარ და ეგ მამა, არა ვარ წინაღმდგომარე.

მე მოსკოს წავალ, თქვენც მოხვალთ, ეგ იყოს აქა მჯდომარე!

545

გვიბრძანა: მალე წავიდეთ, არა სჯობს აქ გრძლად დგომაო,

გზა წაგვიხდების, მოგვასწრობს, ახლოა შამადგომაო;

ცარიცინამდის წყლით წასვლა მიგვაჩანს, ნავში ჯდომაო,

ცარიცინს იქით მოსკომდი ეტლებ-უნებით ხლდომაო.

546

ყოველმან კაცმან საგზაოდ შევქენით მომზადებანი,

თავ-თავის საჯდომს ნავშიგან ნუზლთა და ბარგთა დებანი.

ვსწუხდით მეფისა გაყრისთვის, გვწვევდა სახმილთა დებანი;
ბევრმან დავსწყევლეთ მას დღესა ჩვენ ჩვენი დაბადებანი.

547

ჩვენ წავედით, იგ მუნ დადგა, საქმე მოხდა არეული:
ათიოდე კაცი დარჩა, ხაბაზი თუ მზარეული;
სხვა იმან ყმა არ ინდომა, არ მემკვიდრე, არ ეული.
ვითა გოდოლთ მშენებელნი გავხდით ენა შარეულნი.

მზ. დავით გურამისშვილისაგან საწუთროს სოფლის სამდურავი

548

ნუ მიენდობი, საწუთრო მტყუევანი არს და უპირო!
არ დაიჭირვის ხელშია, რაგინდ რომ ბჭალი უჭირო;
დღეს რომე ლხინი მოგაგოს, ხვალ ვერ მოურჩე უჭირო,
ამად სჯობს, ხორცი უვარჰყო, სულსა ულოცო, უწირო.

549

ნათობს და ბინდობს საწუთრო, ქცევადი მობრუნავია!...
წამს მყუდრო ქარი აქროლის, წუთზე დამუსრის ნავია;
ყოველი ლხინი მუხთლისა კვლავ ისევ საჭმუნავია,
ერთი დრო გრძლად არ შეგრჩების, კარგი სთქვა, გინა ავია.

550

ვიცნობ, მეც ვიყავ სოფელსა განცხრომასა და შვებასა;
მიყვარდა, კარგად მიმაჩნდა, ვცდილობდი არ გაშვებასა.
ახლა თქვენც ხედავთ აწ ჩემსა მის გამო პირქუშებასა,
გული დაუწვავს სახმილით სულთქვნასა და უშებასა.

551

მოკლეა ესე სოფელი, კაცს არ შერჩების წამ ერთო,
რაც მომებოძა თავიდგან, ბოლო-ჟამ ისევ წამერთო!
მან დამიკვანძა მუხთალმა, მე რაცა მეხვეწა-მერთო,
მის გამო სევდით მე გული, ვით შეშა, ცეცხლზე წამერთო.

552

წყეულმან, ცრუვმან, მაცდურმან ფეხთ ქვეშ ილინჭა მომიგო:
პირველად მოყვრად მეჩვენა, ტკბილი რამ სიტყვა მომიგო:
გამეთამაშა, მაცდინა, საცხოვრებელი მომიგო,
რა წამახდინა, გამკიცხა: "რად ჰქენონ, ნიშნიც მომიგო!

553

ამად მემდური საწუთროს, თორემ სხვა რა მაქვს სადაო?
სად მომიყვანა სად მყოფი, კიდევ მივეყვარ სადაო!
მამა, დედა. ძმა. თვალითა ველარა მხედავს ა დაო,

მეთა და ასულთაგანაც გამხადა უღირსადაო.

554

მე საწუთრომან მიმიღო, რაც საბადისი მეზადა,
მისგან დარწყმული მახენი თავსა ზე გარდმომება და
ორ-გზით კრულ შემქნა მტერთაგან, ხელთა საბელი მეზადა.
მით ვსტირ, თვალთ ცრემლი მიჰნელებს, დღენი მჩანს მე
ღამეზადა!

555

მშვილდს მომიწივა მუხთალმა, ისარი გულში მამასო,
არ მომცა მე, არც ასული, არვინ მიძახის "მამასონ,
მან დამიჩაგრა გონება და მტერი თავსა მამასო,
დავჯექ და ლექსვა დავიწყე, ვსთქვი თუ, ვიშვილებ ამასო.

556

ამაზედ არის ჩემი და ცრუს საწუთროს ჩხუბია,
სად კაცს არ უნდა, წარიყვანს, ყელზე საბელი უბია;
მისთვის ვსტირ ცხელის ცრემლითა, სველი მაქვს კალთა-
უბია.

მე მსურდა, ერთი არ მომცა: ვის არ სურს, მისცა ტყუბია.

557

სამ-ოთხ რიგად მუხანათმან გულს ლახვარი მამაღერა,
სულ მატირა ჩემი დღენი, არაოდეს არ მამღერა.
ვით ბოლოკი მქნა ავრეზი, ამაჩოყა, ამაღერა,
თესლ-აშრეტით გამახმო და უნაყოფოდ დამაბერა.

558

შემქნა უშრტო, უნაყოფო, ვით ხმელის ხისა გალია;
გულს დამასვა სამჭედურად ლახვრად სევდის საგალია;
ზდიან ცრემლნი თვალთა ჩემთა, სწვავს, ვით თევზთა
საგალია.

ასე მიჩანს სრა სამყოფლად, ვითა მფრინველსა გალია.

559

ორგემაგე არს საწუთრო: ხან ნოტიობს, ხან კი გვაღავს;
დღეს რომ კარგი წინ გიმძღვაროს, უკან მოგადევნებს ხვალ
ავს.

ნუ ენდობი. მოგატყუებს, ისარს ისვრის, მშვილდს კი
მაღავს;

მას დავნატრი, ვინცა სწორედ სვლად საწუთროს გზას
გაჰკვალავს.

560

ორს მიაგებს კაცს საწუთრო, არა ერთსა დანაჯერებს:
ხან მოაწყენს, აატირებს, ხან მოალხენს, ან ამღერებს,

ერთნაირად განატაროს, ასე არვის დანაბერებს;
ვით უქმნია მიწა ჭურჭლად, ისევ მიწად განამტვერებს.

561

მიდის-მოდის ეს სოფელი, ქარ-ტეხილთა ზღვისებრ ღელავს!
უკან დასდევს დრო და ჟამი, მის ნაქსელავს ქსოვს და
სთელავს.

ის მჭლე კაცი ცელს რას აქნევს, რასა სთიბავს, რასა
სცელავს?

ამად ვსწუნობ საწუთროსა, სულ ბნელია, რასაც ელავს.

562

ამისთვისა ვარ ფაციცად, ვითა თავს მტერ დანასხამი,
მისის ცეცხლით გული ჩემი ვალს ჭირის-ოფლ დანასხამი.
მოწყვეტილა მოსაგრილად წყლურზე წყალი დანასხამი;
გული ასე დაუკუწავს, ვით გალესილს დანას ხამი.

563

ნაღვლით დღენი შემიმოკლდა, აღარა მაქვს, დამელია;
ყველა მწარედ გარდამექცა, რაც რამ ტკბილად დამელია.
მძორთა ჩემთა შესაჭმელად მზას არს ტურა და მელია,
აწ წამოვალ მეც თქვენთანა, სად მმა მიცდი, და მელია.

564

ვით თავს მივსცე მოსვენება, ვით მივაგო ამო მბროლსა?
სასიკვდილოდ მივსწურვილვარ, ყელში სული ამობოლსა.
ახალდაბას ნულარ ხარო, მეძახიან, ამო ბოლსა.

აწ რომ მე იქ წამიყვანონ, ვინ გამიზრდის ამ ბოლსა?

565

მითხარ, მტერო, დავის თხოვნით დავითისგან მოიგე რა?
რად უყვედრე უშობელსა? ბერწობ, ვერა მოიგე-რა.
იმას შვილად ვერვინა სჯობს, დავით ვინც ძედ მოიგერა,
ვინც გამოთქვა, ის იშვილა, მტერი იმით მოიგერა.

566

მე რაც ვშობე, შვილად ვსჯერვარ, ეს თუ მზრდელმან
გამიზარდა,

ვზრდი მომღერლად, მე თუ ჩემი სიმღერა არ გამიზარდა.
თუმცა ენა გასარეკლდა, გული მისთვის გამიზარდა,
მაგრამ მეფეთ სამსახურით ეს საზრდელად გამიზარდა.

მგ. მეფის ვახტანგის ამიერ სოფლით მიცვლა და
ქართველთ თავადთა და აზნაურთ რუსთ
ხელმწიფის სამსახურში განწესება

567

აქ ნახეთ წუთის სოფლისა, ცრუ, მატყუარა, ფლიდისა,
მისგან სიბნელე ნათლისა, ზედან გარდაკვრა ბინდისა!
ყმანი ვიყვნით კეთილნი მის ცხებულისა დიდისა,
გვწყალობდის, უხვად გვაძლევდის, სწავლით შვილურებ
გვზრდიდისა.

568

მას მოგვაშორა მუხთალმან, გზა დაგვიბნელა სავალი,
სად რა გვეშოვნა მუდრეგად, სარგებლით გვთხოვა სავალი;
რაც მან მოიღო, არ ითქმის ჩვენს თავზე გარდასავალი,
თუ გეტყვი, მწარედ გულს დამწვავ, შემხუხავ, შემტუსავ
ალი!

569

ვაი, რა ბოძი წაიქცა, სახლ-კარი თავს დაგვექცაო!
ლხინი, შვება და სიამე სულ ჭირად გარდაგვექცაო,
ჩვენ. ყმანი დავრჩით, პატრონი წავიდა. შორს გაგვექცაო
გაფთხილდი, შენც არ დაგვექცე, ღვთის მაცა, მაგრა დექ ცაო!

570

მეფე მოგვიკვდა, ვიქმენით ჩვენ მწარედ ოხერ-ტიალი!
მით დაგვიბნელდა საწუთროს შუქთა ბრწყინვა და
ჭყრტიალი;

მოგვწყდა წელ-გული, შევქენით, ვით უმხროდ ჩიტმან,
ფრტიალი,

დავიწყეთ, ვითა წიწილთა უკრუხოებითა, წკრტიალი.

571

მის დროს რუსთა თქვეს: ქართველნო. ეს თქვენცა
გაგეგონება,

თვით ქრისტე ბრძანებს: "მნელია ორთა უფალთა მონებან. -

იწამეთ ერთი უფალი, თუმცა გენებოსთ ცხოვნება.

ან წადით, ანუ დადექით, თავს ნუ მიეცით ღონება.

572

- ჩვენ ოც წელს იქით სტუმარსა ვერ უზამთ თავაზასაო.

შემოგვეწევს თუ არას. მუდამ ვერ ვაჭმევთ მზესაო.

თუ რომ დასდგებით, ჩვენ თქვენთვის მოვმზადებთ კარგს
მაზასაო;

თუ არ დასდგებით, დრო არის მიბრძანდებოდეთ გზასაო.

573

ქართველნი სცდენ და გატეხეს მეფის ვახტანგის მცნებაო:

წინ წაუარეს ბაქარსა, საქმე ქნეს თავის ნებაო.

სწორეთ იმ გზაზედ წავიდნენ, საითაც იყო სნებაო.

არავინ უწყის, მუნითგაბ ცოცხალი ვინ იხსნებაო!

574

იფიცეს კახთა, ქართველთა: ჩვენში არ იყოს შურია,
ჩვენ სულ დიდთა და პატარათ: ცხოვრება გვაქვანდეს ძმურია;
დავსდგეთ, თუ სადმე წავიდეთ, ერთად ვიძებნოთ პურია.
მეც გავერივე, მეკეთა, რაკი მას მოვკარ ყურია.

575

რა იგი ფიცი გარდასწყდა, გულში არ ქონა შურისა,
ხელმწიფეს არზა მიათვეს: ჩვენ თქვენი ყმოზა გვსურისა;
ლაშქარში წასვლა გვებძანოს. დრო არის სამსახურისა!
ხელმწიფეს ესმა. იამა, ბრძანა მოგდება ყურისა.

576

თავის ვეზირებს უბრძანა, საყმო გარიგდეს მათიო:
თავადთა ოც-და-ათი და აზნაურთათვის ათიო;
თუ არ აღსრულდენ, კიდევ ათ-ათი მაზე სართიო,
მიეცით თანასწორადა, არა იყოს რა ხლათიო.

577

შურსა რა ესმა სისწორე, ერთობა მან იწყინაო:
რკინა რბილი და ფოლადი, თქვა, განასწორა ვინაო?
მაროებელთანა დაგვჩხუბა, ავ რიგად შეგვასმინაო.
ათ-ათი ისევ მოგვიჭრეს, სხვა კი მოგვიგდეს წინაო.

578

შური უვარყო, ვისაც რომ ჭკვა ქონდა ნატამალია,
შეჯდა და გარდაეხვეწა. იხმარა ცხენი მალია.
მე მყვანდა ცუდი ჯაგლაგი, მით ვერცად დავემალია,
გაჯავრებული მომიხდა, გარდმომიჭირა ხმალია.

579

შურმან დაჩაგრა და მოკვდა ყაფლანისშვილი ტეტია,
შურმან ციციშვილს ადამას დაარტყა თავში კეტია;
დაშავებული მეც შურიო დავიარები ხეტია;
დამზნელებია გონება, თავზე მეხვევის რეტია.

580

შურმან მე დიდათ დამკოდა, ხმალი შემომკრა მისრისა,
მსხვილს შვილებს ყელი დამიჭრა, წვრილები ფეხით მისრისა;
ცეცხლით დამიწო სახლ-კარი, ვამე, ჯავრი მკლავს მის სრისა!
ვით აღლესილი ლახვარი, მით სევდა გულსა მისრისა.

581

მას მეშურნესა პირველად არა აქვანდა-რა ძალები,
გამოაჩინა ბოლოს დროს ფარული დანაკრძალები:
გვიმტყუნა, ხორცი თვით ჭამა, ჩვენ მოგვიყარა ძვალები,

ხე ვარჯიშვანი დაგვახმო, აყოვა ნაკუნძალები.

582

განაბოროტა კეთილი შურმან, აუბა თვალები;
წინა აღუძღვა ბრმა ბრმათა, არივა გზა და კვალები.
დაბენძლა, დაარიოშა, ოქროს მორივა რვალები;
გარდახდევის უფალმან, რაც ჩემი ედვას ვალები!

583

ვით თხასა ცხვარი, მივენდე უპიროს, მოღალატესა.
წამიდღვა, სამჭმო მიჩვენა, თავს წამაყენა ფლატესა.
მითხრა, თუ: აგერ საფოთლი, კარგია, ვინც იქ გახტესა;
თვით გახტა, მე შიგ ჩამაგდო. ჰგავს ეშმაკობით ანტესა.

584

შევსცდი და მწყემსსა წაუველ, გაუდექ მრუდათ მოვნასა,-
აწ დავჰკარგულვარ თავთათვის, აღარ მოველი პოვნასა.
უძღებებამან რა მიყო, ხედავთ ამ ჩემსა შოვნასა!
სიმსუქნისათვის დავიკვლი. ძალღნი შესჭამენ ქონასა.

585

ავად მომიხდა უმხროდა გაფრენა. ქმნა ნავარდისა
სად ამოსული ხნარცვითა კიდევ მეორედ ვარდისა:
ვაიმე, მამა-დედისა, ძმის დამკარგავი ვარ, დისა,
ვეღარ მნახავი მოყვრისა, ტან ლერწამ, პირად ვარდისა.

586

ჩვენი გითხრა სამსახური, სხვა რა გვექნა ამის მეტი:
ათას-შვიდას-ოც-და-ცხრამეტს ხოთინის კარს ვთხლიშეთ

კეტი,

ორმოც-და-ორს ფინდრილაენს ცეცხლით გამოვბუგეთ შვეტი.
ორმოც-ჩვიდმეტს ბრუსის კოროლს შეურყივეთ ტახტის

სვეტი.

587

ორმოც-თვრამეტს ბრუსმან დაგვკრა, თავსა დაგვახვივა რეტი,
მე ჩემს ძმებსა დამაშორა. ლუწისაგან დავრჩი კენტი.
მალდებურხის ციხეშიგან დამსვა კარებ-დანაკლეტი.
მუნით ვიხსენ, შინ წამოველ, ქერი ვხან და ყანა, ფეტი.

588

ფეტვი ბევრი მოვიყვანე, მაგრამ ვერა ვშჭამე მჭადი.
მე მომიტხრეს: მანდედამე ახლა ადექ, სხვაგან წადი.
ძალ-უნებრივ წამიყვანეს, სადაც არა ვიყავ მწადი.
ვამე ტკბილო სიცოცხლეო, რომ შენ ასე გამიმწარდი!

წ ი გ ნ ი ბ

მდ. სიმღერა დავით გურამისშვილისა, ტყვეობიდან გამოსვლის დროს დავითის შესხმა

1ვინც რომე სახლში შემიშვა, გამათბო, გამამშუშაო,
დამიდგა კარგი სადილი, წინ ღვინით სავსე შუშაო,
მან შემიკვეთა: იმღერე, დავით, ის "ჩემო ყურშაონ.
კვლავ შენ მე რასაც შემიკვეთ, ვიქნები შენი მუშაო.

2 ამაღ მე ესრეთ შევაწყევ ქება დავითის შესხმითა,
ესე შაირი ბოლო-ერთ ერთმანერთზედა შესხმითა;
"ჩემო ყურშაონს სანაცლოდ ჩახრუხაული ეს ხმითა
მიუთხარ, გამხიარულდენ ღვინისა თასებზე სხმითა.

მე. ოდეს დავით გურამისშვილი კისტრინის ომში ცხენითურთ ღიაში დაეფლა. იმის მონასიზად ღვთის-მშობლის შესხმა

1 ჩემ საყვარლის მომყვანელო ძედ, მარიამ ქალო,
სახით ოქროს სასანთლეო, ლამპარ განუმქრალო,
ზმირინ-გუნდრუკთ საკმეველო, საყნოსელად ალო,
ქალწულთ გვირგვინთ სამკაულო, თავ-ჯიღოანთ ალო,
უსასყიდლო მარგალიტო, ძვირ ფასისა თვალო,
ანთრაკ-ალმას-საფირონო, იაგუნდო-ლალო,
ცხოვრების წყლის იათულო, ოქროვ, არა რვალო,
მასვი წყალი და მაჰკურე, ცოცხალ-მკვდარი ვალო.
2 ზეცად გესავ, ერთო ღმერთო, ქვეყნად ერთ უფალო
ყოვლად წმინდავ ღვთის-მშობელო, დიდო დედოფალო,
ცოდვის ღიას უკუვარდი, ღრმად შიგ დავეფალო,
თუ შენ მე არ აღმომიყვან, ძნელად აღმოვალო!
თაყვანსა გცემ, გეაჯები, ვითხოვ, შემიწყნარო,
მიმკვდარებულს მამაშველო უკვდავების წყარო;

მასვა, მკვდარი განმაცოცხლო, შენს ძეს შემამყარო,
ვით წესია საყვარლისა, ტრფიალს შემამყარო,

მავნე-მაცდურს განმარიდე, ძელო, ქრისტეს ჯვარო¹
ჩემი ცრემლი ზედ იდინე ცხოვრების წყლის ღარო,
გაუფთხილდი, ცუდ-უბრალოდ არცად დამიღვარო,
დავითს წინ ძღვნად წარუმძღვარე, ღვთის ძღვენთ
წინამძღვარო!

**ნხ. ოდეს დავით გურამისშვილი ბრუსიაში დატყოვდა
და, თუ რამ აქვნდა თავისი საცხოვრებელი, ისიც
დაეკარგა, იმისთვის ტირილი**

1 ვითა ცხოვარი გზა შეცდომილი
მგელთ წარსატაცად ფარებთა გარე,
ეგრეთ შენ, თაო, ხარ გახდომილი,
ასეთი საქმე მე მოგიგვარე!

2 გავხდი გლაზაკი და დავრდომილი,
თუმცა საწუთროს მოვიანგარე;
ვარ ცარიალზე მე დაჯდომილი,
საუნჯისაგან კარს გარეთ მდგარე.

3 დავჰკარგე იგი ოქროს ბეჭედი,
რომლით ნიშნულ არს ჩემი შვებადი,
აწ ჩექცევიათ ვანი გეზადი
მე საუკუნო განსვენებადი.

4 სიზმრად ვიხილე, კარს გარეთ ვრეკდი,
ქორწილში შესვლად შიგნით ვიწვევდი,
ქრისტევ, მიბოძე ასეთი ბედი,
შენსა მას ქორწილს მეცა მიწვევდი

5 მტერმან განმძარცვა მე შესამკელი,
ტანთ საქორწინე შესამოსელი,
ვა, თუ მით ვიქნა გარეთ მრეკელი,
ქორწილსა შინა ვეღარ შემსვლელი

6 შენ ხარ, უფალო, აწ ჩემი მშველი,
ქრისტევ, შემმოსე მადლით შიშველი,
პეტრე და პავლე, სამოთხის მცველი,
ნუ მექნებიან კართა დამხშველი!

7 ნუ გძინავს, სულო, აწ განიდვიძე,
რომ არ შეიქნა ლამპარ-შრეტილი,
შუალამისას მოვიდეს სიძე.
გარეთ არ დარჩე კარ-დაკლესილი.

8 ნუ ხარ სულელი, ზარმაც-უდები,
არ დაგეკარგოს ქრისტეს ქორწილი,
ნუმცა იქნები წილდაუდები,
საინახისა არ ირგო წილი.

9 ვამე, ცოდვილსა და უბადრუკსა,
მე ვინ მაღირსებს ასეთს მაზმანსა,
რომ დამიგრეხდეს სანთლის პატრუქსა,
ან ზეთს მისხემდეს ჩემს მქრალს ბაზმანსა

10 ვარ მე მე მტერთაგან მწარედ გაცრცვილი,
ტანთ საქორწინე საცმელთ ხეული;
სულ დამკარგვია ზეთი და ცვილი
და საკერასე გორგლად ხვეული.

11 ქრისტევ, განმკურნე ბრმა-ყრუ-საპყარი,
რომ მე აგინთო ბაზმა-ლამპარი.
მომეც ლოცვაში თვალთ ცრემლთ წანწკარი.
რომ შენ განმიღო ქორწილთა კარი!
მომეც ლოცვაში თვალთ ცრემლთ წანწკარი,
რომ შენ განმიღო ქორწილთა კარი!
რომ შენ განმიღო ქორწილთა კარი!

ნთ. სიმღერა დავითისა: ზუზოვკა
რომელ არს რუსულად ამისი ხმა: კაზაკ დუშა პრავდივია.

1 ზუზოვკიდამ მომავალმან ვნახე ერთი ქალი,
მეტად ტურფა, შვენიერი, მაზე დამრჩა თვალი.
შავ თვალ-წარბას, პირად თეთრსა ასხდა შავი ხალი,
მისმან ეშხმან დაცამლეწა, შემიმუსრა ძვალი.

2 ვკითხე: მზეო, სიდამ მოხვალ, ხარ სად წამავალი?
გეაჯები, მაცოდინე შენი გზა და კვალი;
შენთვის გული ქვათ გარდმექცა, გახდა, ვით კლდე სალი.

მასხი წყალი, დამიშრიტე, მე შენი მწვავს ალი.

3 ხმა გამომცა, გაგულისდა, სიტყვა მითხრა ავი:
"ავო კაცო, ვით გაბედე, შენ მე მთხოვე თავი?
ბულბულთ ნაცვლად ვარდ-კოკობმან რად დაგისვა ყვავი!ნ
მით ავსტირდი, ცრემლი ვღვარე ზღვათა შესართავი.

4 ასე მითხრა: "ჩამომეხსენ, გამეცალე, მარი,
არ მინდიხარ, არ მიყვარხარ, სხვა მყავს კარგი მყვარი, -
შენგან თვალად უკეთესი, ვაჟი-კაცი, ქმარინ.
რა ეს მესმა, ჯავრით ცხვირსა წამედიწა მმარი.

5 მითხრა: "შენგნით ნუმცა მსმია სიტყვა მაგის მეტინ.
აილო და დამიშინა თავში დიდი კეტი.
დავრეცრეცდი, გარდავიქეც, დამეხვია რეტი;
შავებრალდი, თავს დამადგა, ვით ბნელს, ნათლის სვეტი.

6 რა მოვბრუნდი, დაიხარა, ხელს მომკიდა ხელი;
ამაყენა, ასე მითხრა: "რად შექნილხარ ხელი?ნ
მე მიუთხარ: შენთვის გავხდი ასე ჭკვაზე თხელი,
შენ რომ მწუნობ, მით მედების გულსა ცეცხლი ცხელი!

7 მერმე ტკბილად დამიყოვა, კიდეც გამიცინა;
ასე მითხრა: "აქ ნუ ვსხედვართ, გვნახოს არავინა.
ახლა ავდგეთ, ჩვენ წავიდეთ თავთავისთვის შინა;
კულავ სადმე ამოივლი, მე დაგხვდები წინან.

8 სად წავიდა, ვერა ვნახე ჩემი საყვარელა,
მან დამიგდო საიმედო სიტყვა სახარელი.
მე მის მონას ნუმც ამხდია მისგან საფარველი!
სად მიჭირდეს, მამეშველოს, სხვას აღარას ველი.

9 დამპირდა, თქვა: "კიდეც მოვალა, აწ მე იმას ველი:
მისთვის ვსტირი, ცრემლითა მაქვს უბე, კალთა სველი.
სიკვდილის დროს მე მის მეტი არავინ მყავს მშველი,
მან გამიღოს სამყოფისა კარი შესასვლელი.

10 იმ ჩემისა საყვარლისა სამსახური მსურსა,
აჰა, მისთვის გამიჯნურდა, გული მისთვის ხურსა.

იმედი მაქვს, რასაცა ვსთხოვ, მომცემს, არა შურსა,
უკვდავების წყალს მიბოძებს, ცხოვრებისა პურსა.

11 ღვთისგან ვითხოვ, არ გამყაროს მე მის სიყვარულსა,
სხვას უკეთესს ვის ვიშოვნო სილამაზით სრულსა?
ჩემის სიყვარულისათვის სცემეს ხელშეკრულსა,
სახით ვხედავ ჩემთვის მკვდარსა სისხლით გაბასრულსა.

12 აწ შენ, ჩემო საყვარელო, იმყოფები სადა?
ქვეყნად შენგან უკეთესი მე არავინ მყვანდა.
ქვესკნელსა ვარ, ვერა გხედავ, მეგულები ცადა;
გეაჯები, ნუ გამწირავ, წამიყვანე მანდა!

ქვესკნელსა ვარ, ვერა გხედავ, მეგულები ცადა;
გეაჯები, ნუ გამწირავ, წამიყვანე მანდა!
გეაჯები, ნუ გამწირავ, წამიყვანე მანდა!

მ ბ დ ი ნ ა რ ი

ნპატარა ქალო თინაონ-ს სანაცვლოდ სამღერალი

1 ვაქოთ, ვადიდოთ ვინაო? - ღმერთი მაღალთა შინაო,
ვინცა შეამკო ქვეყანა, ღამე დღედ განაბრწყინაო:
ზღვით, ხმელით, ხითურთ, ბალახით მთა-ბორცვი აღმოფინაო-
ყოველი ნივთისაგანი მაშიგან განაჩინაო;

ჩვენ, კაცი, მიწა და წყალი შეგვზილა, აღგვადგინაო,
მოგვცა სიბრძნე და დაგვიდგა ქმნული ყოველი წინაო.
ჩვენც გვმართებს მსხვერპლი შევსწიროთ, - დავით თქვა
იმისთვისაო.

2 აქე, ადიდე შენაო, ვინცა შენ აღაშენაო,
შენ - შავი მიწა, ტალახი - რომ აგრე დაგაშენაო.
ჩაგიდგა სული ცხოველი, დაგაწყებინა ქმენაო,
გალაპარაკა, გასმინა, მოგცა პირი და ენაო;
დღე გაგიტენა ნათელი, გიბოძა თვალში ჩენაო,
ნდომა ცოლ-ქმრობის სურვილით, საჰმელ-სასმელით რჩენაო:

მას ღმერთსა მსხვერპლი შესწირე, დავითმა მოგახსენაო.
ნდომა ცოლ-ქმრობის სურვილით საჰმელ-სასმელით რჩენაო,
მას ღმერთსა მსხვერპლი შესწირე, დავითმა მოგახსენაო,
მას ღმერთსა მსხვერპლი შესწირე, დავითმა მოგახსენაო.

ად. ზმიანი შაირი დავით გურამისშვილის თქმული

1 მეფეო, ღმერთმან ნუ მოგცეს წუხილი, ჭმუნვა, ვიშობა|
ნუ მოგიშალოს ნადიმი, მუდამ დღეთ სულ მეჯლიშობა;
ლაშქარი მოგცეს ურიცხვი, არ ჰქონდეს ანგარიშობა|,
მან მოგახმაროს, სად გინდეს, ვინც დღეს ქალწულთგან იშობა|.
2. |მოგვანიჭა ღმერთმან მე თვისი და იშვა დღეს უშობელი,
რქვა ბიწდის ფერად მცნობელნო, მიცამით მე უცნობელი!
აქა გაქინჯეთ ვარსკვლავით, მოგვნთა სცნეს რა საცნობელი,
შიშობა| ხელის წერილთა განაგდეს გამამჰკობელი.

ერთს დღეს აღდგომაც იყო და ხარებობაცა: დიაღაც ციოდა
მოსკოს და იმის მონასიბათ თქმული

1 მოსკოს ქალაქს მზეს ველოდით და ვერც გნახეთ აქ სუ დარო!|
სოლად დგომა| გვირჩევნია, აქ სიცოცხლე გვაქვს უდარო|;
კაქას ქარსა მჰვალისკრას, რას გვიშველი, ვთქვათ, სუ დარო,
შენ გაჰკურნე მწუხარება ადგომავ, და ქვავ-სუდარო!

ერთმა ქართველმან თავადის-შვილმა მოსკოს ქორწილი ქნა და ცოტად მდადს
პურის საჰმელთ დაუგვიანდა; აგრევე მანამდის ქორწილს იქმოდა, ორს დაბალს
აზნაურთან იდგა ფსონათა და იმათზე მეტსა ხარჯედა. იმის მონასიბათ თქმული.

დალაქმდა, დილა გათენდა, მდადს პური არ უჭამია,
|ჯიბინ პირი გახსენით, ხელზედ აღირსეთ ნამია:
იქორწილინს კაცთანა დახარჯის თვალის წამია:
ეგ მეც არ ნაფერებოდა, რაც მაგას დაუწამია.

**ერთს დღეს ბატონებმა დავით გურამისშვილის ხალათის ბოძება
განიძრახეს, იმის მონასიბად თქმული.**

სიუხვის კოსა ბატონსა წინ უდგას, ვითა კულადა,
იქ უდინ| მოწკალებანი ღარიბთა გასაკურნადა;
|სხალ უხიიავს, ძველთ მცმელთა გულს არ გაუხდის წყლურადა.
.აქ ათი ბიჭი ვახლავართ, მარტო მე გულნაკლულადა!

ამოცანა ზმიანი

1. აწ ზმობს მლექსელი; მზაქსა ვარ, ცხელი |მაქო| მწვადები,
დარბაზს წაილით.
მეფე იქ არის სადაც ტახტიზედა, ზის დედოფალი მორთული
ჯილით,
მას ტიკის ღვინო წინ უდგი მიწით, |მას რა| სვამს მეფე,
დაიწყებს
ლილინით,
ასწევს ფეხებსა, შეყოფს და გაყოფს, გულზედ მიიკრავს ორისავე
მჯილით.

2 ცოცხალნი შობენ მკვდართა, და მკვდარნი ცოცხალთა ბადებენ!
ამას არ ავხსნი, სანამდის მე სოფელს არ მიქადებენ;
ასე თქმისათვის მსმენელნი რად დანაშაულს მადებენ?
თვითანაც მალე ახსნიან, თუმცა რომ მაიწადებენ.

ს ი მ ღ ე რ ა

რომელ არს რუსულად ამისი ხმა: ულეტელა ზაზულინკო ჩერეს დუბინუ

- 1 ვსთქვათ, რაც ვარდმან თავის თავზედ ქნა საქმე ავი: ¹
შეიძულა მან ბულბული: |იყვარა ყვავი.
- 2 ბულბულმან სცნა, ბაღს შემოსწყრა, |მთად ქნა ნავარდი,
ასკილზედა დაიბუდა, |განაგდო ვარდი.
- 3 ვარდმან უთხრა: მე, ბულბულო, |აკი გიყვარდი;
რატომ აგრე განმეშორე, |ხომ არ გიყარდი?
4. ბულბულმან ჰრქვა: ვარდო თუმცა |გაქვს კარგი ფერი,
ჩემთვის იყავ უფერული, |არ შემიფერი,
5. შენი კარგი სილამაზე |არს ჩემთვის ურგი,

- გულს საკონლად რომ მიგიკრი, |მაქცივი ზურგი;
6 საკოცნელად მოხვეულსა |მარიდი პირი,
სხვას ახარი შეხგვგნითა, |მე კი მატირი.
7 მე გაჰმევდი, ნე გასმევდი, მე გაცმევდი ტანთ,
შენ დახარბდი მცირეს ძღვენთა| სხვისგან მონატანთ.
8 მე ესე მკლავს, მით ლახვარი |გულს გამიყარე;

¹ ხაზის მარჯვნივ სიტყვები სამჯერ მეორდება დედანში ხაზის სანაცვლოდ ორი წერტილი და შენიშნულია: "წინწალს ქვევით სამჯერ უნდა"-ო;

- ჩემგან თვალად უვარესი ქვენ მეიყვარე.
- 9 რაც მოგიტხარ, მით წამიხდა ქვე შენზედ გული,
შენს საცოლქრმოდ მე სურვილი მაქვს დაკარგული.
- 10 აწ მე წავალ, დავიკარგვი, ქლარ მინდიხარ,
წადი მასთან, განისვენე, მყვარი ვისიც ხარ.
- 11 რადგან ასე მომიგვარე ქვე შენს შესართავს,
ის თუ გინდა, კრმად შეირთევ, ნება დამირთავს.
12. ფუ შენ ცრუო საწუთროო, ხარ არაფერი!
ვარდს ყვავს შერთავ, ასკილს ბულბულს, ქარს რა საფერი?

წ ი გ ნ ი გ

მთ. გოდება დავითისა, საწუთროს სოფლის გამო ტირილი

- 1 გული ღონდება, ვიწყო გოდება:
ვაი საწუთრო, ცრუო სოფელონ
ბორგნა-ბოდება, რაც მაგონდება:
ვაი საწუთრო, ცრუო სოფელო
სული მშორდება, ხორცი მშორდება:
ვაი საწუთრო, ცრუო სოფელო!
რად მშვა დედამან, შავმან ბედამან,
ვაი საწუთრო, ცრუო სოფელო
- 2 გამზარდა ქირით, ძუძუთ და პირით ²,
სხვას მიმცა ქირით, ფასითა ძვირით,
ბევრჯელ მატირით მუცლისა მშვივრით,
მაშინვე გიცან, რაც შიგან გიძცან
- 3 რასაც ჟამ გნახე, ვსცან შენი სახე,
შენ ჩემთვის საფრხე დაგერწყო მახე;
თავს ვიეც ქვა-ხე და შემოვსძახე,
მოვეყევ ტირილსა, კივილ-ყვირილსა!
- 4 ხარ სატირალი, არ საცინარი:
ხარ საჭირალი, არ სალხინარი,

² ყოველ ტაეპს მოსდევს მოძახილი (ვაა საწუთროო...) რომელსაც აღარ ვიმეორებთ.

გაქვს საწყინარი ჩანადინარი,
მოსულხარ ქურდად, მატყუებ ცუდად!

5 ვინც შენ მოგენდოს და არ დაგხედოს,
- ვიტყვი, უბედოს, უმამ-უდედოს:
სწავლა-უხვედროს, გარდაუხედოს, -
წაიყვან მრუდად, არ ნათლად, ბუნდად!

6 მე ამად ვსტირი, არა გაქვს პირი,
შემაქენ ჭირი, საქმე საჭირი.
მე შენგნით მწირი, ვარ განაწირი,
რაზომც ანათობ, სულ მუხანათობ.

7 ხარ სამაგელი, არად სარგელი,
დასაკარგელი, გარდასაგელი,
კარგს არას გელი, ცხვარსა მჭამ მგელი,
მიძმოზ თუ მიდოზ, მაინც არ მინდოზ!

8 ამად გემდური, ვარ უბედური.
მიდგი საცდური, მქენ უწმინდური;
მაქვს თავხედური მე საყვედური,
რაც რომ მაჭამე, სულ ჩამაშხამე.

9 მაცინ-მატირებ, მალხინ-მაჭირვებ,
ნათელს მაბირებ, ბნელს მიმადირებ:
რასაც აპირებ, ვერ გამაკვირებ,
წუთო და უნდო, არ მართალ, მრუდო!

10 ამად შემძულდი, ყოფილხარ ცუდი,
მტყუანი, მრუდი, მპარავი, ქურდი;
ვისაც შენ უნდი, ყელს აძეს ხუნდი,
ზურგთა ჰკიდია ტვირთი დიდია.

11 გული არ მაგრობს, ამაზე ჩაგრობს,
მზე-მთვარე ბადრობს, დარი კი ავდრობს:
ყინვა ხორცს მაზრობს, სიცხე სულს მაძრობს,
სული და ხორცი ორივე დახოცი!

12 მე ამად ვჰყივი, ვჰყვირი და ვჰკივი,
ვერ განვარკვივი შენი კივკივი:

თბილი და ცივი ორივე მტკივი,
საით გავიქცე, რომ არ წავიქცე?!

13 დამივსე ვანი, კარავ-სევანი,
ბალთ ხეივანი, გარს გალავანი
დედ-მამა, ძმანი, გამყარე დანი,
საცა რომ შამქენ, მუნ აღარა მქენ!

14 როცა დავკაცდი, ჭკვას მაშინ შავსცდი
ლამაზს ქალს შავხვდი, მიჯნურად გავხდი,
ამაზე წავხდი, მცნებას გარდავხდი,
როგორც ვიგეძე, ეგრეთ ვიგეძე!

15 ამასა ვსჩივი, ვერ განვარჩივი,
რაც შენ მირჩივი, მე მივიჩნივი.
ზედ დამაჩნივი, რაც დამაჩვივი,
თუ მაჭმევ ტკბილთა, ჩამამტვრევ კბილთა.

16 მაჭამე მწარე, გზა სწორეთ წარე,
აწ ნუ გამყარე კაი მოყვარე.
მისთვის მწუხარე აწ გამახარე.
თვალთ მარვენე, ნუ შემარვენე!

17 ამად არ მშვენი, არასფრად შვენი,
იქცევს შენი ნაგებ-ნაშენი.
მყავს მოვახშენი, თავში წამშენი,
მოდის სიკვდილი ხმალ-ამოწვდილი.

18 თუ ხარ ღვიძილი, რაღა არს ძილი?!
თუ ხარ სიმამღრე, რა არს შიმშილი?!
თუ ხარ სიცოცხლე. რა არს სიკვდილი?!
იყავ ერთ-ერთი, იწამე ღმერთი!

19 რაც ჩამოვსთვალე, შენ შემოგთვალე,
დღესა, თუ ხვალე ჩემი მოვალე
მომასწრობს მალე, ვერცად ვემაღე,
სიკვდილი ცელსა მკრავს გულ-მუცელსა.

20 უმზგავსო მტილო, კარ-დაკლეტილო.
ნეხვით გავსილო არ გახვეტილო.

მომზადე ტილო საკრწყილ-სატილო, -
შემგრაგვნენ ტანსა, თან წარსატანსა.

21 ეს არს ქადილი, შენი წადილი:
ვახშამ-სადილი, ხვარბლის წანდილი!
გამატან საგრძლად, გამგზავნი სად გრძლად,
იმასაც სხვანი შესჭამენ ძმანი!

22 ესე გაქვს კარგი შენ ჩემთვის ბარგი:
საბრალოს სულსა, ხორციტ გასულსა,
მიმიცემ ხელთა ჰაერის მცველთა,
შემაბმენ ყელთა ცოდვის საბელთა!

23 შემკერენ, შემკონენ, არ მომიფონებ,
მყის წამიყოხენ, არ დამიყოვნენ!|
მადლს ამიწონენ, არ მომიწონენ,
ცოდვანი სძლევენ, ცეცხლს მიმადლევენ

მადლს ამიწონენ, არ მომიწონენ;
ცოდვანი სძლევენ, ცეცხლს მიმადლევენ,
ცოდვანი სძლევენ, ცეცხლს მიმადლევენ!

წ ი გ ნ ი დ

იე. მეოთხე დავითის შესხმა და დავითნის ქების იგავი

1

დავითის შესხმა შევკონე: ძმას ვარდი უძღვენ, დას ია.
დავით მოგვითხრობს: ნუ ესავთ. შემწედ ნურად გჩანთ დასია.
თქვენც მას ესევდით, ვისაც რომ ესვენ ანგელოზთ დასია,
იგი არს ღმერთი ერთი, და დასია ბევრად ასია.

2

აწ აქეთ იგი ნათელი, ვინც ნათლად დავითს უქია;
მისგან ცა ნათობს, სამყარო, ქვე მოკრთის მისი შუქია.
იწამეთ მშვიდი, მდაბალი, უღელ-ტკბილ, ტვირთ-მსუბუქია,
თავის ხრა, ზორვა კერპისა, ფუჭი რამ თამასუქია.

3

დაეით იშენა წალკოტი, ძოდან ვსთქვი რაც რგო ხედაო;
კიდევ გაჩვენებ თვალითა, თუ იმას ვერა ჰხედაო:
გვერდი მამისა თვით დავითს როგორც რომ უსახევდაო,

ეგრეთ დაირგო, მოიბა, რომელსაც ჩვენ გვირხევდაო.

4

დავითის ბაღის ხილი სჯობს სხვათა წალკოტის ხილებსა:
ვინც შჳამს სნეული, გაჰკურნავს, ბრმას თვალებს აღუხილებსა;
დანაჰერინებს პირს ტკბილად, მოწყენილს მოალხინებსა,
განახალისებს მადლზედა, ცოდვაზედ განაფრთხილებსა.

5

ბაღი დავითის ბაღისებრ აროდეს აღშენდებიან:
არც მისებრ ხე-ღა დაირგვის, არცა რა ზედ მოეზმიან,
მის ბაღში კრავი დამჯდარა, სხვისაში მგელნი ჯდებიან,
კრავად გონებენ დავსილნი, მაგრამ ტყუილად სცდებიან.

6

დავით შევმოსე ხილითა, რომელიც მოსა ხე დავით;
მას ხეს მოხედა უფალმან კეთილის მოსახედავით.
ნუ მედავებით, მარიდეთ გულს ლახვრად მოსახედავით,
ის დავით კარგით მოსა ხით, მე დავით მოსახედ ავით.

7

მან დავით თავის ბაღშია იმყნა ცხოვრების ხენია,
ტკბილის ნაყოფის მომზმელი, სამკურნლოს ცვარის მცხენია:
დაუჯდა მას ქვეშ ჩირდილსა, არა სწვავს მას სიცხენია.
იმ უკვდავების სასმლითა მითვრა და მით მოლხენია.

8

ამად ამ წიგნსა სახელად უწოდე "დავითიანინ,
დავით შევაწყევ, შევკონე, ვით ვარდნი და ვით იანი.
გულსა მოვსწყვიტე მუწუკი, მეზა ზედ ავი თიანი,
ზედ გულზედ ვიბი იგი ხე კაციანი და ღვთიანი.

იზ. ანდერძი დავით გურამისშვილისა

1 აღარ მსურს ქნარი, საკრავად სტვირი,
არც ზედ დამღერა, აწ ამას ვსტირი.
ცრუვმან საწუთრომ მარიდა პირი,
არ აღმისრულა მან დანაპირი.

2 მკითხა ცოდვისა, მიხსენა ძვირი:
ვით გალსა ხესა, განმიხმო ძირი:
დამაგლახაკა, გამხადა მწირი,
საყვარლისაგან მქნა განაწირი.

3 გული მიშავა ვითა ნახშირი,

გამაყრევინა თავზე თმა ხშირი.
პირი დამიჭკნო ვითარცა ჩირი,
დამაშვებინა დაღმა ჩიჩვირი.

4შემყარა ძნელი ილაო ჭირი,
გულზედ მასვია მჭვლად დანაჭირი:
მომიახლოვდა მწარე სიკვდილი
ცელ-გალესილი, ხრმალ-ამოწვდილი.

5 ვინ ხართ ღვთიანი და მაღლიანი,
კოდ-სასწორ მართალ, სწორ-ადლიანი,
გთხოვ, შემიბრალეთ, როს მკვდარი მნახოთ,
შენდობა მითხრათ, როცა დამმარხოთ!

6 ვისაც რამ გცოდე, ვითხოვ, შემინდოთ,
ჩემზედ გონება აღმოიწმინდოთ;
მე აღარ ძალმიც თქვენი რამ წყენა, -
სიტყვის თქმად ენა მე დამეყენა.

7 თუ გინდათ კიდევ მაგინოთ თქვენა,
ვერ გავიგონებ, დამიდგა სმენა:
აღარ მაქვს სუნთქვა, არც ამოქშენა,
მანვე დამშალა, ვინც აღმაშენა.

8 მცხედრად მდებარე, გულ-ხელ-კრეფული
მივალ, არ მიმდევეს თან ერთი ფული;
თუ რამე მაქვნდა, ყველა მანდ დამრჩა:
ყმა, სახლ, ბაღ, ბოსტან, თეთრი თუ ფარჩა.

9 ყველას გაფიცებ ამ საფიცარსა:
თუ ღმერთი გრწამდეთ, ამ სამს ფიცარსა
ნუ გაიძნელებთ ასაშენებლად,
გარს ნურას უზამთ დასაშვენებლად.

10 ნუ გაირჯებით შესაღებლადა,
მსუბუქი ქენით წასაღებლადა.
ფასს ნუ დაჰკარგავთ დასახატავად,
თეთრს გაუფთხილდით დასაფანტავად;
მალ მაეშლების მას სილამაზე, -
მიწა ეყრების, ქვა, სილა მაზე.

11 მისაც გინდოდესთ თქვენ ჩემთვის კარგი,
თან გამატანეთ ასეთი ბარგი,
რომ ცუდ-უბრალოდ არ დამეკარგოს,
საწყალს ჩემს ცოდვილს სულს რამე არგოს.

12 ჩემს ცოდვილს სულსა ეს შეეწევა:
მღვრდლის წირვა-ლოცვა, საკმევლის კმევა:
მშიერთა ჭმევა, შიშველთა ცმევა,
უსამართლობით არვისი რთმევა.

13 მკედარს არას მარგებს ტყემა-ტირილი,
ვერ გამაცოცხლებს თავს დაყვირილი;
სჯობს, არ ჩაიცვათ ტანთ ძამა-ფლასი,
მიმიცეთ რამე მღვრდელთ წირვის ფასი

14 ვამე ცოდვილსა- მე უმადლოსა,
დავრდომილობით უხუც-უმღრდლოსა!
მე ვინ მილოცავს, ან ვინ მიწირავს,
ან ვინ დამმარხავს, ვინ დამიტირავს?!

15 უმკვიდრო ვიქმენ, არ დამრჩა შვილი,
რომ მას აღენთო სანთელი-ცვილი:
ექნა ალაპი, დაედგა ტაბლა;
ასე მაღალმან მე დამამდაბლა!

იწ. მღვრდელთ ვედრება დავით გურამისშვილისა

1 მღვრდელო, რაც ღმერთმან მაღლი მოგმადლა...
არც აგიწონა, არც განგიადლა;
დაუფასებელს არ დასდვა ფასი
არცა ერთი და არცა ათასი.

2 უსასყიდლოდა მღვრდლობის კურთხევა,
მოგცა ღირსებით მარჯვენეს მთხვევა;
ასე გიბრძანა: ვით შენ მოგეცა,
უსასყიდლოდა სხვათ მიეც შენცა.

3 ახლა მე თქვენა ამასა გვედრებ,
ღვთის ნაწყალობეს ნუ დანაყვედრებ:

მკვდრისა პატრონსა სიკვდილის დროსა
ბევრს ნუ შეუკვეთთ სამარხს-სამკვდროსა!

4 რაც განვიძრახე აწ მე განძრახვა,
აწ თქვენცა გმართებსთ თვალით დანახვა.
როგორც მკვდარს უნდა კარგად დამარხვა,
აგრევ ქვრივს-ობოლთ უნდა შანახვა.

5 ცოცხალი რომე პატარად ვღირდი,
მკვდარს რად მედევის მე ფასი დიდი?
მღვრდელი, შენს მადლსა, ძვირად ნუ მყიდი,-
რაც მოგიტვალონ, მას მიითვლიდი!

ით. საფლავის ქვაზედ დასაწერი

1 წმინდა იონე კახეთს ზედაძენს
სასწაულობით ქვიტკირს ცრემლთ ადენს;
ქართლს წმინდა შიო ღვიმეს ძვლებს ავლე--
ორნივ შვრებიან სასწაულს ამდენს.

2 ამ ორს მონასტერს მაქვნდა ალაგი,
სასაფლაო და ძვალთ შასალაგი:
ორივ ქვიტკირით აღშენებული,
სახლ-გალავნებით დაშვენებული

3 ახლა მობძანდი, მნახველო, მნახე,
მისად სანუფქოდ სად დავიმარხე!
ხორციტ აქ ვლპები, აწ ჩემი სული
არა ვიცი რა, სად არს მისული!

4მით მე არ მინდო ცრუმან საწუთრომ,
ეგრეთვე, ვგონებ, არცა შენ გინდოს,
შენ მე მიბრძანე ცოდვილს შენდობა,
ღმერთმან შენ შენი ცოდვა შეგინდოს

კ. სულის ამბავი

1 აწ მოისმინეთ სულის ამბავი,
რაც შემთხვეოდეს კარგი თუ ავი;

გულმტკივნეულობს, კვნესს რასაც სენით
ყველას მოგიტხოვრებთ თავისის ენით.

2 დაბადებითგან მე, კაცის სული,
ღვთის პირით გამო ვარ გამოსული;
არსთ ნაწილობით უკვდავ-უბერი,
მიწას, წყალს, ქარს, ცეცხლს შიგ ჩანაბერი.

3 ეს ოთხი ნივთი ღმერთმან შემზადა,
კაცი ამისგან შექმნა, დაბადა:
მისცა ქვეყანა ქალაქ-დაბადა,
მას ხელმწიფობა თავის მზგავსადა.

4 როდისაც რომე ქვეყნად, სოფელად,
მოვიდა კაცი შიგ სამყოფელად,
ორნივ თან ვახლდით ხორცი და სული
მისად მყვანებლად ზედ შეთვისული.

5 ოდეს ხელმწიფედ, მეფედ სვიანად
გახდა, განმსხვილდა ძირ-ფესვიანად, -
ქვეყნის ნაყოფი ჭამა, გასუქდა,
ყოვლი სამძიმო განუმსუბუქდა.

6 თავზედ დაესხა სიხარბით რეტი,
კიდევ მოუნდა სხვა მაზედ მეტი.
ქვეყნად ყოფნასა აღარ დასჯერდა,
მაღლა ზეცადა აღსვლად შემზერდა.

7 ვერ შეიფერა კაცმან დიდება,
უგულისხმოვით პატივის დება;
პირუტყვის მზგავსად არა-წმინდება.
შექნა საწუთროს მოდებ-მიდება.

8 მე სული ვიყავ, ურჩევდი ტკბილთა,
ხორცი ურჩევდა, რაც სჭრიდა კბილთა;
რასაც ვეტყოდი, არას მისმენდა, -
ხორცის ნათქვამსა უფრო ირწმენდა.

9 კაცმან მე ასე გამამანძულა,
ხორცი იყვარა, სოლი მიძულა.

- თაეისი თავი ხორცს ამსახურა,
ხორცსა ჩანაცვა, ხორცსა დახურა.
- 10 თვისი ცხოვრება ხორცზედ გარდაგო,
არა მომცა რა სულს საფარსაგო,
იკაცისმკვლელა, იქურდ-იბოზა,
ყოვლის სიბილწით მთხუნა, განმგოზა.
- 11 მიყვა საწუთროს განცხრომას, შვებას,
მეტად დრანჯობით სიძვა-მრუშებას;
არ მაიგონა დამბადებელი,
თვისი აღმშენი, ამაგებელი.
- 12 ღვთისა მცნებანი არ დაიმარხა,
დაბრმდა, სწორე გზა ვერ დაინახა;
ასე ურიგოდ კაცი მოიქცა,
ვითარ აღშენდა, ისევ დაიქცა.
- 13 თავის თავს უყო ასე ზიანი,
ხორცით მიწაში სჭამენ ჭიანი,
მე, სული მისი, აქ ვიტანჯები,
სამართალში ვარ და ვისაჯები.
- 14 ტანთ მიჭირებენ ცხელ-ცხელ გაზებსა,
გველნი ნაკუთალთ მღერღენ გაზებსა;
ლომ-ვეშაპ-მგელნი დიდს პირს მიღრენენ,
თვალებს მიჭყეტენ, მყეფენ, მიღრენენ.
- 15 ეშმაკნი შავნი თეთრ გძელ კბილებით
მიკრაჭუნებენ, მკაწვრენ ფრჩხილებით;
სვეტზედ მიკრულსა ცეცხლის საბელი
გარს მახვევია განუქრობელი.
- 16 ნაეთი და კუპრი თავს დამდის მილით,
ფერხთ ქვეშ ტბა მიდგას სავსე სახმილით;
ტანზედ მეხვევის მატლი უძილი,
ნეტამც არ მაქცნდეს მე გრძლად ღვიძილი!
- 17 ღმერთს აღარ ესმის ჩემი ვედრება,
"ხორცს რად მიყეონ, - მას იყვედრება;
ღმერთი შეიქნა ჩემზედ გულმწყრაღად,

მსაჯა და მადვა ეს ცოდვა ბრალად;

18 კაცი ჩემს მზგავსად გავამხატვავნე,
შენ - ჩემი სული - თან გაგატანე;
განაგულდიდე, განამპარტავნე,
სულით ცოდვილი აქ მამიტანე.

19 ასე ურიგოდ კაცი ატარე,
კარგი აძულე, ავი აყვარე;
სულით აურვე, ხორციტ ახარე -
მე ასე როდის შენ დაგაბარე?

20 ოდესაც ხორცი შენ, სულს, გჩაგრეედა,
შენ გასუსტებდა, თავს ამაგრეედა, -
გხამდა მოძღვართან შენ აღგეარა,
წირვა-ლოცვაზედ საყდარს გეარა.

21 მღვრდელი მიკმევდა სუნად სურნელად,
ლხინებას ყოფდა შენ საკურნელად;
მომხსენდებოდა, შენს საქმეს ვსცნობდი,
შენ გადიდებდი, ხორცს დავამცრობდი.

22 შენ ეს არა ჰქენ მცონარებითა,
თავი მოღალე ცუდად რებითა;
შენ გამოუდექ ხორცის გემოსა,
ტანთ განიცარცვე, რაც რომ გემოსა.

23 მოხველ ხორციტა სული შიშველი,
ახლა მე შენა ვერას გიშველი.
ვირემ ახალსა ხორცს შეისხემდე,
რაც თავზედ გესხმის, უნდა ისხემდე.

24 ოდეს სჯად დაჯდეს მართალ-მსაჯული,
მან განარჩიოს ყოვლი ხვანჯული;
შენს ნაქნარს საქმეს სასწვრით მოგიწონს,
არ- დაგიკარგავს, რასაც მოგიწონს.

25 უკეთუ ქვეყნად თვისნი და ტომნი
რომელნიც გყვანან შენ კაის მდომნი,
მშიერთ გიჰმევენ, მწყურვალთ გისმევენ,

შიშეელთ გიმოსვენ, მღვრდლით მსხვერპლთ
გიკმევენ

26 გარდაგიხდიან შენს თანამდებსა, -
მით დაგიშრეტენ ნავთთ ცეცხლ ნადებსა:
უკეთუ არა, ცოდვასა, მადლსა
მსაჯული გასჩხრეკს კოდს, სასწორს, ადლსა.

27 რომელიც მხარე წონაში დასძლევს,
საუკუნოს სახლს იმ მხარეს გაძლევს!...
ვირემ ამ სიტყვას სული ისმენდა,
ხსნას იმედობდა, ტანჯვას ითმენდა.

28 რა რომ ისმინა სასწვრით აწონა
ცოდვა-მადლისა, არ მაეწონა.
იცოდა, რომე ცოდვა დასძლევდა,
თქვა: ვაიმეო, საქმე გაძნელდა!

29 საწყალობელო შენ, თაო ჩემო,
არა ვიცი რა, ვის მიგაჩემო?
ვისთან წავიდე, ვისა მივმართო,
რომ შენი საქმე მისგან წარვმართო?

30 ჩანს, შენი მხსნელი აღარცადაო,
აღარც ქვეყნადა, აღარც ცადაო;
აღარც მამა გყავს, აღარც დედაო,
აღარცა ძმა და აღარცა დაო!

31 ვაიმე, მამავ, ვაიმე, დედავ,
ძმაო და დაო, ვერც ერთსა გხედავ!
ვინ ხართ ღვთიანი, მწყურის, მიშველეთ,
ერთის ცვარის წყლით პირი მისველეთ!

32 ისმინეთ, ძმანო, სულ ბატონ-ყმანო,
ჩემებრ მანდიდამ აქ მოსაყვანო,
მანდ ცრუვ-საწუთრო ყოფილა ცუდი,
ხევ-ხნარცოვანი, გზა ვიწრო, მრუდი.

33 აქ ნავთთ მდინარე ცეცხლ მონაკიდი,
ზედ გასავლელი წვრილ საბლის ხიდი;

განისწავლენით, ჯამბაზთებრ წარეთ,
რომ არ ჩასცვივდეთ, დაიწვნეთ მწარეთ!

34 განისწავლენით, ჯამბაზთებრ წარეთ,
რომ არ ჩასცვივდეთ, დაიწვნეთ მწარეთ!
რომ არ ჩასცვივდეთ, დაიწვნეთ მწარეთ!

კა. ამ წიგნის გამლექსავის სულის მოხსენება

1

ჰე, ღმერთო, აღმიხილე თვალი გონებისა,
დამანახვე, მაცნობე მე გზა ცხოვნებისა!
შენის ნების გზაზედ დაუცემლად მატარე,
მას შენსა საყვარელს გულითა მაყვარე!

2

ღმერთო, განმიხვეწე ყურნი კეთილთ სიტყვის სმენად,
განმიმაგრე გული სარწმუნოების რწმენად;
აღმაყოვე, ვითა ხე, ნაყოფით კეთილად,
და ნუ მყოფ მე ხენეშად ძირით მოკვეთილად¹

3

მე ვარ, ვითა აღდაჭი, ბიცი და მლაშობი,
დედისაგანვე ცოდვასა შინა ნაშობი;
უშრტო და უნაყოფო, ვით გალი განმხმარი,
უძეო, უასულო, არარად სახმარი.

4

საწუთროს სოფლისაგან ბევრის გზით ვნებული.
მრავალს განსაცდელსა შინა შეყვანებული.
სხვის ქვეყნად სამკვიდროს ქვეყნით გამოძებული,
დაკარგული ცოდვით, არ მადლით მოძებული.

5

ამისთვისა ვსთხოვ დიდის ზვეწნითა ყველასა,
თავიანთ მადლისათვის მიზემდენ შველასა:
გავსტეხე ათი მცნება, მთლივ ვერ დავიმარხე,
ცოდვასა შინა მოვკვდი, მიწად დავიმარხე.

6

არა გამყვა რა თანა საწუთროს სოფლისა,
მუნ დამრჩა სასყიდელი სისხლისა, ოფლისა;
მისაცა ის დარჩეს. ყოს ესრეთ მოხსენება,
რომ მეღირსოს სასჯელსა შინა მოსვენება.

7

მოიხსენე, უფალო, სჯად შენად მოსული,
დავით გურამისშვილის უბადრუკი სული:
გმერდო, ხელთ, ფერხთ სისხლი შენი სასწორს აბრად შეუდეგ.
განუმსუბუქე, მძიმე ცოდვანი შეუნდეგ.

8

ჯმარცმითა, სიკვდილითა შენითაა მონაყიდს,
დაუშრიტე, ასხურე სისხლი ალ-მონაკიდს!
უფალო, შეისმინე დავითისა თქმული,
აღმოიყვანე სულით ჯოჯოხეთს დანთქმული.

9

ღმერთო, ისმინე დავით მონისა შენისა,
დაუამე ტკივილი ძნელისა სენისა.
იხსენ სული მისი უკუნითა ბნელითა,
ნუ სტანჯავ სატანჯველითა მით ძნელითა.

10

ეს წიგნი, ლექსად თქმული, არის სულ იმისი,
ღმერთმან იხსნას წარწყმენდისაგან სული მისი:
ღმერთო, ნუ გასტეხ სიტყვას დავითის პირისას,
მიეც ლხენა, კურნება მას დღესა ჭირისას.

11

ღმერთო, მისმინე დავითის საგალობელი,
მიწყალე დიდის წყალობით საწყალობელი:
უსჯულოება ამხოცე, უფროს განმბანე,
ეს სიმღერა მის თქმას, მომახილს აბანე.

12

აქებდითო ღმერთს ყოველნი სულნი ცხოველნი,
ხართო მისი არსობის პურისა მთხოველნი,
ფსალმუნით, ებნით, წინწილითა კეთილ-ხმითა,
ძნობითა, ორდანოთა, ბობღნით, მწყობრის თქმითა!

13

ეს სიტყვანი მე მაქვს ასე შეტყობილი,
მწყობრი არსო სიტყვანი ლექსად შეწყობილი;
ამისთვის კანუნად არ მიჩანს თქმა ლექსისა,
და მოძიება რიტორთ საზომი ექსისა.

14

მომიხსენონ, სხვას არავის რასა ვთხოვ მეტსა.
ვსთქვი წელსა ათას შვიდას სამოც-და-თოტხმეტსა.
თვესა ნოემბერსა ოც-და-ცხრასა გასულსა.

დიდება მამასა და ძესა და წმინდასა სულსა!

15

აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე,
ამინ და ალილუია, ვით თვით არს მისვე ხნისამდე!
წამკითხველნო, ამაზედ თქვენ ნურას მედავით,
რომ ეს ასე ვსთქვი გურამისშვილმან მე დავით.

16

თქვენ ვერ დასთმობდით ჩემგნით ნათქვამსა,
რაც თქვენგნით თქმული აწ მე დავითმე,
ძის ღვთის ძის მამის დავითის სეხნა
გურამისშვილი ვიყავ დავით მე.

17

ამად ქაჩალმან მის თმის ნავარცხნი
ქოჩრად მოვისხი, თავზედა ვითმე;
აწ თქვენ ამაზედ რა ცილობა გაქვთ,
არა ვიცი რა, რას მედავით მე!